

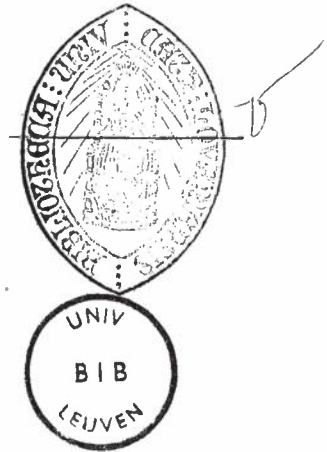
KATHOLIEKE UNIVERSITEIT TE LEUVEN

FAKULTEIT VAN WIJSBEGEERTE EN LETTEREN

DE KARTUIS "GENADEDAL"
TE SINT-KRUIS BIJ BRUGGE
(1318-1580)

DOOR

VANDEMEULEBROUCKE Jacques

Eindverhandeling tot het behalen van de
graad van licentiaat in de
wijsbegeerte en letteren
afdeling moderne geschiedenis

1965

I N L E I D I N G .

Vanaf haar stichting in 1084 kende de kartuizerorde een opvallend succes. Het einde van de 15e eeuw besloot voorlopig het tijdperk van de stichtingen. Op dat ogenblik telde de Orde ruim 200 kloosters, ingedeeld in zestien provincies en verspreid over Europa, met uitzondering van Rusland en de Balkanlanden (1).

Verhoudingsgewijs waren de Nederlanden met twintig conventen in dit totaal zeer ruim vertegenwoordigd (2). Tijdens de latere Middeleeuwen hebben deze huizen op het religieuze leven van onze gewesten een merkbare invloed uitgeoefend (3). Niettemin betoonden de historici van ons land tot voor enkele decennia geen belangstelling voor hun geschiedenis. Voor de Noord-Nederlandse kloosters mag Mr. H.J.J. Scholtens door zijn talrijke bijdragen over hun ontwikkeling een baanbreker genoemd worden. Sinds E.

-
1. Cfr. bvb. G. VALLIER, Sigillographie de l'Ordre des Chartreux et Numismatique de Saint Bruno, Montreuil-sur-Mer, 1891, blz. 487 - 490.
 2. H.-J. -J. SCHOLTENS, Het Roermondse Kartuizerconvent voor de XVIe eeuw, in Publications de la société historique et archéologique dans le Limbourg, deel LXXXVII, 1951, blz. 197.
 3. F. PRIMS, De Kloosterslotbeweging in Brabant in de XVe eeuw, in Mededelingen van de Kon. Vl. Akademie voor Wetenschappen, Klasse der Letteren, VI, 1, 1944, 34 blz.

Lamalle de kroniek van de kartuis te Herne uitgaf (1), viel geleidelijk aan meer interesse op dit terrein waar te nemen voor Zuid-Nederland. V. Gaublomme besprak in twee artikels de stichting en het necrologium van de kartuis Sint-Maartens-Lierde bij Geraardsbergen (2). Een volgende bijdrage verscheen van St. d'YDEWALLE over het monnialenklooster Sint-Anna-ter-Woestijne bij Brugge (3). In enkele proefschriften zouden verder achtereenvolgens nog de kartuizen van Scheut-Brussel (4), van het Kiel bij Antwerpen (5), van Zelem (6) en van Rooigem (7) behandeld worden.

De terughoudendheid van de historici om de kartuizer - kloosters in ons land te bestuderen is verklaarbaar. Wie zich immers

1. A. BEELTSSEN en J. AMMONIUS, Chronique de la chartreuse de la Chapelle d'Hérinnes-lez-Enghien, uitg. E. LAMALLE, Leuven, 1932, XLV - 253 blz.
2. V. GAUBLOMME, De stichter van de Kartuize te Sint-Maartens-Lierde, in Land van Aalst, deel I, 1949, blz. 16 - 20.
IDEM, Necrologium van de Kartuize te Sint-Maartens-Lierde, - Land van Aalst, deel IX, 1957, blz. 22-23.
3. St. d'YDEWALLE, De Kartuize Sint-Anna-ter-Woestijne (1350 - 1792) Brussel, 1945, 362 blz.
4. A. -E. PIL, Een Geschiedenis van het Kartuizerconvent "Onze-Lieve-Vrouw van Gratie" te Scheut en binnen Brussel, (onuitgegeven academische verhandeling), 1954, 353 blz.
5. H. DELVAUX, Het Kartuizerklooster "Sint Katharina" op het Kiel bij Antwerpen, (onuitgegeven acad. verhand.), Leuven, 1956, 152 blz.
6. H. PEETERS, Het Kartuizerklooster "Sint-Jan" te Zelem bij Diest (1329 - 1500), (onuitgegeven acad. verhand.), Leuven, 1958, 131 blz.
7. R. MAES, De Kartuis "Koningsdal" te Rooigem bij Gent (1328 - 1497), (onuitgegeven acad. verhand.), Leuven, 1963, 159 blz.

voorstelt de invloed na te gaan die van de Orde uitging, komt tot de vaststelling dat de bewaarde bescheiden haast uitsluitend op de kloosteradministratie betrekking hebben. Uit dergelijke bronnen verneemt men slechts weinige inlichtingen over het leven van de kartuizers. Hun invloed naar buiten was daarenboven slechts het werk van enkele persoonlijkheden. Het midden dat hen vormde en waarin zij leefden was echter de kartuis zelf en daarom mag men zich, zelfs om hen te begrijpen, niet beperken tot de studie van die grote figuren.

Dit proefschrift wil een bijdrage leveren over het ontstaan, de groei en de levenswijze van het kartuizerconvent Genadedal (1) te Sint-Kruis bij Brugge. Zijn invloed in de Nederlandse Ordeprovincie is zeker niet zo groot geweest als die van de conventen bij Herne en Antwerpen. Haar locale uitstraling en haar bijdrage op intellectueel vlak mogen evenwel niet onderschat worden.

Voor de geschiedenis van Genadedal werd totnogtoe slechts geringe belangstelling getoond. A. RAISSIUS en A. SANDERUS (2)

-
1. De Latijnse benaming van de Kartuis heette : Vallis gratiae; de Nederlandse : Dal van Gratie.
R.A.B., Cart., fol. XII : "domus vallis gratie prope Brugas".
R.A.B., Cart., fol. IX : "huus van den dale van gracies bi Brugghe".
 2. A. RAISSIUS, Origines Carthusiarum Belgii, Dowaai, 1632, in - 4°, blz. 26 - 30 :
A. SANDERUS, Flandria Illustrata, deel II, Brussel, 1735, blz. 100 - 102.

hielden zich hoofdzakelijk met de stichting bezig. A. Raissius, - dit was de bijnaam van Gerardus Eligii Raddelet, - schijnt meer bijval gehad te hebben om zijn stijl dan om zijn historische degelijkheid(1). Zijn beschrijving is daarenboven nog doorweven met citaten uit de H. Schrift. A. Sanderus neemt in een eerste bladzijde letterlijk deze geschiedenis over (2), om dan verder te steunen op de bronnen en het verdwenen kalendarium van Genadedal (3). De kartuizerschrijvers L. Le Vasseur (4) en C. Le Couteulx (5) hebben gebruik gemaakt van een historische documentatie, die in de Grande Chartreuse bijeengekomen was over omtrent 180 huizen. Deze documentatie kwam tot stand dank zij het verzoek dat de prior generaal aan de prioren richtte om het bestuur der Orde alle gegevens over te maken omtrent hetgeen voor de geschiedenis van hun kartuis van belang was (6). Beide auteurs gaven aldus een meer volledige weergave van de geschiedenis van Genadedal, doch beperkten zich weer hoofdzakelijk tot een stichtingsverhaal.

1. A. -E. PIL, o.c., blz. 56 - 61.
2. A. SANDERUS, o.c., blz. 101: "his autem e Raissio (qui ista a patribus ejusdem Carthusiae etiam accepisse videtur) hic allatis."
3. IDEM, o.c., blz. 101 : "sequenta fere adjungo... ut archivalia istius domus loquuntur... e kalendario ..."
4. L. LE VASSEUR, Ephemerides ordinis carthusiensis. Nunc primum a monachis eiusdem ordinis in lucem editae, Montreuil-sur-Mer, 1890 - 1893.
5. C. LE COUTEULX, Annales ordinis Carthusiensis ab anno 1084 ad annum 1429, deel V, Montreuil, 1889, blz. 115 - 119.
6. H. -J. -J. SCHOLTENS, De litteraire nalatenschap van de Kartuizers, in Ons Geestelijk Erf, deel XXV, 1951, blz. 39.

A. Miraeus' enige waarde was de uitgave van de akte van de overeenkomst van Genadedal met het kapittel van Sint-Donaas. Voor het overige copiëert hij letterlijk A. Raissius. (1)

Gedurende de tweede wereldoorlog schreef H. -J. -J. Scholtens een artikel over de geschiedenis van Genadedal (2). De studie draagt duidelijk de sporen van de tijdsomständigheden, waarin ze werd opgesteld. De auteur beperkte zich tot een biografie van de prioren die de kartuis hadden bestuurd (tot 1578), met vele uitweidingen over monniken die uit het Noorden afkomstig waren, en hij verstrekt hier en daar enkele gegevens over de lotgevallen van het convent. Jammer genoeg gebruikte hij slechts de regesten van de losse stukken en had geen oog voor het cartularium, zodat het werk noodzakelijk onvolledig werd. De studie was herhaaldelijk foutief voor wat de eerste helft van de 14° en de tweede helft van de 16° eeuw betreft. De veel voorkomende onjuiste verwijzingen naar de bronnen schaden ook aan de waarde. De materiële uitbouw van Genadedal bleef onbehandeld. De bedoeling van de auteur was echter niet een gedetailleerde geschiedenis van Genadedal op te stellen, doch hiermede een basis te verstrekken voor verdere studie (3).

Ons proefschrift zou dan ook voor het grootste gedeelte op onuitgegeven archivalisch materiaal steunen.

-
- (1). MIRAEUS-FOPPENS, Opera diplomatica nova Collectio, deel I, blz. 431 - 432.
 - (2) H. -J. -J. SCHOLTENS, Het Kartuizerklooster Dal van Gracien buiten Brugge, in A.S.E.B., deel LXXXIII, 1947, blz. 133 - 201.
 - (3) IDEM, o.c., blz. 149.

Daarom zullen enkele bladzijden gewijd worden aan de voornaamste bronnen : de losse charters, het cartularium en de pachten- en rekenboeken. Het obituarium van Genadedal ging verloren. Dit verlies kon echter gedeeltelijk vergoed worden door het onderzoek van de overlijdensberichten van de Grande Chartreuse, de kroniek van de Sint-Andriesabdij en het necrologium van de Eechoute-abdij. Zoals dit ook het geval is met de kartuizen van Zelem en Antwerpen, zijn over Genadedal geen kronieken bekend.

In een tweede deel volgt de eigenlijke geschiedenis van het Brugse huis (1). Bij de studie van haar stichting rijzen enkele vraagstukken in verband met het tijdstip en de personen die daartoe het initiatief namen, terwijl ook de financiële en juridische moeilijkheden moesten behandeld worden (Hfst. I). Dank zij vele giften en de meer en meer voorkomende aankopen kon de povere dotatie snel worden uitgebreid. Dank zij de steun van graven en hertogen werd zelfs een zekere welstand bereikt. Om verschillende redenen zou deze welstand in de loop van de zestiende eeuw snel verminderen en het convent financieel ondermijnen. Volgens de mogelijkheden zou een definitief gebouwencomplex na vele jaren zijn voltooiing krijgen (Hfst. II).

Zeer vlug telde het convent zijn vereist aantal monniken. Aan roepingen zou het nooit ontbreken. Enkelen onder de fratres waren uit gegoede stand afkomstig, enkelen waren ook academisch gevormd. Na het noviciaat kreeg ieder van hen een ambt in het klooster

(1) Alle data die in deze studie voorkomen, werden gemakkelijks- halve in de nieuwe stijl omgezet.

toegewezen. Slechts uitzonderlijk vertoefden vreemde monniken in het klooster. Genadedal leverde een bijdrag tot het geestesleven en zelfs op het gewone volk schijnt zij een invloed gehad te hebben. De Brugse kartuis onderhield goede betrekkingen met de Orde. In de veertiende en de eerste helft van de zestiende eeuw bekleedde zij er een vooraanstaande plaats in (Hfst. III). Tengevolge van de troebelen besliste de standsmagistraat op 9 april 1578 de kartuis met de grond gelijk te maken. De nog overgebleven monniken trokken zich in Brugge terug. (Epiloog).

In het bijzonder betuig ik mijn dank aan Prof. Dr. J.M. DE SMET, mijn promotor, die welwillend heeft bijgedragen tot het voltooiën van deze monografie. Ten zeerste dank ik alle Hooggeleerde Heren Professoren, die tot mijn historische vorming hebben bijgedragen. Gaarne dank ik ook Drs. Dom Albr. PIL voor de talrijke nuttige inlichtingen, die hij mij bezorgde en waarvan ik dankbaar gebruik maakte. Tevens wil ik de vriendelijkheid en de hulpvaardigheid, die ik op de onderscheiden bibliotheken en archieven mocht ondervinden, in herinnering brengen.

A F K O R T I N G E N .

<u>A.G.A.U.</u>	: <u>Het Archief voor de Geschiedenis van het Aartsbisdom Utrecht.</u>
<u>A.S.E.B.</u>	: <u>Handelingen van het Genootschap voor Geschiedenis gesticht onder de benaming Société d'Emulation de Bruges.</u>
B.A.B.	: Bisschoppelijk Archief Brugge.
c. (+ datum)	: Cartae capituli generalis.
Cart.	: Cartularium van Genadedal in <u>Rijksarchief Brugge</u> , fonds <u>Aanwinsten</u> , "cahier" I, nr. 49.
f.	: fonds.
gem.	: gemet.
gr.	: grote.
Kart.	: kartuizers.
l.	: lijn.
p.	: pond.
par.	: parisis.
penn.	: penning.
r.	: roede.
R.A.B.	: Rijksarchief Brugge .
<u>R.H.E.</u>	: <u>Revue d'histoire ecclésiastique.</u>
s.	: schelling.
S.A.B.	: Stadsarchief Brugge .

B I B L I O G R A F I E .

BRONNEN

§1. Onuitgegeven bronnen :

A. Archiefbronnen :

- BRUGGE, Rijksarchief : - f. Kartuizers in Blauw nrs. (405 akten.
- f. Aanwinsten, "cahier" I, nr. 49
- f. "Découvertes" nrs. 39, 256 en 257.
- f. Oud Kerkarchief, Y 3, nrs; 271,
272, 273, 274 en 275.
- f. D^o Hoop, nrs. 51 en 224.
- f. "Triage" van het Vrije, nrs. 564,
565, 566, 567 en 568.

Stadsarchief : - Stadsrekeningen (vanaf 1309).
- Secrete resolutieboeken (a^o 1578-85).

Archief van het Bisdom : Fonds Kartuizers, C. nr. 372.

BRUSSEL, Koninklijke Bibliotheek : Telling van goederen, hs.
7153 - 92, fol. 228 - 238 v°.

B. Literaire bronnen :

BRUSSEL, Koninklijke Bibliotheek : handschriften, cabinet,
3851 - Capitula generalis Cartusiae,
1416 - 1442.

Miscellanea de Wal, 4051-4068 (cat.
3856).

GRANDE CHARTREUSE, Ex chartis capituli generalis, Chartreuse
de Bruges, Val-de-Grâce (Province de
Teutonie), verzameld door P. BASTIN, ...
(1887-1888), (handschrift). Oud nr. A 5,
46 A.
Nieuw nr. 6 "Généralité" 34.

§2. Uitgegeven bronnen :

A. Archivalische bronnen :

J. DE PAS. Cartulaire de la chartreuse du Val de Saint-Alde-
gonde. Sint-Omaars, 1905.

- A. -C. DE SCHREVEL. Recueil de documents relatifs aux troubles religieux en Flandre (1577-1584). 3 dln. Brugge, 1921-1928.
- B. -J. GAILLARD. Obituaire de l'abbaye de l'Eeckhout. - La Flandre, 1869-1870. Blz. 299-382.
- L. GILLIOTS-VAN SEVEREN. Inventaire des chartes. Première série : treizième au seizième siècle. Brugge, 1871-1883.
- IDEM. Pièces inédites sur la réforme de Bruges. - La Flandre. 1869-1870. Blz. 254-270.
- E. FEYS-A. NELIS. Les cartulaires de la prévôté de Saint-Martin à Yprès. Brugge, 1884.
- E. REUSENS. Documents relatifs à l'histoire de l'Université de Louvain (1425-1797). 5 dln. Leuven, 1889-1903.
- IDEM. Matricule de l'Université de Louvain. Deel I. Brussel, 1903. XXVIII-423 blz.
- Statuta et Privilegia ordinis Cartusiensis. Basel, 1510;
- C. VERLINDEN. Documenten voor de Geschiedenis van Prijzen en Lonen in Vlaanderen en Brabant. Brugge, 1959. 576 blz.
- J. WILS-A. SCHILLINGS. Matricules de l'Université de Louvain. Deel II. Brussel, 1946. 504 blz.
- B. Littéraire bronnen :
- Onuitgegeven literaire bronnen :
- P. DE WAL. Collectaneum rerum gestarum et eventuum cartusie Bruxelensis cum aliis externis tum patriae tum Ordinis. 4 dln. 1630-1633.

Uitgegeven literaire bronnen :

- A. BEETSEN-J. AMMONIUS. Chronique de la Chartreuse de la Chapelle d'Hérines-lez-Enghien. Uitg. E. LAMALLE. Leuven, 1932. XLV-253 blz.

Chronica Monasterii Sancti Andreae iuxta Brugas Ordinis sancti Benedicti ab Arnulpho Goethals eiusdem monasterii monacho conscripta.
Uitg. W. -J. WEALE. Brugge, 1868.

- C. CUSTIS. Jaer-Boecken der Stadt Brugge. Deel III. Brugge, 1765².

WERKEN

- St. AXTERS. Geschiedenis van de Vroomheid in de Nederlanden.
- W. BEZEMER.. Bijdrage tot het kennen van het oude Cijns- en Grondrentenrecht in Brabant. 's Hertogenbos, 1889. 227 blz.
- A. BOSTIUS. Liber de viris aliquot illustribus, sive praecipuis patribus Ordinis Cartusianorum. Keulen, 1609.
- G. CELIS. Het Kartuizerklooster te Gent 1302-1783. - Bulletijn der Maatschappij van Geschied- en Oudheidkunde te Gent. Deel XXXI. 1923. Blz. 25 - 56.
- P. CLAESSENS. Notices sur les chartreuses de l'ancienne Belgique. - Précis historiques. Deel XXXIV. 1885. Blz. 16-24.
- H. DE FLOU. Kloosterboekerijen door bijzonderen benuttigd. - Biekerf. 1926. Blz. 154.
- IDEM. Woordenboek der Toponymie van Westelijk Vlaanderen. XVII dln. Brugge, 1914-1938. Deel XVIII : Index door F. ROMMEL. Steenbrugge, 1953.

- H. DELVAUX. Het kartuizerklooster "Sint-Katharina" op het Kiel bij Antwerpen + 1323 - 1542. (Onuitgegeven academische verhandeling). Leuven, 1956. 152 blz.
- A. DE MEYER - J. -M. DE SMET. Guigo's "Consuetudines" van de eerste Kartuizers. - Mededelingen van de Koninklijke Vlaamse Academie voor Wetenschappen. Klasse der Letteren. Deel XIII. 1951. Nr. 6. 99 blz.
- E. DE MOREAU. La législation des ducs de Bourgogne sur l'accroissement des biens ecclésiastiques étudiés spécialement en Belgique. - R.H.E. Deel LXIII. 1946. blz. 44-65.
- G. -G. DEPT. Etude critique sur une grande inondation marine à la côte flamande (19 novembre 1404). - Etudes d'histoire dédiées à la mémoire de Henri Pirenne. Brussel, 1937. Blz. 105-141.
- A. -G. DE SCHREVEL. Rectifications historiques. - A.S.E.B. Deel LXVI. 1923. Blz. 215-248.
- H. DE SCHRIJVER. De oude Landmaten in Vlaanderen. Gent, 1936. 32 blz.
- E. DE SEYN. Geschied - en Aardrijkskundig Woordenboek der Belgische Gemeenten. 2 dln. Brussel, 1938.
- St. d'YDEWALLE. De Kartuize Sint-Anna-ter-Woestijne te Sint-Andries en te Brugge 1350-1792. Brussel, 1945. 362 blz.
- H. ELIE. Les éditions des statuts de l'ordre des chartreux. Lausanne, 1943. 210 blz.
- B. -J. GAILLARD. Bruges et le Franc. 6 dln. Brugge, 1864.
- IDEM. Kronyk of tydrekenkundige Beschrijving der Stad Brugge. Brugge, 1849. 390 blz.

- IDEM. Recherches sur l'église de Jérusalem à Bruges, suivies de
donnés historiques sur la famille de leur fondateur.
Brugge, 1843.
- V. GAUBLOMME. De Stichter van de Kartuize te Sint-Martens-Lierde.
- land van Aalst. Deel I. 1949. Nr. 1. Blz. 16-20.
- IDEM. Necrologium van de Kartuize te Sint-Maartens-Lierde. -
Land van Aalst. Deel IX. 1957. Nr. 4. Blz. 22-32.
- M. GYSSELING. Toponymisch Woordenboek. II delen. Brussel, 1960.
- J. GILLET. La chartreuse de Mont-Dieu. Reims, 1889. 659 blz.
- M. -K. -E. GOTTSCHALK. Aspecten van de historische Geografie van
Westelijk Zeeuws Vlaanderen aan de hand van enige
Kaarten. - Tijdschrift van het Koninklijk Nederlands
Aardrijkskundig Genootschap. Deel LXXIII. Nr. 1.
1956. Blz. 184-194.
- IDEM. Historische Geografie van Westelijk Zeeuws Vlaanderen tot
de Sint-Elisabethsvoed van 1404. Doctoraatsproef-
schrift. 2 dln. Assen, 1955.
- L. HENDRIKS. The London Charterhouse. Its Monks and its Martyrs.
Londen, 1889.
- J. HUIZINGA. Herfsttij der Middeleeuwen. Haarlem, 1941⁵. XI-
537 blz.
- N. HUYGHEBAERT. De Bibliotheek van de oude Sint-Andriesabdij-
- A.S.E.B. Deel XCII. 1955. Blz. 150-160.
- R. KOERPERICH. Les lois sur la mainmorte dans les Pays-Bas Ca-
tholiques. Leuven, 1922. V - 287 blz.

- Ctesse de LALAING. Maldeghem la Loyale. - Mémoires et Archives.
Brussel, 1848.
- E. LAMBINET. Recherches historiques ... sur l'origine de l'im-
primerie. Brussel, 1800.
- J. LAPORTE Aux sources de la vie cartusienne. 4 dln. Polycopie.
Grande Chartreuse, 1960.
- J. LAVALLEYE. La situation des Bibliothèques et couvents suppri-
més par Joseph II en 1783. - Paginae Bibliographicae.
Deel II. 1927. blz. 550.
- C. LE COUTEULX. Annales Ordinis Cartusiensis ab anno 1084 ad 1429.
8 dln. Montreuil-sur-Mer, 1887-1891.
- F. - A. LEFEVRE. Saint-Bruno et l'ordre des chartreux. Deel I.
Parijs, 1883. XL - 603 blz.
- P. LEHMANN. Quellen zur Feststellung und Geschichte Mittelalterlicher
Bibliotheken, Handschriften und Schriftstellen. - His-
torisches Jahrbuch. Deel XL. 1920. Blz. 44-105.
Heruitgegeven in Erforschung des Mittelalters. Deel I.
Stuttgart, 1959. Blz. 306-358.
- P. LINDEMANS. De geschiedenis van de landbouw in België. 2 dln.
Antwerpen, 1952.
- R. MAES. De Kartuis "Koningsdal" te Rooïgen bij Gent (1328-1497).
(Onuitgegeven academische verhandeling) Leuven, 1963.
159 blz.
- Maisons de l'ordre des chartreux. Vues et Notices. Montreuil-sur
Mer en Parkminster, 1913-1919.

- K. -O. MEINSMA. Middeleeuwse Bibliotheken. Zutphen, 1932.
- C. MONGET. La chartreuse de Dijon. 3 dln. Montreuil, 1898-1905.
- A. MOUGEL. Dionysius der Karthausier (1402-1471). Mülheim, 1898.
- J. NOTREDAEME. De Ridders van Roden en Jacob de Coster van Maerlant. - Appeltjes van het Meetjesland. Deel XV. 1964. Blz. 45-98.
- IDEM. De Spieghel Historiae. - Wetenschappelijke tijdingen. 1960. Blz. 193 e.v.
- M. PEETERS. Het Kartuizerklooster "Sint-Jan" te Zelem bij Diest 1329-1500. (Onuitgegeven academische verhandeling). Leuven, 1958. 131 blz.
- F.-T. PETREIUS. Bibliotheca Cartusiana. Keulen, 1609. XVI-310 blz.
- A. -E. PIL. Een Geschiedenis van het Kartuizerconvent Onze-Lieve-Vrouw- van-Gratie te Scheut en binnen Brussel. (Onuitgegeven verhandeling). Steenbrugge, 1954. XVI-353 blz.
- F. PRIMS. Geschiedenis van Antwerpen. Deel IV-VII. Antwerpen, 1933-1940.
- A. RAISSIUS. Origines Carthusiarum Belgii. Dowai, 1632. XV -172 blz.
- A. SANDERUS. Flandria Illustrata. Deel II. Brussel, 1735.
- C. SCHNEIDER. Die Kölner Kartause von Ihrer Gründung bis zum Ausgang des Mittelalters. Bonn, 1932. 110 blz.
- H. -J. -J. SCHOLTENS. Bijdrage tot de Geschiedenis van het voormalige Kartuizerklooster buiten Delft. - Bijdragen voor de Geschiedenis van het Bisdome Haarlem. Deel XLIX. 1932. Blz. 321-365.
- IDEM. De Kartuziers bij Kampen. - A.G.A.U. Deel LXII. 1938. blz. 1 - 33.

- IDEM. De Kartuizers bij Sint-Geertruidenberg. In Bossche Bijdragen. Deel XVIII. 1941. Blz. 10-122.
- IDEM. De Kartuizers buiten 's Hertogenbosch. - Bossche Bijdragen. Deel XVI. 1939. Blz. 3 - 123.
- IDEM. De Kartuizers bij Zierikzee. - Haarlemse Bijdragen. Deel LIII. 1935. Blz. 166 - 226.
- IDEM. De priors van het Kartuizerklooster Monnikhuizen bij Arnhem. - A.G.A.U. Deel LIV. 1932. Blz. 1-80.
- IDEM. De literaire nalatenschap van de Kartuizers in de Nederlanden. - Ons Geestelijk Erf. Deel XXV. 1951. Blz. 9 - 43.
- IDEM. De Priors van het Kartuizerklooster Nieuwlicht bij Utrecht. - A.G.A. U. Deel LIII. 1929. Blz. 302-357.
- IDEM. De Voormalige Kartuizerkloosters hier te Lande. Hun Bouw en Inrichting. - Gildeboek. Deel XXIII. 1940. Blz. 33-44.
- IDEM. Het Kartuizerklooster Dal van Gracien buiten Brugge. - A.S.E.B. Deel LXXXIII. 1940-1946. Blz. 133-201.
- IDEM. Het Roermondse Kartuizerconvent in de 16° eeuw. - Publications de la société historique et archéologique dans le Limbourg. Deel LXXXVI. 1940. Blz. 90-121.
- IDEM. Het Roermondse Kartuizerconvent voor de 16° eeuw. - Publications de la société historique et archéologique dans le Limbourg. Deel LXXVII. 1951. Blz. 187-245.
- IDEM. Het voormalige Kartuizerklooster te Amsterdam. - Haarlemse Bijdragen. Deel LIV. 1937. Blz. 1 - 87.
- IDEM. Iets over de aanleg van Boekerijen bij de Kartuizers. - Huldeboek Pr. dr. Ponaventura Kruitwegen. 's Gravenhage 1949. Blz. 372-388.

- IDEM. Necrologie van de Kartuis bij Geertruidenberg. - Taxandria.
Deel XLIX. 1942. Blz. 305-318.
- IDEM. Necrologie van het Kartuisconvent van Monnikhuizen. -
A.G.A.U. Deel LXXIII. 1953. Blz. 90-124.
- IDEM. Necrologie van de Utrechtse Kartuisers. - A.G.A.U. Deel
LXXI. 1952. Blz. 97 - 150.
- K. STALLAERT. Glossarium van verouderde Rechtstermen, Kunstwoorden
en andere Uitdrukkingen. Leiden, 1890-1893. 386 blz;
- E. -M. THOMPSON. The Carthusian Order in England. London, 1930.
X - 550 blz.
- J. VAN DEN GHEYN. Catalogue des manuscrits de la Bibliothèque
royale de Bruxelles. XII dln. Brussel, 1901-1927.
- P. VAN LANTSCHOOT. De oude Akkermaten der Provinciën West - en
Oost-Vlaanderen, Antwerpen, Limburg en Brabant in
nieuwe herleid en wederkeerigheid. Gent, 1884. IV-
191 blz.
- G. VALLIER. Sigillographie de l'ordre des Chartreux et Numisma-
tique de Saint Bruno. Montreuil-sur-Mer, 1891.
508 blz.
- A. -E. VERHULST. De Sint-Baafsabdij te Gent en haar Grondbezit
(VII° - XIV° eeuw). - Verhandelingen van de Kon. Vl.
Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten
van België. Klasseder Letteren. Nr. 30. Brussel, 1958.

Inleidend hoofdstuk :

B R O N N E N S T U D I E .

Het grootste gedeelte van de geraadpleegde documenten berusten op het rijksarchief te Brugge. Dit materiaal kan in verschillende groepen onderverdeeld worden : de losse charters en documenten, gerangschikt onder de benaming "fonds kartuizers", het cartularium en tenslotte de pachten- en rekenboeken, die veelal onder verschillende verzamelingen ressorteren. Ook in het Bisschoppelijk Archief werden enkele documenten gevonden, die enig licht konden werpen op de geschiedenis van Genadedal. Volledigheidshalve worden nog enkele inlichtingen vermeld, afkomstig uit het Stadsarchief te Brugge, evenals een telling der goederen, bewaard het Algemeen Rijksarchief te Brussel.

A. ARCHIVALISCHE BRONNEN.

1. Charters in R.A.B., f. Kart., blauw nummer.

Vanaf de stichting van Genadedal tot 1580 bedraagt het aantal charters 405. Hun inhoud is bijna altijd van economische aard. Het overgrote deel van deze documenten uit de 14e en 15e eeuw zijn bewijsstukken van aankoop, verkoop of ruil van gronden, pachten en renten. De akten uit de 16e eeuw daarentegen zijn vooral processtukken, - de economische uitbouw van het klooster was in die tijd immers zo goed als stopgezet, - terwijl voor de vorige perioden dergelijke stukken in mindere mate voorkomen.

De meeste charters werden op perkament geschreven en zijn goed bewaard. Veelal zijn de zegels verdwenen. Op de rug van ieder stuk staan in het kort inhoud en datum aangegeven. Deze akten reseederden vroeger onder een ander nummer, tot ze op het einde van de 19e eeuw opnieuw werden geinventariëerd en gerangschikt onder "blauw nummer" door de toenmalige archivaris B. -J. Gaillard, die van de stukken eveneens regesten opstelde.

2. Het cartularium. R.A.B., f. Aanwinsten, cahier I, nr. 49.

Het cartularium is ingebonden in een bruin lederen band en bevat 468 folia. De folia I - VIII ontbreken. Waarschijnlijk werden vooraan enkele folia opengelaten om dan op folio IX enkele nota's neer te schrijven. Bij de inbinding zouden die onbeschreven folia weggelaten zijn.

Het werk werd in 1353 aangevat, onder prior Clemens, met de hulp van Paul Aernoud en Jacob van Ruddervoorde. Het werd geschreven door Michiel de Corte van Ieper, met het doel de akten beter te bewaren en deze te klasseren, zoals de aanhef op folio XIII^{r°} mededeelt (1). De eerste copist heeft het eigenlijk cartularium aangevat op folio XIII^{r°} en de stukken ingeschreven in topografische orde, er goed zorg voor dragend dat er nog plaats overbleef voor aanvullingen.

1. R.A.B., Cart., fol. XIII^{r°} : "Copie cartharum domus Vallis gratie iuxta Brugae, carthusiensis Ordinis, in diversis villis et villulis, territoriis, secundum quod bona predictae domus iacent, prout melius potuimus ordinare, sub domno priore Clemente, adiutoria domni Pauli, dicti Arnoudts, necnon fratris Jacobi, dicti de Ruddervoorde, clerici redditii, scripte quidem per manus domni Michaeli de Ypris dicti Corte, anno ab incarnatione Domini M^oCCC^oLIIII^o."

De ingeschreven oorkonden nummerde hij in Romeinse cijfers, geklasseerd per lokaliteit. De eerste letter van ieder stuk versierde hij met een kleine tekening, - meestal een monniksfiguur, - en bewerkte die verder met een gele inkt.

Niet enkel werden de akten opgeschreven, waarbij bepaalde bezittingen aan de kartuis werden overgemaakt, maar ook oudere stukken, die bij het charter als bewijsmateriaal werden verkregen.

Na de dood van Michiel de Corte zou het cartularium verder aangevuld worden door verschillende copiisten tot 1513. De talen, die in het werk voorkomen zijn Nederlands, Frans en Latijn .

Verschillende stukken die tussen de losse charters gevonden werden, zijn niet in het cartularium overgeschreven. Het zijn processtukken, bewijzen van hoofdmanschap, visitatieakten en enkele amortisaties. Omgekeerd treft men enkele stukken aan die in de blauwe nummers niet teruggevonden werden. Hieronder wezen voornamelijk vermeld : associatieakten met verschillende conventen, het testament van Adornes en enkele inlichtingen in verband met de bibliotheek.

Tussen de folia CCXI en CCXII, en na folium CCCXXXVII werd een ongenummerd blad aangetroffen. Twee opeenvolgende folia dragen het nummer CCXIII. Verder werden de bladen precies genummerd. Tegen het einde 15e, begin 16e eeuw werd gans het cartularium gecontroleerd door een onbekende monnik (1). Men heeft dus dit

1. De approximatieve data steunen op de nota's door deze monnik gemaakt.

oud cartularium getoest aan de werkelijkheid en nagegaan welke van de bezittingen, waarover de tekst spreekt, men nog in handen had. Bij de akten, die niet meer tot de eigendommen behoorden, werd in de marge genoteerd welke de reden van het verlies was. Zo werden verschillende malen volgende notities aangetroffen : "vercocht", "verloren"; ofwel doorstreepte men de copie in het cartularium. Zo geschiedde bijvoorbeeld voor alle bezittingen in Ramskapelle, Watervliet, Aksel-Ambacht, Lichtervelde, Torhout, Houckevliet en Beernem. Onder hoofding "Sinte Cateline Oost" en "Oesemanskercke" leest men : "verloren int water", lot, dat ook Watervliet te beurt viel.

3. Register van renten en cijzen. R.A.B., F. "Découvertes" nr. 256.

Het boek is gebonden in eikenhout. Het bestaat uit papieren folia en is Arabisch en Romeins genummerd. Dank zij een beschrijving uit de 16e eeuw verneemt men hoe het werk er oorspronkelijk uitzag (1) : "Extract uut eenen groten ouden boucke ofte leghere, ghescreven in papier van groten voorme, ghebonden in houten barden ende verdeckt met witten ledre, daer up ghenaeghelt, sluitende met twee ledren riemen, besleghen met latoenen ghispen. Up welcken bouc boven up den verderen connertorie gheplact ofte ghepapt es een briefkin, twelck, zomen zien mach bieder inspexie, hes oudt gheschifte van ouden tiden, daerup gheplact gheweest hebende, luidende soo hier naer volcht : "Registrum foundationum seu

1. R.A.B., f. "Triage" van het Vrije, nr. 565.

locationum omnium reddituum huius domus tam in Brugis quam extra
Brugas anno 1364."

In welcke bouc int beghinsele staet de tafele vanden plaetsen
daer de goeden ende renten gheleghen zyn."

Dit register werd aangevat in 1364 en bijgehouden tot 1531.

Michiel de Corte schreef ook dit werk, onder het prioraat van Paul Aernoud en met de medewerking van Jacob van Ruddervoerde, toen ontvanger van Genadedal. De bedoeling was over een goede handleiding te beschikken voor het te innen bedrag van de verschillende pachters in de respectievelijke dorpen (1). Het pachtenboek werd topografisch ingedeeld met volgende bladschikking :

tijdstip van inning	pachter	bedrag	omvang v/h bezit	aard, met verwijzing naar cartularium
Bavone	Egidius van Hove	XI sol.	beset up seven linnen lands	ghifte Avesoete Coppiers souct charter in Sinte Cruus up achte

De eerste letter werd steeds versierd met een rode inkt.

1. R.A.B., f. "Découvertes" nr. 256, fol. I : "In nomine individue Trinitatis Incipit registrum foundationum seu locationum reddituum domus Vallis gratie iuxta Brugas, ordinis cartusiensis, Tornacensis diocesis, collectum et scriptum anno incarnationis Domini M^oCCC^o sexagesimo quarto sub fratre Paul Arnulphi, dicte domus tunc priore, per manus Michaeli dicti Corte de Ypris dicte domus tunc monachi, concilio et auxilio fratris Jacobi de Ruddervoerde, tunc sepedicte domus et dictorum reddituum receptore. Unde ammonemus omnes et singulos qui future in tempore, obediencia cogente vel superiore precipiente vel alia quavis ex causa, breves et receptam habebunt vel tenebunt, ut ordinationem, a nobis sic laboriose factam, quantum suum et domus diligunt commodum perfectum et utilitatem, tam de papiro cartarum quam de ligatione ac collocatione earundem et etiam presentes libri curent, procurent et faciant inviolabiliter observari, ne forte labor mei fiat inutilis et domus et persone eiusdem patientur dispendia verum et suorum bonorum in aliquo detrimentum."

Jammer genoeg is dit register onvolledig bewaard gebleven : de folia 3 tot 10, 14, 84 en de volgende ontbreken. De nummering van het register verliep tamelijk stipt, behalve voor folium 70, dat driemaal herhaald werd. Het laatste blad draagt het nummer 92. Het filigraan is een kruis waarvan het onderste deel 2 cirkels doorkruist, paalsgewijze geplaatst.

De afmetingen zijn : 0,454 m. hoog, 0,330 m breed en 0,064^m dik. Het register van renten en cijzen is een interessante bron : bij middel van dit werk immers kan men approximatief het economische beleid van Genadedal omstreeks 1400 bepalen.

4. Liber computationum et rationum domus Vallis gratiae prope Brugae, ordinis cartusienensis. R.A.B., f. "Découvertes" nr. 257.

In deze bron vindt men een zeer gedetailleerd verslag van de financiële toestand van de kartuis, jaar na jaar door de toenmalige priors opgetekend. Hoogstwaarschijnlijk zijn voor vorige periodes eveneens dergelijk boeken opgemaakt geworden, maar in de loop der jaren verloren gegaan.

Het werk is ingebonden in een lederen band. Het werd geschreven op papier en het formaat is 0,296 m hoog, 0,146 m breed en 0,049^m dik. De bladzijden, 204 in aantal, werden in Arabische cijfers genummerd. De nummering geschiedde correct. Het liber computationum et rationum is beschreven tot bladzijde 182^{r°}.

Het boek werd op 12 februari 1528 aangevat door prior Jan Mesdach : de rekening lopend van 1 december 1527 tot 1 februari 1528.

De laatste rekening eindigt op datum van 1 oktober 1596. Wanneer een nieuwe prior de kartuis bestuurde kon soms de begin- en einddatum van het rekenjaar veranderen. Zo rekende Jan Mesdach van 1 december tot 1 december; Cornelis Christiaens en Jan van Ieper van 1 oktober tot 1 oktober.

Onder ieder rekenjaar werden eerst de inkomsten geschreven en daarna de uitgaven. Tot slot volgde dan de rekening van het eventueel overschot of tekort. De verdere onderverdelingen van inkomsten en uitgaven geschieden altijd volgens hetzelfde plan.

Vermeldenswaard is de tekst op 25 mei 1584, op folio 166 v° door prior Hercules van Winckel neergeschreven. Het is een kleine kroniek over de jaren 1580 - 1584 met de reden van de onderbreking van de geschiedenis van Genadedal en het verhaal van ~~het~~ apostaat van J-an van Ieper.

Dit liber computationum et ratiinum laat toe de geschiedenis van de kartuis vanaf 1527 tot haar verwoesting op de voet te volgen en tevens de oorzaken van haar economische ondergang in de tweede helft van de 16e eeuw te bepalen. Deze bron verschaft bovendien de namen van alle officiales die de kartuis in deze jaren hebben bestuurd, daar zij iedere rekening na inzage dienden te ondertekenen.

Op dit werk zal bijgevolg gesteund worden voor de geschiedenis van Genadedal in de 16e eeuw.

5. "Libri procuratoris". R.A.B., f. Oud Kerkarchief, Y 3, nrs. 271, 272, 273, 274, 275.

Dit zijn werken, die jaarlijks door de procureur werden opgesteld. Het eerste liber procuratoris is gedateerd uit 1538. Behalve voor de jaren 1545, 1546, 1547, 1574 en 1575, bleven ze tot 1580 bewaard. Op iedere band staat het jaartal en de naam van de procurator die de rekening opstelde.

De inhoud is het geheel van pachten, renten en cijnzen, welke de kartuis moet ontvangen, ook weer telkens met het tijdstip van inning, de pachters, het goed en de prijs, die de huurders dienden te betalen. De rekening is alfabetisch-geografisch geordend en onderverdeeld in twee delen : een eerste voor de renten en een tweede voor de pachten en cijnzen.

Ook hier dienden de officiales iedere rekening, na goedkeuring, te ondertekenen.

6. "Legher vanden lande". R.A.B., f. D'Hoop, nr. 224.

Het is een beschrijving, 31 folio's lang, uit het jaar 1460 van een rente van 25 pond par. op gronden in Koekelare, Leke, Leffinge, Zande, Zandvoorde, Uitkerke, Snaaskerke en Houtave. Een eerste deel is de beschrijving van het land waarop de 25 p. belast zijn; een tweede deel behelst de namen van haar pachters met de som, die elk hoeft te betalen.

7. Bundels van verschillende losse stukken. R.A.B., f. "Triage"

van het Vrije, nrs. 564, 565, 566, 567, 568.

Het zijn allen stukken van juridische aard, meestal uit de 17e en 18e eeuw. Slechts in nr. 565 vindt men een bundeltje geschriften van de 16e eeuw. Interessant was hier b.v. een stuk van de Raad van Vlaanderen, gedateerd 1537, waarbij deze aan Genadedal een taks oplegt van 12 schel. gr. per jaar per bewoner. Aldus kon het aantal monniken van Genadedal op dat tijdstip bepaald worden.

8. Copies van gebedsverbroederingen tussen Genadedal en het Sint-Andriesklooster. R.A.B., f. D'Hoop, nr. 51.

Alle associaties, die het convent met de verschillende kloosters heeft aangegaan, staan opgeschreven in het cartularium. De tekst van deze copie komt volledig overeen met het afschrift in het cartularium.

9. "Handbouc vande renten ende lantpachten toebehoorende tclooster vande chartruesen by Brugge". R.A.B., f. "Découvertes", nr. 39.

Het werk dateert uit het midden van de 16e eeuw. Het is ingebonden in een perkamenten kaft. De folia zijn ongenummerd. In een eerste deel staan de renten opgetekend, in een tweede deel de pachten. Renten en pachten zijn in alfabetisch - geografisch geordend.

10. Telling van de goederen in 1518. Kon. Bibl. Brussel, hs. 7153 - 92, fol. 228 - 238^v°.

Op bevel van Karel V moest Genadedal een opsomming geven van al haar goederen, teneinde de taks te bepalen waarmede deze zouden bezwaard worden.

De titel luidt : "Carolus V, imperator recenset anno 1518 omnes possessines monasterii carthusianorum juxta Brugas".

11. Fonds Kartuizers in B.A.B. nr. 372.

De meeste stukken, die in deze bundel voorkomen, dateren uit de 17e en 18e eeuw. Slechts twee stukken konden voor de periode 1318-1580 in aanmerking komen : het dubbel van de overeenkomst met het kapittel van Sint-Donaas en een charter verleend door de kartuis op 5 december 1318. Deze laatste bron is van uitzonderlijk belang. Voor de kennis van de stichting van Genadedal bezat men totnogtoe enkel de overeenkomst met het kapittel. Geen enkele auteur schijnt daarenboven van het bestaan van dit charter op de hoogte geweest te zijn. Door dit document is het mogelijk geweest gedetailleerd de stichting van de kartuis te volgen. Op aanvraag van het kapittel van Sint-Donaas gaf de prior een afschrift van de charters, waarbij de voorbereidselen tot de stichting werden genomen.

Foto van het zegel van Genadedal.

De tekst is op perkament geschreven. De afmetingen van het stuk bedragen : 0,212 m. hoog, 0,353 m. breed en onderaan een plooi van 0,013 m.

Het zegel, - het enige dat kon teruggevonden worden, - is praktisch ongeschonden (cfr. Afb. blz. 29). Op het zegel staat in een gotische nis Sint Jan de Doper, naar voor gekeerd, in zijn linker hand het Agnus Dei houdend. Het ogivaal zegel heeft als af-

metingen : $\frac{56}{35}$ mm. Rond de nis staat volgende tekst : S' DOMUS VALL /IS GRACI/ E.I UXTA . BRUGIS. Op het tegenzegel staat de afbeelding van het Agnus Dei , omsloten door de tekst : S' DOMUS VALLIS GRE BRUGENSIS. Het geheel is van rode was.

Geschrift en zegel (1) bewijzen de echtheid van dit stuk. Er zou bovendien geen enkele reden zijn om een dergelijk stuk in latere tijden op te stellen. Het klooster had immers bij deze akte noch voor- noch nadeel.

1. De afbeelding en beschrijving van het zegel klopt eveneens met de beschrijving van Vallier. Cfr. G. VALLIER, Sigillographie de l'ordre des chartreux et numismatique de Saint Bruno, Montreuil, 1891, blz. 151-152 en afbeelding XVI, nr. 4.

B. VERHALENDE BRONNEN.

1. De geschiedenis van de kartuis. R.A.B., f. "Découvertes", nr. 324.

Het is een weinigzeggende bron, opgesteld in de 18e eeuw waarschijnlijk door een monnik van Genadedal, aan de hand van... Raissius, Miraeus, Le Vasseur en de Roya. Het werd op papier geschreven en beslaat slechts 4 bladzijden. Alleen de voetnoten, die de schrijver aanbrengt, zijn interessant, omdat zij een aanvulling brengen bij de hogergenoemde auteurs.

2. Korte kroniek over de periode 1580-1584. R.A.B., f. "Découvertes" nr. 257, fol. 166^v.

Zoals hoger vermeld (1), werd dit kort verhaaltje opgesteld door prior Hercules van Winckel in 1584. (2)

BESLUIT.

Het overgrote deel van het bronnenmateriaal is van economische aard. Fundatieverhaal, obituarium, kloostergeschiedenis en kroniek ontbreken. Van grote waarde is de oorkonde van 5 december 1318, die als het ware het fundatieverhaal kan vervangen.

-
1. Cfr. blz. 25.
 2. Cfr. Bijlage III.

Voor de materiële uitbouw zijn de originele stukken (blauwe nummers) en het cartularium belangrijk, terwijl het pachtenboek, door Michiel de Corte opgesteld in 1364, interessante inlichtingen verstrekt over het economisch beleid van Genadedal, begin 15e eeuw. Voor de 16e eeuw was het rekenboek van de prior van groot nut.

Voor het onderzoek naar de naam en sterfdata van monniken en andere bewoners van Genadedal, is men noodzakelijk aangewezen op necrologie van andere conventen, waarmee de kartuis een associatie gesloten had, en op de overlijdensberichten van de Grande Chartreuse.

DE GESCHIEDENIS VAN " GENADEDAL "

(1318 - 1580)

Eerste Hoofdstuk : Stichting en eerste jaren van Genadedal.

In 1084 heeft de H. Bruno van Keulen in Dauphiné de basis gelegd van de Grande Chartreuse en de Kartuizerorde (1). Het duurde echter tot het einde van de 13e eeuw vooraleer deze kloosterbeweging ingang vond in Picardië. In 1288 ontstond een kartuis nabij Valencijs (2) en tien jaar later kwam er een nieuwe stichting nabij Sint-Omaars (3). De eerste kartuis in de Nederlanden werd in 1314 te Herne, bij Edingen gesticht (4). Van dan af volgden de fundaties zich snel op. In 1318 ontstond Genadedal te Sint-Kruis bij Brugge, in 1328-29 voltrokken zich drie nieuwe stichtingen : Koningsdal te Rooigem bij Gent (6), "Sint-Jan" te Zelem bij Diest (7) en Sint Maartensbos nabij Geertruidenberg (8). In 1348 zouden ook de kartuizerinnen zich bij Brugge vestigen (9). De laatste stichting in de 14e eeuw werd door monniken van Genadedal voorbereid : de Kartuis "Mont-Saint-André" nabij Doornik in 1377 (10).

1. (J. LAPORTE), Aux sources de la vie Cartusienne, deel I : Saint Bruno, Grande Chartreuse, 1960.
2. G. VALLIER, Sigillographie de l'ordre des Chartreux et numismatique de Saint-Bruno; Montreuil, 1891, blz. 124.
3. J. DE PAS, Cartulaire de la Chartreuse du Val-Saint-Aldegonde, Sint-Omaars, 1905.
4. A. BEELTSEN J. AMMONIUS, Chronique de la Chartreuse de la Chapelle d'Hérines-lez-Enghien, uitg. E. LAMALLE, Leuven 1932.
5. H. DELVAUX, Het Kartuizerklooster "Sint-Katharina" op het Kiel bij Antwerpen - 1323 - 1542, (Onuitgegeven academische verhandeling) Leuven 1956.
6. R. MAES, De Kartuis "Koningsdal" te Rooigen bij Gent 1328-1497, (Onuitgegeven academische verhandeling), Leuven, 1963.
7. M. PEETERS, Het Kartuizerklooster "Sint-Jan" te Zelem bij Diest (1329-1500), (Onuitgegeven academische verhandeling), Leuven, 1958, 131 blz.
8. H. -J. -J. SCHOLTENS, De Kartuizers bij Geertruidenberg, - Bossche bijdragen, Deel XVIII, 1941, blz. 10-122.
9. St. d'YDEWALLE, De Kartuize Sint-Anna-ter-Woestijne te Sint-Andries en te Brugge 1350 - 1792, Brussel, 1945, 362 blz.
- 10; G. VALLIER, o.c., blz. 216.

Tot de stichting van een nieuwe Kartuis wordt eerst na zorgvuldige overweging besloten. Niet alleen moeten de middelen ter beschikking zijn om in het levensonderhoud en het in stand houden van de nieuwe Kartuis te voorzien, doch ook moet reeds nagegaan worden of het klooster vanwege het staatsbestuur en de geestelijke overheid juridische grondslagen kan verkrijgen. Ook moeten nog zorgen voor de aanwezigheid van het aantal monniken, door de Statuten van de Orde vereist (1). In dit hoofdstuk zal nagegaan worden hoe de prior generaal van de kartuizers de voorwaarden tot de stichting van een nieuwe kartuis bij Brugge onderzoekt, nadat hij de aanvraag daartoe had ontvangen van de stichters. Nadat hij twee priors had gestuurd teneinde zich ter plaatse van de mogelijkheden te vergewissen, verleende hij de toelating tot de fundatie. Vervolgens diende de eerste prior de de juridische regeling voor de stichting van het convent te verkrijgen van het kapittel van Sint-Donaas, het staatsbestuur van Brugge en de bisschop van Doornik. Pas dan konden de kartuizers van Genadedal denken aan de bouw en de domaniale uitbreiding van hun instelling. In het eerste hoofdstuk dientengevolge zullen volgende punten onderzocht worden :

1. de datum van de stichting;
2. de stichters;
3. de voorbereidselen en de stichting;
4. de juridische regelingen;
5. uitbreiding van de fundatiegoederen onder prior Jan van Maldegem;
6. het beginnend kloosterleven van Genadedal.

1. Statuta antiquæ Ordinis Carthusiensis in tribus partibus comprehensa, deel II, 1515, cap XXV; de numero habitatorum.

I. De datum van de stichting.

De vroegere historiografen zijn het niet volledig eens over het tijdstip waarop Genadedal te Sint-Kruis tot stand kwam.

A. Meyerus (1) A. Raissius (2) en C. Le Couteulx (3) vermelden 1318 terwijl A. Sanderus, die het eerste deel van zijn kloostergeschiedenis van A. Raissius overnam (4), 1318, vermeldt (5), maar nadien, toen hijzelf de bronnen ging raadplegen, de datum 1309 naar voren brengt (6).

-
1. MEJERUS, Annales Flandriae.
 2. A. RAISSIUS, Origines Carthusiarum Belgü, Parijs, 1632, blz. 26 : Fundata est anno 1318 teste Meyero in annalibus Flandrie.
 3. C. LE COUTEULX, Annales Ordinis Cartusiensis ab anno 1084 ad annum 1429, deel, V, 1889, A° 1318, blz. 115-116 : "Chartis scilicet Capitulorum Generalium Ordinis nostri, pro certo habemus unicum huius domus extitisse conditorem quemdam sacerdotem nomine Joannem van Coukelaere. Etenium legimus (ex charta 1334) : Obüt devotus sacerdos Joannem van Coukelaere, qui anno 1318 aream Colstid [sic] dedit pro erigenda ... Cartusia in qua et sepultus est."
 4. A. SANDERUS, Flandria Illustrata, deel II, Brussel, 1735, blz. 101 : "His autem e Raissio (qui ista a patribus eiusdem Carthusie etiam accepisse videtur) allatis ..."
 5. A. SANDERUS, o.c., blz. 100 : "Fundata est autem 1318..."
 6. A. SANDERUS, o.c., blz. 101 : "... sequentia vera ~~συμφορα~~ adjungo. Anno 1309 devotus vir Dominus Joannes van Coukelaere, Presbyter, ... dedit nobis teneam istam in qua monasterium istud constructum est. "

[sic voca terram]

H. -J. -J. Scholtens (1) kende alleen de akte van 29 november 1318 waarin Genadedal een overeenkomst sloot met het kapittel van Sint-Donaas en laat derhalve de geschiedenis van de Brugse Kartuis op dit tijdstip aanvangen.

In feite rust dit meningsverschil op een fout, begaan in het cartularium door Miehiel de Corte. Op folio XIII r° staat namelijk te lezen : "... et primus de III ghemeten ende eene line in quibus nostrum claustrum constructum est". .. Vervolgens schreef copüst de oorkonde neer waarbij Jan van Koekelare het stuk, "Coolstick" genaamd, aan de Kartuis schenkt : in 1309 (2). Het is absoluut zeker dat de Kartuis in 1318 werd gesticht. Dit blijkt uit het stuk waarbij de eerste prior van Genadedal aan het kapittel van Sint-Donaas een copie geeft van de oorkonden die bijgedragen hebben tot de stichting van het klooster. Een eerste copie deelt mede hoe enkele personen het plan opgevat hebben een kartuis te funderen en te doteren, en hoe ze hiervan de prior generaal op de hoogte brachten. Deze zal de mogelijkheden onderzoeken. Het stuk dateert van oktober 1318 (3).

-
1. H. -J. -J. SCHOLTENS, Het Kartuizerklooster "Dal van Gracien" buiten Brugge, in A.S.E.B., 1947, blz. 151.
 2. R.A.B., Cart. S.K.I. : "Dit was ghedaen sdinxendaghes naer Sinte Catelinen daghe int iaer onsheren als men screef sijn incarnatioen dusentich drie hondert ende neghene."
 3. B.A.B.C., n° 372 (c. 5-12-1318) : "... honorabiles et potentes persone divinitus insperate de villa de Brugis proposuerint... se velle fundare, dotare et edificare unam domum conventualem nostri Ordinis... Datum anno Domini millesimo trecentesimo octavodecimo mense octobris."

In een tweede afschrift wordt Jan van Maldegem tot eerste prior aangesteld en wordt aan het klooster de naam Genadedal verleend. Deze oorkonde werd gegeven in het oktaaf van Allerheiligen 1318 (1). Er is dus geen twijfel mogelijk omtrent de stichtingsdatum van Genadedal. Als men bovendien deze hogergenoemde copie vergelijkt met het charter waarin Jan van Koekelare deze grond schonk dan is het volledig uitgesloten dat hij die gift in 1309 zou gedaan hebben. In die oorkonde staat immers de naam van het klooster (2), terwijl die naam maar in 1318 is gegeven geworden (1). Inderdaad heeft de copïst zich wel degelijk vergist en in plaats van 1309 had hij 1319 moeten schrijven. Deze oorkonde kan namelijk niets anders zijn dan een juridische bekrachtiging, vóór de schepenen van Brugge, van een reeds gedane gift. Het bewijs ervoor is dat de kartuizers reeds op die grond gevestigd waren, d.i. dus na november 1318, zoals het in de akte wordt medegedeeld. (3)

-
1. B.A.B., C n^r 372 (c. -12-1318) "... ipso loco novum nomen imposuimus Vallem Gratie nominantes, .. Ordinavimus, providimus et profecimus ibidem priorem virum religiosum videlicet Johannem de Maldinghem ... Datum anno M^o CCC^o XVIII° in octavis Omnium Sanctorum."
 2. R.A.B, Cart. SK XIII^r : "... ten charteruesen bouf van den huus dat men heet Dal van Gratien ... "
 3. R.A.B., Cart. SK XIII^r : "... Dal van Gratien staende binnen den scependomme van Brughe in Sinte Cruus parochie..."

2. De stichters.

De hoofdoorzaak waarom een kartuis werd opgericht is van religieuze aard. Politieke, sociale en economische achtergronden zijn hierbij echter niet te verwaarlozen. Zo toonde het Franse koningshuis enige belangstelling voor de kartuizerorde. Te vermelden is b.v. de tussenkomst van de koning in het geschil van de kartuis van Mont-Dieu, in het graafschap Rethel, met Lodewijk van Nevers. De graaf wijzigde zijn houding en nam het klooster onder zijn bescherming (1). Toen in 1326 de vrede van Arques de steden Rijsel en Kortrijk in opstand gekomen tegen de Franse koning, trof, stipuleerde punt vier van het opgelegde verdrag, dat een kartuis bij Kortrijk moest opgericht worden, als uitboeting voor de Vlaamse misdaden (2).

Naast politieke drijfveren spelen ook sociale een grote rol. Dit blijkt bijvoorbeeld duidelijk uit het verzet van de gedemocratiseerde steden als Amsterdam en enkele oppositiekrachten

1. R. MAES, De Kartuis "Koningsdal" te Rooigem bij Gent (1328-1497), (onuitgegeven academische verhandeling), Leuven, 1963, blz. 24.

2. GILLIOTS-VAN SEVEREN, Inventaire des Chartes, première série : treizième au seizième siècle, deel I, 119-4-1326, Brugge, 1871, blz. 356 : Patentbrief van Karel de Schone om de vrede van Arques te bevestigen :

4° : "Une chartreuse pour douze frères, qui portera le nom de Sainte-Croix, en mémoire de la passion de Notre Seigneur, qui sera construite près de Courtray et à cet effet, il sera versé une somme de quatre milles livres tournois entre les mains de l'official, du doyen et de l'archidiacre de Tournai, en deux termes égaux aux deux Noël's suivantes."

ten tijde van de oprichting van dergelijke kloosters in de Bourgondische tijd (1). Voor Brussel valt het op dat de aristocratie onder leiding van de Amman, aan de bedelorden geen kans hebben gelaten om een klooster op te richten te Scheut. Zij wensten integendeel in het nieuwe convent een pleisterplaats te vinden, die hun hoogburgerlijke aspiraties zou voldoen. De opposanten werd voor ogen gelegd, dat de sympathie van de hertog tegenover de kartuizers zijn verblijf te Brussel zou verlengen, met alle economische voordelen vandiën(1).

Ook Genadedal heeft haar stichting voornamelijk te danken aan een groep edelen en aristocraten, nauw met elkaar verwant. De prior generaal schrijft aan de priors van Macourt en van Sint-Aldegonde dat "edele en machtige personen" het plan hebben opgevat een kartuis in de omstreken van Brugge op te richten (2). De namen van deze multe valentes, honorabiles et potentes viri zijn onbekend, behalve die van Jan van Koekelare. Zoals hoger reeds aangehaald, was hij het, die in 1318 de grond Coolstick genaamd, 3 gemeten en 1 lijn groot, aan de toekomstige kartuis afstond,

-
1. A. PILL, Een Geschiedenis van het kartuizerconvent "Onze Lieve Vrouw van Gratie" te Scheut en binnen Brussel, (onuitgegeven academische verhandeling), Leuven, 1954, blz. 90-95.
 2. B.A.B., C nr. 372 (c. 5-12-1318) : "Notum facimus presentes nos recepisse patentes reverendi viri in Christo Domini prioris Cartusie in hec verba : Venerabilibus et religiosis ac dilectis in Christo fratribus suis Sancte Aldegundis, iuxta Sanctum Audomarum, et de Macour, iuxta Valencenas, prioribus Cartusiensis Ordinis, frater Aymo, prior Cartusie, salutem et spiritum consilii in agendis cum multe valentes, honorabiles et potentes persone, divinitus inspirate, dotare et edificare unam domum conventualem nostris Oridinis..."

teneinde daarop kun klooster te kunnen bouwen (1).

Over de persoon van Jan van Koekelare is weinig geweten. Hij was aanvankelijk "clericus" (1), nadien presbiter, verbonden aan de parochie van Onze-Lieve-Vrouw te Brugge, en hij woonde dan ook in deze stad (2). Hij was zoon van Wouter van Koekelare (3) en van Maria Visch (4). Hij had een broer met name Wouter, die lekebreeder was in de abdij van Clairmarais (5). In 1288 (9), in verband met de bouw van een brug naar Koolkerke, treedt de vader van Jan van Koekelare op als getuige. Uit deze bron vernemen

-
1. - B.A.B., C. nr. 372 (c. 5-12-1318) : "Nos igitur, fratres Robertus et Guido, priores antedicti, ad villam de Brugis in Flandriam personaliter decedentes, auctoritate et mandato dictarum litterarum, recepimus de manu Johannis de Coukelare, clerici, unam petiam terre, sitam iuxta villam de Brugis, in parochia Sancte Crucis, qui Colstic dicebatur, in presentia Magistri Johannis, publici notarii, et presente principaliter reverendo patre in Christo Domino Johann^{is} priore Montis Dei, nostri Ordinis Cartusiensis, ac aliorum testium ob hoc specialiter convocatorum et rogatorum, prout in quodam instrumento publico super hoc, a dicto publico notario confecto, plenius continetur".
- Op dit stuk grond werd inderdaad het klooster opgebouwd. Bij vergelijking van de bereemde kaart van Marcus Geeraerts met vroegere en thans bestaende kaarten, van Sint-Kruis is deze grond niet verkaveld geweest en lag het convent waar nu het rusthuis is voor T.B.C.-lijders : het "Huis Van Zuylen-Nijvelt" in de Delaplacestraat te Sint-Kruis.
 2. R.A.B., Cart., fol. CCXXXIII^{ro} (c. 1334) : "... comparens, discretus et honestus vir Dominus Johannes de Coukelare, presbiter, commorans in parochia Beate Marie Brugensis... Acta fuerunt hec in domo habitationis prenominati Domini Johannis de Coukelare, Brugis..."
 3. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4287 (C. 27-11-1319) : "Jhan van Coukelare, f. Wouters van Coukelare, die hi hadde bi ver Marie, sinen wive..."
 4. S.A.B., Stadsrekening 1309-1310 : "... Item Wouteren ende Janne W(outers) wesen van Coukelare bi Mar(ien) svischs..."
 5. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4287 (c. 27-11-1319) : "Hij wordt in dit stuk als getuige vermeld : " ... fratre Galtero de Koukelare, converso in Clarimaris..."

wij dat dit een edele familie was : hij wordt er "ridder" genoemd (1). Alhoewel hij zeer welstellend was, ontvingen zijn beide kinderen na zijn dood van het Brugse stadsbestuur de som van 70 ponden 5 schel. par . wezengeld (2). Mag men uit dit detail besluiten dat Wouter van Koekelare een belangrijke functie in de stad Brugge heeft bekleed ? Ongeveer tien jaar na de dood van zijn vader, verloor Jan van Koekelare ook zijn moeder (1319 of 1320). Als weldoenster van de nieuwe stichting werd ze door het generaal kapittel bijzonder herdacht. (3) Vereerd als fundator van Genadedal, zou Jan van Koekelare nog verschillende bezittingen aan de kartuis overmaken. Toen hij in 1334 overleed, werd hij in het convent begraven. In de overlijdensberichten van de Grande Chartreuse werd hij tweemaal herdacht (4). Meer gedetailleerde gegevens omtrent de persoon van Jan van Koekelare zijn niet bekend (5).

1. L. GILLIOTS-VAN SEVEREN, Inventaire des Chartes, Introduction, Brugge, 1871, blz. 431, Rudenbouc fol. 16vo (c. 1288(9) : "... Wouter van Cokelare, rudder, ..."
2. S.A.B., Stadsrekening 1309-1310 : "... Item Wouteren ende Janne W(outer)s wesen van Coekelare bi Mar(ien) swischs - LXX lb V sc."
3. Ex chartis Capituli Generalis, c. 1320 : "Obiit mater Johannis, Fundatoris Vallis Gratiae, defuncta, hebens tricennarium per totam Ordinem."
4. Ex Chartis Capituli Generalis, c. 1334 : "Obiit devotus sacerdos Joannes van Couckelaere, qui anno 1318 aream Coolstik dedit, pro erigenda, extra S. Crucis portam civitatis Brugensis, cartusia, in qua est sepultus."
c. 1335 : "Obiit Dominus Joannes Couckelaere, clericus, fundator Vallis Gracie prope Brugas, qui habet tricennarium per totum Ordinem."
5. ongetwijfeld zou het archief van de Onze-Lieve-Vrouwkerk te Brugge (R.A.B.) nog enig licht kunnen werpen op de persoon van Jan van Koekelare, doch dit is voor het ogenblik ontoegankelijk wegens het herklasseren van de stukken.

Naar de namen van andere fundatores tast men in het duister. In tegenstelling met wat Marchantius beweert (1), is echter zeker dat Robrecht van Bethune, alhoewel hij de eerste steen heeft gelegd voor het nieuwe convent, (2) niet bij de stichters mag gerekend worden. In de akte van oktober 1318 vraagt de prior generaal immers dat de graaf van Vlaanderen de toekomstige stichting welwillend zou beschermen en ze amortiseren (3). Hijzelf zou in zijn amortisatiebrief van 12 april 1319 vermelden dat hij deze bezittingen in de dode hand verheft op herhaald aanzoek van enkele Bruggelingen (4). Deze punten bewijzen dat de Vlaamse graaf niet bij de personen mag gerekend worden, die het initiatief namen om een kartuis op te richten.

Het is wel mogelijk enkele aanduidingen te geven nopens het sociaal milieu waarin de stichters leefden. De personages, die bij de Brugse stichting een rol speelden, behoorden waarschijnlijk tot hetzelfde milieu als die, welke bij de stichting van Herne

-
1. J. MARCHANTIUS, Flandria Commentariorum libri IIII descripta. Antwerpen, 1596.
 2. Cfr. C. LE COUTEULX, Annales Ordinis Carthusiensis ab anno 1084 ad annum 1429, deel V, 1889, blz. 116, anno 1318 : "... Praedictus propria manu jecit, more rituque solemnii...".
 3. B.A.B., C. nr. 372, (c. 5-12-1318) : "Supplicamus etiam humiliter illustribus viris atque magnificis principibus, Domino videlicet Roberto, Nobili Comiti Flandrensi et heredibus suis atque omnibus aliis, quorum interest vel intererit, ut in predicto edificatione, fundatione et dotatione atque exemptione et libertate seu amortizatione se exhibeant erga dictos devotos et erga nostrum modicum ordinem favorabiles et benignos."
 4. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 7461 (c. 12-4-1319) : "Cum nos tam a pluribus oppidanis ville nostre Brugensis, quam a pluribus aliis probis viris, multum a nobis dilectis, fuissemus multipliciter et cum magna instantia requisiti, ut nos quasdam petias terre hic inferius nominatas ad fundandum in eis quemdam Prioratum seu quamdam domum ordinis cartusiensis, qui Vallis gratie nominetur, amortizare vellemus..."

betrokken waren. Het huis van Edingen is verwant met dit van Rethel : Robrechts dochter is gehuwd met Walter van Edingen, wiens testament voorschreef een klooster op te richten. Zijn testament-uitvoerders waren Maria van Rethel, zijn moeder (1), die heel waarschijnlijk niet onbekend zal geweest zijn met de kartuis van Mont-Dieu, en Gerard van Sottegem, raadsheer van de graaf van Vlaanderen (2). Zij beslisten een kartuis op te richten te Herne (3). Filips IV, ridder, kastelein en heer van Maldegem, was in 1309 gehuwd met Maria van Edingen (4). Filips moest een belangrijk man geweest zijn in Brugge : in de rekening van 1309-1310 vindt men er dat de stad de wijn betaald heeft voor zijn bruiloft (5).

Gerard van Sottegem en Maria van Rethel lieten reeds eerder hun voorkeur blijken voor de kartuizers. Hun schoondochter,

-
1.

Maria van Rethel	
Walter van Edingen x Yolande van Bethune	Maria van Edingen
 2. Hij was onder andere onderhandelaar met de Franse koning bij het verdrag van Athis-sur-Orges. Cfr. L. GILLIOTS-VAN SEVEREN, Inventaire des Chartres, deel I, Brugge, 1871, blz. 278, nr. 228, c. 13 juni 1309.
 3. A. BEELTSEN J. AMMONIUS, Chronique de la Chartreuse de la Chapelle d'Herinnes-lez-Enghien, uitg. E. LAMALLE, Leuven, 1932, blz. 172, appendix 1, nr. 7.
 4. Comtesse de LALAING, Maldeghem la Loyale. Mémoires et Archives, Brussel, 1848, blz. 241-242.
 5. S.A.B., Stadsrekening 1309-1310 : "Item Ph(ilipp)i van Maldeghem in honeschede als hi huwede als vand(er) assise vande(n) wine de me(n) dranc ter sine brulocht - IX lb. XIII s."

Yolande van Bethune, en schoonzoon, Filips van Maldegem, waren derhalve zeker goed bekend met het convent van Herne. Wanneer deze personen een nieuw klooster zouden funderen en doteren, zou hun aandacht derhalve gaan naar een kartuis, jazerker naar deze Orde, want de broer van Filips van Maldeghem was kartuizer te Sint-Omaars (1). De graaf van Vlaanderen zou, door zijn nauwe verwantschap met deze personen, een dergelijke stichting eveneens gunstig gezind zijn.. In 1318 ontstond nu het convent nabij Brugge; enkele maanden na haar stichting werden haar goederen door Robrecht van Bethune geamortiseerd en hijzelf plaatste de eerste steen voor de nieuwe kartuis. Voor de familie was slechts één persoon geschikt om het nieuwe klooster te leiden : Jan van Maldegem werd de eerste prior van Genadedal...

Zonder besliste conclusies te trekken wijzen deze punten onvermijdelijk in een zekere richting, van waaruit Genadedal zijn ontstaan te danken had.

Naast Jan van Koekelare en Filips van Maldegem is het mogelijk dat nog ander, min of meer vooraanstaande burgers van Brugge, bij de stichting betrokken waren. Zoals verder zal aange-

1. Contesse de LALAING, o.c., blz. 241 - 242 :
Filips III x Maria van Rode

Filips IV x Maria van Edingen	<u>Jan</u>	Willem (+ 1-5-1313)	Katharina	Maria
-------------------------------------	------------	------------------------	-----------	-------

getoond worden, heeft de prior generaal het Brugse stadsbestuur deelachtig willen maken in de geestelijke goederen van de Orde, dit om de speciale gunsten, die zijn verleenden bij de stichting van het klooster (1). Zoals reeds vermeld drongen Bruggelingen erop aan bij de graaf om het kloosterbezit van Genadedal te amortiseren. Op deze gegevens kan men steunen om te veronderstellen dat waarschijnlijk nog enkele bewoners van Brugge de kartuis zouden hebben helpen stichten en doteren.

Van een politieke bedoeling, zoals voor de als straf bedoelde kartuis bij Kortrijk, is er hier zeker geen sprake. Het feit dat de stad Brugge en Robrecht van Bethune in herhaalde conflicten lagen met de Franse koning en dat juist de graaf volledig werd verslagen (2) op het moment dat de kartuis werd gevestigd, had eerst de indruk gewekt als zou de koning in Brugge, haard van onlusten, dergelijk convent hebben gewild. Na grondig onderzoek van de Brugse stadsrekeningen en van het archief van Genadedal, kon geen enkel spoor in deze richting gevonden worden, zodat het onvoorzichtig zou zijn, hier van enige politieke invloed gewag te maken.

-
1. GILLIOTS-VAN SEVEREN, Inventaire des Chartes, deel I, 1871, blz. 332, nr. 280, anno 1320.
 2. Algemene Geschiedenis der Nederlanden, deel III, blz. 26.

2. De voorbereidselen en de stichting van Genadedal.

Het initiatief om een kartuis bij Brugge op te richten berustte niet bij de Orde zelf, maar bij enkele mensen van hogere stand. Wat de stichters heeft beziield, toen zij het plan opvatten een convent in de nabijheid te funderen en doteren, blijkt uit een copie van de brief van de prior der Grande Chartreuse : ze wilden zekere verdiensten verwerven met het oog op het hierna maals. Het was hun wens dat het toekomstig klooster zou bidden voor hun voorgangers, hun nakomelingen, hun vrienden en en voor al diegenen, die het convent in de toekomst nog zouden begiftigen (1). Toen de gedachte aan een kloosterstichting tot volle rijpheid was gekomen, deden zij beroep op monniken van hun sociale stand : de kartuizers. De prior generaal Aymon d'Aosta (2) werd vervolgens van hun plannen op de hoogte gebracht. Kort daarop zou deze laatste dan de prioren van de dichtst bijgelegen kloosters verwittigen. Deze waren Robrecht van de kartuis bij Valencijs en Guide van

-
1. B.A.B., C nr. 372 (c. 5-12-1318) : "... pro animis dictarum personarum [= multe valentes, honorabiles et potentes personae] et omnium antecessorum et successorum suorum et aliis presentium amicorum et benefactorum omnium que, qui ibidem Deo servierint et qui in presenti vel in postero benefecerint..."
 2. B.A.B., C nr. 372 (c. 5-12-1318) : "... frater Aymo, prior cartusie ..."

Sint-Aldegonde, bij Sint-Omaars (1). Zoals de statuten van de Orde het voorschreven (2), zou het nieuwe convent moeten bevolkt worden met twaalf monniken, enkele conversen en clerici redditi, alsook de personen, die in ieder kartuis noodzakelijk waren (3). Aan beide prioren werd de opdracht gegeven, samen met Jan, de procureur van Sint-Aldegonde, naar Brugge te vertrekken, de fundatores in naam van de ganse Orde te bedanken en ter plaatse de praktische mogelijkheden voor de stichting te onderzoeken (4). Ook werd de graaf gevraagd de stichting te willen steunen (5).

1. B.A.B., C nr. 372 (c. 5-12-1318) : "Universis presentes litteras visuris, frater Robertus Beate Marie de Macourt, iuxta Valencenas, et frater Guido Beate Marie Vallis Sancte Aldegundis, iuxta Sanctum Audomarum, priores ordinis Cartusiensis...".
2. Statuta Antiqua Ordinis Cartusiensis in tribus partibus comprehensa, Basel, 1515, deel II, cap. XXV : De Numero Habitatorum.
3. B.A.B., C nr. 372 (c. 5-12-1318) : "... servatus devòte dicto sub habitu et professione atque institutis Ordinis nostri per unum priorem nostri Ordinis et duodecim monachis, cum conversis et redditis atque aliis personis necessariis, secundum quod in nostro Ordine fieri communiter consuevit."
4. B.A.B., C n^r 372 (c. 5-12-1318) : "Eos gratias agentes Deo qui dictis venerabilibus personis predictam devotionem et bonam voluntatem erga nostrum Ordinem misericorditer et salubriter inspiravit, ad honorem suum, quo tamen non indiget, et ad salutem multarum animarum prout presumendum est et sperandum pieque devotioni predictarum venerabilium personarum, pio concurrentes assensu, vobis concedimus et etiam iniungimus auctoritate Capituli generalis nostri Ordinis ... ad dictam villam de Brugis, una cum Domino Johanne, procuratori Sancte Aldegundis, personaliter accedatis, et, gratias agentes ex parte nostra et tocius Ordinis predictis venerabilibus personis, ... Damus vobis potestatem et specialem mandatum, per has patentes litteras, auctoritate predicta, ut possitis recipere ea, qui vobis pro dicta edificatione dare volunt, si tam possint sufficere ad sustentationem Prioris et conventus nostri Ordinis, sicut supra dictum est."
5. Cfr. supra blz. 48, voetnota n^r 3.

Genoemde prioren krijgen tevens de volmacht van de prior generaal te Grenoble om, indien de middelen voldoende waren om in het onderhoud te voorzien en het ter beschikking gestelde terrein aan het eenzaamheidsideaal van de Orde voldeed, de nieuwe kartuis van een prior te voorzien. Deze zou met zich twee monniken mogen meenemen. Wanneer de tijd ervoor gunstig was, zou hij de stichting met meer religieuzen kunnen bevolken. Zij zouden, zoals het vrouwen de gewonnte was bij ieder monnik die naar een pas opgericht convent vertrok, en er bleef, door het generaal kapittel, na hun dood, dertig missen gecelebreerd krijgen voor hun zieleheil (1).

Deze brief werd in oktober 1318 geschreven (2). Enkele weken later hebben beide initiatores en procurator Jan reeds het klooster gesticht (3). Zij zijn dus dadelijk vanuit hun respectievelijke kloosters naar Brugge vertrokken.

Daar aangekomen ontvingen ze van Jan van Koekelare het terrein Coolstick, buiten de stad Brugge en de parochie Sint-Kruis gelegen, als bouwgrond voor de kartuis. In het bijzin van ver-

-
1. B.A.B., C nr. 372 (c. 5-12-1318) : "Concedimus etiam auctoritate predicta, quod possitis hac vice providere dicte domui de Priore, qui possit sibi assumere duos monachos vel etiam quotquot voluerit usque ad duodâcim, tempore opportuno, cum spe tricennarii eos a capitulo concedendi, si ibidem perseveraverint ad Ordinis voluntatem."
 2. B.A.B., C nr. 372 (c. 5-12-1318) : "Datum anno Domini millesimo trecentesimo octavodecimo, mense octobris."
 3. B.A.B., C nr. 372 (c. 5-12-1318) : "Datum anno M°CC°XVIII° in octavis Omnium Sanctorum."

schillende getuigen waaronder de prior van Mont-Dieu werd de grond aan hen overgemaakt en opgetekend door een notaris met name Jan (1).

Er weze terloops de aandacht op gevestigd, dat de vroegere historiografen van Genadedal zeer weinig ingelicht waren over die voorbereidselen tot de stichting. A. Raïssius (2) en vandaar ook A. Sanderus (3) wisten niet dat de kartuis van Valencijn het convent hielp initiëren. C. Le Couteulx (4) en H. -J. -J. Scholtens (5) kennen de kartuis van Mont-Dieu een beslissend aandeel toe bij de stichting van het Brugse klooster. Uit deze bron blijkt dat de prior niet bij de eigenlijke initiatores behoorde doch er alleen als getuige optrad.

Nadat dus alles in orde was, besloten Guido, Robrecht en Jan de nieuwe stichting de naam Vallis Gratiae of Genadedal te verlenen. (6). Tot eerste prior werd Jan van Maldegem aangesteld,

-
1. Cfr. supra, blz. 40, voetnoot 1.
 2. A. RAISSIUS, Origines Cartusiarum Belgii, Parijs, 1632, blz. 26 : "Initiatores et dēdicatores huic missi sūnt ex Valle Sanctae Aldegundis, spectatae virtutis religiosi..."
 3. A. SANDERUS, Flandria Illustrata, deel II, Brussel, 1735, blz. 100. Idem als Raïssius.
 4. C. LE COUTEULX, Annales Ordinis Cartusiensis ab anno 1084 ad annum 1429, deel V, 1889, blz. 118, a° 1318 : "Initiatores et dēdicatores nascenti plantulae missi sunt ex cartusiis Vallis S. Aldegundis et Montis Dei, spectatae virtutis religiosi..."
 5. H. -J. -J. SCHOLTENS, Het Kartuizerklooster Dal van Gracien buiten Brugge, in A.S.E.B., 1947, blz. 150 : " Nog in hetzelfde jaar (1318) waren uit de huizen van Sint-Omaars en Mont-Dieu de initiatores naar Brugge gekomen om de grondslag te leggen voor het nieuwe convent."
 6. B.A.B., C nr. 372 (c. 5-12-1318) : " Ipsi loco novum nomen imposuimus Vallem Gratiae nominantes..."

een monnik, geprofest te Sint-Omaars (1).

Rond Allerheiligen van 1318 was het convent gesticht. De geschiedenis van Genadedal was begonnen.

Inzake het probleem van de aanstelling van een rector en een oorkonde, waarbij het generaal kapittel de nieuwe kartuis in de Orde incorporeert, menen wij terecht hier de thesis van H. Delvaux (2) te kunnen bijtreden. Hij is namelijk van oordeel dat vóór 1368, jaar van het verschijnen van de Statuta Nova, geen sprake was van een rector en van incorporatieoorkonde, in tegenstelling met de mening van H. -J; -J. Scholtens (3). De aanstelling van een rector en de incorporatie door een oorkonde, aldus H. Delvaux, zijn waarschijnlijk gebruiken, die eerste later in voege gekomen zijn. Zo werd er te Herne onmiddellijk na de stichting (1314) een prior aangesteld, hetgeen de verwondering van de latere kroniek-

-
1. B.A.B., C nr. 372 (c. 5-12-1318) : "... nominantes ... consilio virtute predictae littere, in nomine Dei Omnipotentis et auctoritate Summi Pontificis et Capituli generalis nostri Ordinis cartusiensis, ordinavimus, providemus et prefecimus ibidem priorem virum religiosum, videlicet dominum Johannem de Maldingham, monachum domui Vallis Sancte Aldegundis, iuxta Sanctum Audomarum, nostri Ordinis et professum."
 2. H. DELVAUX, Het kartuizerklooster "Sint Katharina" op het Kiel bij Antwerpen (+ 1323 - 1542), (Onuitgegeven academische verhandeling), Leuven, 1956, blz. 36-37.
 3. H. -J. -J. SCHOLTENS, De Kartuizers bij sint-Geertruidenberg, in Bossche Bijdragen, deel XVIII, 1941, blz. 36.

schrijver opwekte (1). De Statuta Nova spreken slechts van het opnemen van nieuwe kloosters in de Orde (2), waarmee wellicht de incorporatie wordt bedoeld.

Zoals op het Kiel en te Herne werd te Brugge geen rector aangesteld.

In de brief van de prior generaal staat bovendien overduidelijk dat hij beide initiatores de opdracht geeft dadelijk een prior aan te stellen (3), wat ook werd gedaan (4). Het mag dus zo goed als zeker beschouwd worden, dat in die periode het stelsel van het benoemen van een rector bij een nieuwe stichting nog niet in voege was gekomen.

De incorporatieoorkonden van het Kiel, Herne, Zelem en deze van Genadedal bij Brugge ontbreken allen. Het zou toch wel hoogst sonderling zijn, dat bij al deze kloosters, vóór 1368 gesticht, een eredocument als dit zou verloren gegaan zijn, terwijl een verdrag met het kapittel altijd bewaard bleef, dat tenslotte toch

-
1. A. BEELTSEN - J. AMMONIUS, Chronique de la Chartreuse de la Chapelle d'Herinnes-lez-Enghien, uitg. E. LAMALLE, Leuven, 1932, blz. 23 - 24 : " A principio autem foundationis huius domus fuit hic prior institutus, quantum ex omnibus exscriptis et litteris potuimus habere, nec usquam fuit mentio rectoris."
 2. Statuta Nova Ordinis Cartusiensis, pars secunda, cap. V : "Statuimus ut nulla domus recipiatur ..."
 3. B.A.B., C nr. 372 (c. 5-13-1318) : "Concedimus etiam auctoritate predicta, quod possitis hac vice providere dicte domui de priore, qui ..."
 4. B.A.B., C nr. 372 (c. 5-12-1318) : "auctoritate... capituli generalis nostri ordinis cartusiensis, ordinavimus, providemus et profecimus ibidem priorem... Johannem de Maldingham..."

hoogstens van slechts even grote waarde was voor de kartuis. Men kan dus best aannemen, dat op het moment dat het klooster werd gesticht, en de eerste prior werd aangesteld, dit nieuwe convent automatisch in de Orde werd geïncorporeerd.

4. De juridische regelingen.

Nauwelijks enkele dagen na haar stichting, verkreeg de nieuwe kartuis reeds een overeenkomst met het kapittel van Sint-Donaas (1), onder wiens kerkelijke rechtsmacht zij toen ressorteerden (2). Ze kregen de toelating op de plaats, die reeds door hen werd bezet en afgemeten (3), een kerk, een klooster, woningen en andere gebouwen, die ze zouden nodig achten, op te richten (4).

1. Dit gebeurde reeds op 29 november 1318.
R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4547 : "Datum et actum Brugis in capitulo ecclesie Sancti Donatiani predicte, anno Domini millesimo trecentesimo octavodecimo penultima die mensis novembris".
2. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4547 (c. 29-11-1318) : "... et ad nos spectat, salvis omnibus et singulis huius Sancti Donatiani et Sancte Crucis, prope Brugas, ecclesiarum iuribus, ... ecclesie Sancte Crucis, prope Brugas, ... in qua ratione iuris patronatus..."
3. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4547 (c. 29-11-1318) : "... in loco iam pro ipsis incepto et interminato infra limines predicte parochie vel ecclesie Sancte Crucis..."
4. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4547 (c. 29-11-1318) : "concessimus et presentum tenore concedimus ut ecclesiam, claustrum, domos et alia quecumque ad habitandum pro se et suis ac Deo servientibus... faciant, construant vel edificent aut fieri, fundari, construi vel edificari procurent..."

De kartuis moest echter beloven aan volgende voorwaarden eeuwig en ongeschonden te zullen voldoen : Vooreerst moest het convent elk jaar in het begin van de maand oktober, als bewijs dat ze het patronaatsrecht van Sint-Donaas erkenden, voor vijf pond was schenken. Daarmee zouden dan effen of gedraaide kaarsen worden gemaakt die op de feestdag van deze heilige zouden aangestoken worden (1). Van alle offergiften, zowel deze in handen van priesters gegeven, als deze aan het altaar, van wie ze ook mogen afkomstig zijn, zal één vierde verdeeld worden onder het kapittel, de parochiekerk van Sint-Kruis en eventuele andere instellingen daarbij betrokken. Dit zal gebeuren in twee betalingen per jaar : op Kerstmis en op het feest van Johannes de Doper (2).

-
1. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4547 (c. 29-11-1318) : "Hoc pro iam tactis excipiendis acto specialiter, concorditer et expresse quod prefati religiosi singulis annis, in principio mensis octobris, in signum recognitionis nostri patronatus, in quo dicta eorum ecclesia fundabitur ad honorem Dei et Beati Patris et Patroni nostri predicti, quinque libras cere nobis aut ecclesie nostre predictae mittent et offerent. De quibus fiet cereus vel tortitius in proximo sequenti festo eiusdem Sancti Confessoris ante feretrum eius, cum demissum fuerit conburendus."
 2. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4547 (c. 29-11-1318) : "Item pro prefati religiosi de omnibus et singulis oblationibus ad manus sacerdotum vel ad eorum altaria, necnon de omnibus funeralibus ad eos, undecumque qualitercumque provenientius, tribus inde quartis retentis, unam quartam integram inter nos et curatos dicte Sancte Crucis ecclesie ac alios, quorum interest, secundum equitatis modulum dividendum, bona fide, hoc est quolibet ingenio malo remoto, nobis aut alii, qui ad hec recipienda deputatus fuerit, in duobus cuiuslibet anni terminis, videlicet in Nativitate Domini, in festo Beate Johannis Baptiste, dabunt et solvent."

Ook in verband met begrafenissen in het klooster werden verschillende schikkingen getroffen. Zoals het kapittel een deel eiste van de offergiften, zo werd ook bepaald dat van de funeralia die aan de kartuis toekwamen, één vierde zou moeten afgestaan worden (1). Het kapittel verzaakt echter aan deze eis voor het begraven van monniken, clerici redditi en donaten van Genadedal (2). Bij de dood van één van de personeelsleden van het convent, kwamen de funeralia volledig ten goede aan de pastoor van de parochiekerk van Sint-Kruis, daar deze mensen worden gelijkgesteld met de parochianen van deze kerk (3). Het kapittel eiste dat de kartuis nooit aan deze voorwaarden zou tornen en noch met de daad, noch langs rechterlijke weg deze overeenkomst zou trachten te betwisten (4).

In tegenstelling met de kartuis bij Antwerpen, die in herhaalde conflicten kwamen met het kapittel (5), heeft het convent bij

-
1. Cfr. supra, blz. 53, voetnoot nr. 2.
 2. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4547 (c. 29-11-1318) : "Exceptis fratribus eorundem professis et aliis similiter, qui religionem ingressi et habitus eiusdem Ordinis deferentes, cum iam existerint infra probationis annum, decedent, de quibus eisdem religiosis dictam quartam omnino remisimus et liberali donatione concessimus, intuitu pietatis."
 3. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4547 (c. 29-11-1318) : "... solemniter stipulatione nos et successores nostros [= cartusiani] eadem firma et rata habere, tenere, conservare et adimplere et non contra facere vel venire per nos aut alium aliqua ratione causa vel modo, de iure vel de facto."
 5. Cfr. H. DELVAUX, o.c., blz. 47-48.

Brugge zelden of nooit een punt uit deze overeenkomst betwist. Voor zover de bronnen bewaard zijn, kon inderdaad slechts één proces tussen Genadedal en Sint-Donaas worden ontdekt en dan nog uit het jaar 1750 (1).

Tenslotte werd nog een oproep gedaan tot de bisschop van Doornik opdat hij aan de nieuwe stichting welwillend zijn goedkeuring zou verlenen (2).

De akte met de toestemming van de bisschop is niet bewaard gebleven. Waarschijnlijk is dit reeds kort nadien gebeurd. Het was de gewoonte dat deze, samen met de bekrachtiging van de overeenkomst met het kapittel, nog enkele punten vaststelde met betrekking tot de kloosterkerk en het kerkhof (3). Later zou de bisschop nog toestaan dat de monniken hun capelle ter poorte mochten laten inwijden door de bisschop, die zij verkozen (4).

-
1. Dit proces is bewaard in R.A.B., f. "Triage" van het Vrije, nr. 466;
 2. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4547 (29-11-1318): "Denique reverendo in Christo patri et domino nostro G[uido], Dei gratia Tornacensi episcopo, nos decanus et capitulum, necnon prior et conventus predicti, supplicamus humiliter et devote ut ... suum premissum adhibendo consensum, eadem ratificare dignetur et sua auctoritate ordinaria confirmare."
 3. - Cfr. bvb. de akte van de bisschop van Luik bij de stichting van "Sint-Jan" te Zelem, bij Diest : M. PEETERS, Het Kartuizerklooster "Sint-Jan" te Zelem, bij Diest (1329-1500), (Onuitgegeven academische verhandeling), Leuven, 1958, blz. 31.
- Soms beperkte de bisschop zich alleen tot het bekrachtigen van de overeenkomst met het kapittel. Cfr. bvb. R. MAES, De Kartuis "Koningsdal" Te Rooigem bij Gent (1328-1497), (Onuitgegeven academische verhandeling), Leuven, 1963, blz. 38.
 4. De originele akte is niet bewaard. Wel vindt men een vermelding in het Cart., fol. XI¹⁰ : "Item eene lettre van den bisscoppe van doorneke, dat wi moghen doen wien de capelle ter poorte van wat bisscoppe dat wi willen."

Op 12 april 1319 zou Robrecht van Bethune, graaf van Vlaanderen, het bezit van de kartuis amortiseren (1). Op die manier was alles reeds geregeld met het stadsbestuur van Brugge. Door het feit namelijk dat hun goed rechtstreeks in de dode hand overging, werd dit onttrokken aan het economisch beheer van de stad.

Meestal werden dergelijke stichtingen niet graag gezien door de stedelijke administratie (2). Brugge heeft hierop een uitzondering gevormd. Haar bestuur schijnt integendeel het nieuwe convent zeer gunstig gezind geweest te zijn en heeft het hoogstwaarschijnlijk nog met onverhoopte voordelen begunstigd. Getuige hiervan is het feit dat de prior generaal van de kartuizers de Brugse stadsmagistraten deelachtig heeft gemaakt aan alle reeds verworven en nog te verwerven geestelijk goederen van hun Orde in de gehele wereld (3).

1. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 7461.

2. Ook de hertogen en vooral Filips de Stoute waren verveeld met het steeds toenemende bezit in de dode hand. Zij wilden aan die toestanden verhelpen door de goederen in de dode hand te onderwerpen aan een belasting. Dit bracht echter niet de verhoopte oplossing.

Cfr. E. DE MOREAU, La Législation des ducs de Bourgogne sur l'accroissement des biens ecclésiastiques étudiés spécialement en Belgique, in R.H.E., deel LXIII, 1946, blz. 44-65.

3. L. GILLIOTS-VAN SEVEREN, Inventaire des Chartes, deel I, 1871, blz. 332, nr. 280, a° 1320: "In ogeschouw nemend de speciale gunsten, door de stadsmagistraten aan het nieuwe convent bij haar stichting verleend, maakt de prior generaal hen deelachtig." De oorkonde vangt a.v. aan:
"Frater Aymo, prior Cartusie, ceterique diffinitores capituli generalis, viris honorabilibus, providis et honestis burgimagistris, scabinis, consiliariis et gubernatoribus de ville de Brugis..."

5. De uitbreiding van fundatiegoederen onder prior Jan van Maldegem.

Zoals reeds gemeld werd Jan van Maldegem, van edele afkomst, aangesteld tot eerste prior van Genadedal. Voordien was hij sedert vele jaren kartuizer geweest in het convent nabij Sint-Omaars. In een akte van 1305 werd hij er reeds vermeld (1). Met hem kwamen Jan Adam en Lambert, bijgenaamd Clericus, beiden eveneens afkomstig uit Val-Saint-Aldegonde (2). De eerste werd aangesteld tot vicarius, laatstgenoemde tot procurator (3). Nadat de stichting juridisch was erkend geworden, was hun eerste taak zich bezig te houden met het verwerven van voldoende bezittingen, teneinde de kartuis met meer monniken te kunnen bevolken. De amortisatieakte van 1319 vermeldt volgende bezittingen : het terrein Coolstick en enkele andere gronden, samen 3 bunders groot, het convent geschonken door Andries van Hove (4).

-
1. J. DE PAS, Cartulaire de la Chartreuse du Val-Saint-Aldegonde, Saint-Omer, 1905, blz. 9, mei 1305, fol. 249 : "... frere Jehan de Maldinghem, moisne de ledicte maison ..."
 2. A. SANDERUS, o.c., blz. 201.
 3. Het eerst werden zij vermeld bij de overeenkomst met het kapittel.
R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4547 (c. 29-11-1318) : "Et nos, frater Johannes de Maldengheem, primus dicti Cartusiensis loci iuxta Brugas, qui Vallis Gracie dicitur, humilis prior ac frater Johannes, dictus Adam, monachus et vicarius, et Lambertus, dictus Clericus, monachus et procurator eiusdem domus..."
 4. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 7461 (c. 12-4-1319) : "... videlicet unam petiam terre, iacentem in parochia Sancte Crucis Brugensis, infra scabinatum dicte ville, que vulgariter Coelstic nuncupatur... Item quasdam alias petias terre continentes tria boneria, parvum plus vel minus, continuas petie terre supradicte, que quondam fuerunt Andree de Hove..."

Het ene gemet, waaop zij besloten hadden hun kapel en kerkhof te bouwen, zou de graaf exempt verklaren (1).

Voor de jonge stichting was Michiel Celiau een zegen. Op 8 december 1319, kort voordat hijzelf kartuizer zou worden, begiftigde hij Genadedal met twintig gemeten land, gelegen in de parochie Zande. Daarbij hoorden alle huizen en bomen, die op deze gronden stonden, samen met de helft van de opbrengst van een molen (2). Eenmaal zelf in het klooster getreden zou hij zijn eigen cel bekostigen (3). Op 12 februari 1323 kocht Michiel gronden te Zande, Moere en Zuid-Zevokote, samen 13 gem. 2 l. en 9 r. groot, voegde er 6 gem. en 57 r. land bij, samen met één derde van een molen, gelegen in Zande en gaf het geheel in cijns uit aan de bisschop van Doornik voor 17 pond par. per jaar. Met dit geld wilde hij de hofstede, waarop hij vroeger woonde, inrichten tot

-
1. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 7461 (c. 12-4-1319) : "... in sola mensura terre dictarum petiarum vel circiter, videlicet ea in qua capellam et cymiterium sua statuerint et construxerint... ab iusticia nostra exempta esse volumus et censemus..."
 - 2.- R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 5953 (c. 8-12-1319) : "Michiel Cailliau... gaf wettelike ghifte ende in puure almoesenen broeder Janne van Maldinghem, prioer van den chaerterousen bi Brugghe ... van twyntich ghemeten lands, lettelt min of meer, met allen den husen ende met allen den bomen, die staen up dit vorseide land ende met eenre halver mole die toe behoort dese vorseiden goede, staende binnen der parochie te Sande..."
 - Voor de localisering van de verschillende dorpen, waarin Genadedal bezittingen vewierf verwijzen wij naar bijlage IV, blz. 257-258.
 3. C. LE COUTEULX, o.c., deelV, blz. 377, a° 1337.

hospitaal (1), op voorwaarde dat er een verblijfplaats voorbehouden werd voor de prior of de procurator van de Brugse kartuis. Er moest aan het convent ook een opslagplaats voorbehouden worden voor het koren, die ze aldaar zouden winnen (2).

De familie vader Buerse schonk Jan van Maldegem op 3 maart 1320 verschillende renten, bezet op enkele huizen en hofsteden in en rond Brugge, ten belopen van 20 pond, 5 pen. en 3 obolen par. per jaar (3). Het jaar daarop had Genadedal nog altijd met zware financiële lasten te kampen. Dit bewijst duidelijk de gift van Egidius van Aartrijke van 10 pond en 12 pen. jaarrenten: "omme die meersinghe van der cranker fondatie van den gods huse" (4).

1. Dit staat niet uitdrukkelijk in de akte, doch het staat beschreven in het pachtenboek van 1364.
R.A.B., f. "Découvertes", nr. 256, fol. 60ro : ". VI. gemeten ende es de hofstede daer wile Michiel Coeliau up woende, dat nu es hospitaal..."
2. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 3917 (c. 12-2-1323) : "Ende dons. Michiel vorseit gaf weder al dit vorseide land [= dartieme ghemeten tween linen ende neghen roeden] ende daertoe zesse ghemete ende sevene ende vichtig roeden lands... ende die driedeel van eene molne tenen arvelike chense... tsbisscops bouf van doorneke vorseit omme zeventiene pont par. siaers... omme te fondeirne ende te stichten een ospitaal van sinte ianne bi ghistele ... behouden dies dat die proer vanden chaerterousen vorseit of procureure van sinen halven hebbe enen stede aldaer omme daerin te habiteirne als hire comt ende hire eene stede te leirne om haer coren te legghene ende te husene..."
3. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 3002 (c. 3-3-1320) : "... ende gaven halem ende wettelike ghifte in pure alemoesene broeder Janne van Maldigheem, prioer van den Dale van gratien... van twyntich ponden, vyf peneghen ende drien obolen arveliker renten siaers..."
4. R.A.B., Cart. Brugge IV : "Gilles van Aertricke ende Marie, myn wyf... so gheven wie ende hebben ghegeven vrie ende quite den prioer ende covente... tien pont ende twalef peneghe parisisis siaers erveliker renten in diversen perchelen ende steden..."

Een maand na de gift van de familie vander Buerse had het klooster nog $6\frac{1}{2}$ gem. grond in de parochie Zande aangekocht (1).

Vanaf 1320 zochten de kartuizers vooral uitbreiding rond hun kernstichting. Vooral in het jaar 1320 was deze aangroei rond hun convent merkwaardig : na zes achtereenvolgende aankopen groeide hun bezit aldus met 22 gm. 1 l. en 70 r. (= 9 ha. 98 a. 28 ca.) (2).

De tendens om hun bezit rond hun klooster verder uit te breiden was ook nog in de volgende jaren duidelijk : Zo kochten de monniken van Willem vanden Hove het stuk grond grenzend aan de muur van het convent, 2 gem. groot (3). In november 1321 gaf Egidius van Aartrijke hen twee percelen, samen 3 gem. 2 l. en 15 r. weerom palend aan hun bezit (4). Deze twee percelen waren echter van elkaar gescheiden door een terrein het Mantelstic genaamd

-
1. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4353 (c. 2 - 4 - 1320).
 2. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4022 (c. 9 - 8 - 1320).
4288 (c. 24 - 9 - 1320).
4354 (c. 30 - 9 - 1320).
4251 (c. 11 - 10 - 1320).
4201 (c. 15 - 11 - 1320).
4502 (c. 17 - 12 - 1320).
 3. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4089 (c. 31 - 7 - 1321) (Cart. sint Kruis IV) : "Willem vanden Hove, capelaen in dien tiden in sinte Donaeskerke in Brugghe,... ende gaf halm ende wettelike gifte Janne Oudcoren, sprieters ende tscovens bouf, vanden chaerterousen van twee ghemeten lands, lichtelic min of meer, ... ende streckende neffens den muere vanden chaerterousen, ter vestewaert."
 4. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4381 (c. 25 - 11 - 1321) (Cart. Sint Kruis V) : "... wi Gilles van Aertrike ende Marie myn wyf gheven ende hebben ghegeven... in puere alemoesene... dese drie ghemeten twe linen ende vichtiene roeden lands voerseit den prioer ende den convente vorseid [= van den Gods huse dat men heet dal van gratien bi Brugghe] ."

dat aan Willem Repere toebehoorde, met een oppervlakte van 2 l. en 17 r. Op 19 januari 1323 gaf de eigenaar dit land aan de kartuizers (1). Op 1 mei 1322 kon de procurator nog twee gronden in de nabijheid van het convent verwerven : Van Niklaas de Hond nam hij 4 l. en 8 r. aan in eeuwige cijns (2) en van Kristiaan Pecsteen kocht hij 6 gem. en 96 r., reikend tot aan het Mantelstic (3). In juli 1322 namen de kartuizers nog 2 l. in cijns aan van de pastors van Sint-Kruis (4). Het klooster kon aldus onder het bewind van Jan van Maldegem, naast de geamortiseerde stichtingsgoederen nog 13 percelen rond de kartuis verwerven met een totale oppervlakte van 37 gem. 1 l. en 6 r. (= 16 ha. 52 a. en 39 aa.).

Een laatste belangrijke schenking voor die periode werd op 14

-
1. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4315 (c. 19 - 1 - 1322) (Cart. Sint Kruis IX) : "Willem de Repere ende ver Marie syn wyf ende gaven halem ende wettelijke ghifte, in puren alemoesenen, den here Pieter Naveghere sprioers ende scovents bouf van den Dale van gratien bi Brughe, welke men heet ten chaerterousen, van tween linen ende zeventien roeden lands, lichtelic min iof meer."
 2. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4282 (c. 1 - 5 - 1322) : "... wettelijke chense ... vier linen ende achte roeden, lettcl min ofte meer ..."
 3. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4356 (c. 1 - 5 - 1322) (Cart. Sint-Kruis X) : "Christiaen Pecsteen ... dat hi heeft gheven tenen arveliker chense den here Pieter Naveghere, broeder vanden chaerterousen ... zesse ghemeten ende sesse ende neghentich roeden lands, lichtellic min of meer, ... omme drie pont twe schel. par. ende ses peneghe goeder munte siaers arveliker rente..."
 4. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4355 (17 - 7 - 1322) : "... tween linen lands, lettcl min ofte meer, tenen arveliker chense den parochiepapen van sente Cruus ..."

maart 1321 gedaan door Adam van Waaskapelle, die het convent met verschillende percelen bedacht in de parochies Zande, Leke en Koekelaere, samen 14 gem. groot (1). Dezelfde persoon verkocht in 1323 een rente van 5 pond par. op bezittingen in Oostkerke en Dudzele (2).

Ook werden nog in verschillende andere dorpen bezittingen verworven. Van Rogier Moenax, Jan Miez en Michiel Vrancke konden de kartuizers respectievelijk $1\frac{1}{2}$ gem. en 16 r. (3), 9 gem. en 9 r. (4) en $5\frac{1}{2}$ gem. (5) aankopen in de parochie Zande. Procurator Willem de Smet kocht van Jan Ymresoeten $1\frac{1}{2}$ gem. in de parochie Houtave, dat hij dadelijk terug aan de verkoper verhuurde voor jaarlijks 20 schel. par. (6). Tenslotte kocht het klooster van Niklaas Gutre een perceel van 2 gem. oppervlakte, in de parochie Zuienkerke gelegen (7).

Deze gegevens werpen enig licht op het economisch beleid van Genadedal. Vooreerst is het grote doel, in de beginperiode van het convent, duidelijk zoveel mogelijk grond rond hun kernstich-

-
1. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4182 (c. 14 - 3 - 1321) : " Adam van Waescapelle ende gaf wettelike ghifte, in pure alemoesene, van viertiene ghemeten lands, lettel meer ofte min, in di-verschen perchelen also hier naer volget... Sande ... Leeken... Coukelaere..."
 2. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4406 (c. 16 - 1 - 1323);
 3. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4492 (c. 25 - 2 - 1321).
 4. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4072 (c. 15 - 3 - 1321).
 5. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4503 (c. 25 - 7 - 1321).
 6. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4743 (c. 9 - 5 - 1322).
 7. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4742 (c. 3 - 3 - 1322).

ting te verwerven. Een tweede feit ~~die~~ de aandacht wekt is dat de meeste gronden, die de kartuizers buiten de parochie Sint-Kruis verwierven, in één en dezelfde omgeving gelegen zijn, namelijk in en rondom de parochie Zande. De eerste grote schenking van Michiel Celiau was daar waarschijnlijk de oorzaak van. In de eerste jaren van haar bestaan werd dus gepoogd zoveel mogelijk bezittingen rond een kern samen te brengen.

Wat ook opvalt zijn de weinige schenkingen : van de 23 bewaarde akten zijn slechts vijf schenkingen bekend, 2 gronden werden in cijns aangenomen en 16 bezittingen aangekocht. In oppervlakte is de verhouding : schenkingen 34 gem. 2 l. 17 r. (= 15 ha. 36 a. 5 ca.); aankopen 58 gem. 2 l. 23 r. (= 25 ha. 98 a. 61 ca.); cijns 6 lijnen en 8 r. Het geld van al die aankopen kan bezwaarlijk komen van de opbrengst van het geschonken goed, zodat men mag aannemen dat ook verschillende schenkingen, van binnentredende kloosterlingen en weldoeners, in haar geld aan Genadedal zijn te beurt gevallen.

Vanaf de amortisatie tot het einde van Jan van Maldegems prioraat, - nog geen zes jaar, - bezat het convent dus een aantal percelen met een gezamenlijke oppervlakte van 93 gem. 1 l. en 40 r. (= 41 ha. 34 a. 67 ca.); en renten, die samen 36 pond 2 schel. 6 pen. en 1 obool par. opbrachten.

Genadedal had de basis gelegd voor haar verdere materiële uitbouw.

6. Het beginnend kloosterleven in Genadedal.

Hand in hand met de uitbreiding van de fundatiegoederen, groeide ook het aantal monniken in de Brugse kartuis.

Jan de Backere was waarschijnlijk de eerste, die zich bij de drie hogergenoemde monniken aansloot. Uit de kroniek van de Benediktijnerabdij te Sint-Andries, bij Brugge, vernemen wij dat hij daar aanvankelijk prior is geweest en voordien cellerarius.

Herhaaldelijk vroeg hij zijn oversten de vergunning om naar de kartuis te mogen overgaan. Na vele moeilijkheden, werd dit hem in 1319 toegestaan (1). Mogelijks om zijn eigen cel te bekostigen,

1. Chronica monasterii Sancti Andreae iuxta Brugas ordinis sanc-

ti Benedicti ab Arnulpho Goethals eiusdem monasterii monacho conscripta, uitg. W.-H.-J. WAELE, blz. 103-104 : "Contigit preterea anno X (presidentie) huius abbatis nostri (= Walter de Wilde), anno sc. Domini 1318, fundari monasterium Carthusianorum iuxta Brugas. Quod perpendens vir venerabilis prior noster, Joannis de Backere, qui et ante prioratum multis annis hic cellerarius extiterat, magno religionis amore succensus, abbatem suum adiit, instantissima ab eo prece deprecans quatenus sibi licentiam concedere dignaretur ad prefatam Carthusianorum domum ac religionem transeundi. Quod tandem, cum magna licet difficultate, obtinuit, quia ad hoc postulandum eum non animi impulit inconstantia, sed strictioris religionis affectus. Qui, hinc recedens de sui abbatis beneplacito, cuncta que hic suis usibus deputata fuere secum abstulit, atque se suaque omnia prefate domui Carthusianorum obtulit, atque ibidem secundum habitum religionis suscepit. Qui sese tam laudabiliter in omni virtutum studio exercuit, ut primus ibidem ab omnibus prior eligeretur, anno sexto ab habito suscepto."

bracht hij verschillende bezittingen met zich mee (1). In 1324 werd Jan de Backere tot prior gekozen (2). Het jaar daarop was hij aanwezig op het generaal kapittel, waar hij wist te verkrijgen dat het Sint-Andriesklooster deelachtig werd gemaakt aan alle offers, gebeden en andere geestelijke werken, die in de gehele orde werden verricht (3). Na het prioraat van Denijs (4), werd Jan de Backere herkozen en bleef aan het hoofd van de kartuis, tot Michiel Celiau hem in 1334 opvolgde (5). Na diens dood was hij een derde maal prior. In een akte van 4 januari 1338 werd hij het laatst vermeld (6). Omtrent de datum van zijn overlijden tast men in het duister (7).

-
1. R.A.B., Cart. fol. XI^{ro} : "Item eene quitanche gheseghelt met sabs ende covents seghel van Sint Andries daersi in overgheven ende quite scelden dom. Janne de Bakere al tgoet dat hi in onse oordene met hem brochte in wat manieren dat hyt besat oft gecreghen hadde."
 2. Cfr. supra, blz. 65, voetnoot nr. 1.
 3. Gallia Christiana, deel V, blz. 271 : "... Joannes de Backer, prior ... pristini sui monasterii Fratrum memor, eodis omnium Cartusiensis ordinis suffragiorum participes fecit anno 1325."
 4. Cfr. Bijlage : Lijst van ~~prioren~~ monniken.
 5. Jan de Backere werd nog vermeld in een akte van 24 februari 1334. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 5933.
 6. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 5976.
 7. - C. Le Couteulx beweert dat Jan de Backere in 1325 stierf in de Grande Chartreuse. Hij steunde hierbij op het intussen verdwenen Calendarium van Genadedal.
C. LE COUTEULX, o.c., deel V, blz. 118 : "... participes fecit anno 1325, quo decessit ut videre est in Kalendario Vallis gratiae."
Zoals blijkt is deze mening vals.
- In de (onvolledig bewaarde) overlijdensberichten van de Grande Chartreuse werd in 1350 een Johannes opgetekend. c. 1350 : "Obiit Joannes de Brugis, monachus, habens tricennarium."
Wordt hier Jan de Backere bedoeld of een ander monnik ?

Vicarius Jan Adam zou de stichting van Genadedal niet lang overleven. In de overlijdensberichten van 1321 werd hij door het generaal kapittel herdacht (1).

Wie ongetwijfeld een ~~seun~~ is geweest voor de Brugse kartuis was Filips vander Elst, kannunnik van de Onze-Lieve-Vouwerk te Brugge (2). Heel waarschijnlijk is het door zijn toedoen, dat zijn broer, Daniël, het kleed van Sint Bruno aannam. Tot dan toe was Daniël vander Elst proost van Sint-Maarten te Ieper. In 1311 werd hij tot deze functie aangesteld en hij zou het heel waarschijnlijk blijven tot 1320 (3). Een laatste maal werd hij er vermeld op 12 mei 1319 (4). Kartuizer geworden volgde hij Jan Adam op als vicarius. Hij stierf op 11 mei 1322 (5).

Eveneens omstreeks 1320 trad Michiel Celiau in het Brugse convent (6). Voordien schijnt hij curatus geweest te zijn

-
1. c. 1321 : "Obiit Johannes, quondam monachus et vicarius Vallis gratiae, qui habet tricennarium per totum ordinem."
 2. Een paar maal hielp hij de kartuis bij verhandelingen en grondaanwinsten.
R.A.B., f. Kart., Blauw nrs. 4287 en 4022.
 3. Les cartulaires de la prévôté de Saint-Martin à Ypres, deel I, Brugge, 1884, blz. 103 - 106.
 4. IDEM, blz. 283, nr. 392, c. 1319 : "... mine heere Daniele, bi der gracie van Gode profst van der kerke van Sinte Martins van Ypre..."
 5. - C. 1323 : "Obiit D. Daniël, olim praepositus Yprensium, monachus et vicarius Vallis gratiae, qui habet tricennarium per totum ordinem."
- Le Couteulx vermeldt de dag en maand van zijn afsterven
C. LE COUTEULX, o.c., deel V, blz. 118.
 6. De laatste akte voordat hij kartuizer werd, dateert van 8 december 1319.
R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 5943.
Een eerste maal werd hij als kloosterling vermeld op 2 - 4 - 1320
R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4353.

in Zande (1). In het archief van Genadedal is echter geen spoor tot bevestiging te vinden. Zeker is dat hij in die parochie woonde en wel op een hofstede (2), die hij, zoals hoger vermeld, zou laten inrichten tot hospitaal. In 1327 werd hij, in die tijd procurator van Genadedal (3), belast met de stichting van de kartuis te Rooigem, bij Gent, en werd er de eerste prior. In 1332 zou hij daarvan ontslagen worden (4). Ook deze stichting heeft hij rijk begiftigd (5). Nadien keerde Michiel terug naar het huis van zijn professie en volgde er Jan de Backere op als prior (6). In 1337 nam hij deel aan het generaal kapittel en stierf er op 24 of 25 mei van datzelfde jaar (7).

-
1. Cfr. - R. MAES, de Kartuis "Koningsdal" te Rooigem bij Gent (1328-1497), (onuitgegeven academische verhandeling), Leuven, 1963, blz. 34, voetnoot 1 : Chron., f. 124^v in K.B.B., nr. 4051 - 68 (3856) : "... ita esse patet ex monumentis istius domus (=Vallis gratie) ante ingressum ordinis, fuisse curatus in Zande."
- A. SANDERUS, o.c., deel II, blz. 101.
- C. LE COUTEULX, o.c., deel V, blz. 377, a° 1337.
 2. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 5943 (c. 8 - 12 - 1319) : "... in die hofstede, daer Michiel Caliau voerseid in dien tiden up woende..."
 3. Hij oefende deze functie uit in 1327 - 1328 :
R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4407 (c. 25 - 4-1327);
5937 (c. 12 - 5 - 1327);
4289 (c. 22 - 6 - 1328);
 4. R. MAES, o.c., blz. 33 - 35. Bijlage : Lijst der prioren in IDEM.
 5. R. MAES, o.c., blz. 51.
 6. Cfr. - Bijlage : Lijst der ~~prioren~~ monchen
- Voetnoot nr. 7.
 7. c. 1338 : "Anno Domini 1337 obiit D. Michael, prior Vallis Gratiae, tempore capituli generalis in domo Cartusiae et habebat duplex officium et tricennarium per totum ordinem, nec fuit scriptum in charta ipsius anni, ideo illi qui non reddiderunt dictum beneficium, sibi reddant ex capitulo anni 1338."

Vanaf september 1320 verschijnt in de akten de naam van Willem de Smet, en reeds toen werd hij broeder genaamd (1), zodat hij wel één van de eerste professi van Genadedal zal geweest zijn. Gedurende meer dan een kwart eeuw vervulde hij een belangrijke functie in het economisch beleid van het convent en dertien maal vindt men zijn naam in de charters terug (2). Willem de Smet stierf in 1348 (9) (3).

Pieter Navegheer, kapelaan van het Sint-Donaaskapittel te Brugge (4), zou omstreeks 1321 eveneens in de Brugse kartuis treden (5). In een reeks oorkonden, beginnend vanaf 1 mei 1322 tot september 1331 fungeert hij als procurator (6). In de overlijdensberichten

-
1. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4288 (c. 24 - 9 - 1320) : "...
broere Willeme den Smit..."
 2. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4288 (c. 24 - 9 - 1320);
4301 (c. 15 - 11 - 1320);
4502 (c. 17 - 12 - 1320);
4182 (c. 14 - 3 - 1321);
4743 (c. 9 - 5 - 1321);
4406 (c. 16 - 1 - 1323);
5939 (c. 29 - 3 - 1326);
4745 (c. 21 - 9 - 1329);
4555 (c. 15 - 12 - 1336);
4506 (c. 10 - 12 - 1337);
4413 (c. 6 - 6 - 1342);
4510 (c. 23 - 6 - 1345);
4180 (c. 21 - 4 - 1347).
 3. c. 1349 : "Obiit D. G. de Brugis, monachus, habens tricennarium."
 4. A. SANDERUS, o.c., deel II, blz. 101.
 5. Daar hij op 1 mei 1322 reeds een vooraanstaande plaats in de kartuis bekleedde, zal hij wel een tijdje voordien in het convent gegaan zijn.
 6. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4282 (c. 1 - 5 - 1322);
4118 (c. 6 - 6 - 1329);
4409 (c. 26 - 11 - 1328);
4746 (c. 11 - 5 - 1331);
4155 (c. 30 - 5 - 1331);
4475 (c. ? - 7 - 1331).

van 1341 staat hij vermeld (1).

Sanderus vermeldt nog drie roepingen : Robrecht, regulier kannunnik van Vormezeele (2), Jan van Gent, curatus van Desselbergen en Willem Slotmackere, de eerste lekebroeder (3). In geen enkele akte konden echter meer bijzonderheden over deze kloosterlingen gevonden worden.

In de vijf eerste jaren van haar bestaan hadden dus, voor zover bekend, een prior en tien monniken de kartuis bevolkt. Twee zijn er in die periode gestorven, terwijl Lambert, de eerste procurator hoogstwaarschijnlijk naar een ander convent is overgegaan.

Omstreeks 1324 trok Jan van Maldegem waarschijnlijk naar Herne . R.Maes toont aan dat hij, vooraleer vicarius te worden in Rooigem, prior is geweest te Herne, een stelling, die te betwijfelen valt (4). Volgens H. -J. -J. Scholtens (5), die steunt op een oude Series vicariorum domus Sanctae Annae is Jan van Maldegem later nog vicarius geweest ~~zijn~~ van de kartuizers bij Gent,

-
1. c. 1341 : "Obiit D.P. de Brugis, monachus, habens tricennarium."
 2. Deze naam wordt ook nog geciteerd door Le Couteulx : C. LE COUTEULX; o.c., deel V, blz. 119.
 3. A. SANDERUS, o.c., deel II, blz. 101 - 102.
Deze bewering kan aanvaard worden, daar Sanderus voor die inlichtingen steunde op het verloren gegane kalèdarium van Genadedal.
 4. R. MAES, o.c., blz. 131.
Zij steunde daarbij op de kroniek van Herne.
Deze kroniek vermeldt inderdaad een Jan van Maldegem, die daar zou geprofest geweest zijn. De auteurs trekken echter zelf zeer in twijfel of het hier wel dezelfde persoon betreft, die prior was in het Brugse huis en in ... Sint-Omaars werd geprofest.
Cfr. A. BEELTSEN - J. AMMONIUS, Chronique de la Chartreuse de la chapelle d'Hérinnes-lez-Enghien, uitg. E. LAMALLE, Leuven, 1932, blz. 18.
 5. H. -J; -J. SCHOLTENS, o.c., in A.S.E.B., blz. 151 - 152.

en zou hij in 1369, hoogbejaard, nog zijn belast met dezelfde functie bij de monnialen te Brugge. Gedurende elf jaren, aldus genoemde bron, heeft hij zich daar nog : "digne et laudabiliter" gewijd aan de geestelijke leiding der kartuizerzusters, waarna hij op 16 april 1380 is overleden.

Tweede hoofdstuk : De materiële uitbouw van Genadedal.

Zoals het in de brief van Aymon d'Aosta vermeld stond, moest eerst en vooral het fundatiegoed groot genoeg zijn om de kartuis in leven te houden. Naarmate de omstandigheden het toelieten, zou de kartuis met meer monniken kunnen bevolkt worden (1). Het nieuwe convent moest dus zo vlug mogelijk zijn materiële toestand trachten te verbeteren, zonder echter afbreuk te doen aan de grote stelregel van Sint Bruno : het armoedeideaal.

In Guigo's Consuetudines wordt uitgestippeld dat de monniken moesten leven van wat ze zelf door handenarbeid verdienden en niet van giften van anderen (2). De grondslag waarop een kartuis derhalve was opgericht waren de termini possessiones en de numerus clausus der adepten. Binnen deze grenzen zou het klooster leven van de opbrengst van zijn verworven goederen. Kerken, offerplaatsen, begraafplaatsen en tienden mochten niet aanvaard worden (3). Samen met de prior mochten nooit meer dan dertien monniken en zestien lekebroeders het convent bevolken (4).

-
1. cfr. blz. 48, voetnoot nr. 4.
 2. A. DE MEYER en J. -M. DE SMET, Guigo's Consuetudines van de eerste Kartuizers, in Mededelingen van de Koninklijke Vlaamse Academie voor Wetenschappen, Klasse der Letteren, deel XIII, 6, 1951, cap. LXXIX, 3.
 3. Consuetudines, cap. XLI, 1.
 4. Consuetudines, (LXXVIII.

In Guigo's voorschriften werd uitdrukkelijk gezegd dat buiten het eremus niets mocht bezeten worden (1). Zowel de Statuta Antiqua als de Statuta Nova zouden zich volledig in dezelfde zin uitspreken (2). In de Statuta Antiqua wordt zelfs aangeduid hoeveel paarden en runderen de kartuis mocht bezitten (3). Termini werden steeds bij een kloostervisitatie vastgelegd en deze konden enkel door het generaal kapittel of door de visitators uitgebreid worden (4). Het was geen enkele monnik toegelaten buiten deze grenzen te vertoeven (5). Lagbezittingen buiten de termini dan moesten deze verkocht worden of binnen de twee jaar afgestaan worden aan minder bedeelde kloosters (6).

Wanneer de termini van de Brugsekartuis vastgelegd werden is onbekend. Uit een nota in het cartularium verneemt men echter dat Genadedal goederen mocht verwerven in een straal van 10 mijken. De procurator mocht het convent verlaten tot vijf mijlen in het ronde (7).

-
1. Cfr. blz. 71, voetnoot nr. 3.
 2. Statuta Antiqua, II, cap. XIX, nr. 2.
Statuta Nova, II, cap. V.
 3. Statuta Antiqua, II, cap. XIX, nr. 12.
 4. Statuta Antiqua, II, cap. XIX, nr. 2.
 5. Statuta Antiqua, II, cap. XXII, nr. 15; II, cap. III, nr. 3.
 6. Statuta Antiqua, II, cap. XIX, nrs. 4, 5, 6 en 7.
 7. R.A.B., Cart., fol. XI : "Item eene andre lettere van dat wi moghen copen ende gecrighen .X. milen ommegeens land rente ende possessien ende dat de procureure van onsen huus mach gaen .V. milen ver... an allen ziden van onsen huus."

Het inkomen, dat volgens Guigo slechts door eigen arbeid kon verzekerd worden, zou zijn oorspronkelijke betekenis verliezen. Tal van goederen werden immers vanaf de tweede helft van de 14e eeuw verpacht. Ook de giften, wa^rop overeenkomstig de Consuetudines niet mocht gesteund worden, bleven geheel de 14e eeuw vrijwel de voornaamste bron van inkomsten.

Dank zij de uitzonderlijk gunsten, van Filips de Stoute ontvangen, zouden de kartuizers in de 15e eeuw vooral een zekere welstand genieten. Deze zou echter in de 2e helft van de 16e eeuw snel afnemen en door verschillende omstandigheden stond Genadedal omstreeks 1560 dicht bij de ondergang.

In dit hoofdstuk zal de opkomst, de bloei en de teleurgang van het domein, alsook de materiële uitbouw besproken worden :

- §1. de aangroei van het domein in de 14e eeuw;
- §2. het domein in 15e en 16e eeuw;
- §3. het domein in 1579 en de factoren die de ontwikkeling ervan hebben bewerkt;
- §4. de kloosterbouw.

§1. De aangroei van het domein in de veertiende eeuw.

Voor de materiële uitbouw van Genadedal in de 14e eeuw kan men volgende perioden onderscheiden :

- 1° de eerste uitbreiding van het domein (1324-1350);
- 2° onder het prioraat van Clemens en van Paul Aernoud (1350-1370);
- 3° tot aan de amortisatie van Filips de Stoute (1370-1398).

1°. De eerste uitbreiding van het domein (1324 - 1350).

In deze periode zijn vier prioraten te vermelden :
Jan de Backere (1324-1328; 1333 en een derde maal in 1338), Denijs (1329-1332 en 1338-1340), Michiel Celiau (1334-1337) en Willem Buser (1340-1350).

Door verschillende schenkingen zou het kloosterbezit snel vermeerderen. Adam van Waaskapelle, die het convent reeds in de stichtingstijd begunstigde (1), gaf in 1325 $15\frac{1}{2}$ gem. 16 r. land in Dudzele en 10 gem. in de parochie Waaskapelle gelegen. Daarbij hoorde nog een hofstede, waarvoor de monniken echter één hoed tarwe te betalen hadden (2). In deze jaren zouden hen nog verschillende zulke grote giftente beurt vallen. Zo schonk Avesoete Coppiers de kartuizers $17\frac{1}{2}$ gem. landgelegen in Uitkerke

1. Cfr. blz. 61.

2. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4189 (c. 24-10-1325) (Cart. Dudzele III).

en Sint-Jans-op-de-Dijk (1), en drie jaar later zou door een gift van Maria Verrymenzuens, een begijn, het bezit in Uitkerke met $22\frac{1}{2}$ gem. aangroeien (2). Een laatste grote schenking werd door de heer van Wijnendale gedaan, toen hij in 1331 het convent $32\frac{1}{2}$ gem. grond in Sint-Andries verleende (3).

De Brugse kartuis kon zich nog op verschillende kleinere giften verheugen. Christiaan Herte schonk 105 r. gelegen in Zande (4); Jan van Niemare bedacht hen in zijn testament met 4 l. en 30 r. in Leffinge, samen met een rente van 35 schel. 11 pen. par. (5). Katharina van Westwinkele schonk 6 gem. 123 r. land, alsook een vijfde deel van een graanschuur in Sint-Pieters-op-de-Dijk. Bij haar dood zouden al haar bezittingen aan het klooster toekomen, op voorwaarde dat men er haar zou begraven en in het obituarium optekenen (6). Diezelfde persoon zou, achttien jaar later, toen ze ziek lag in het Sint-Obrechtshospitaal te Brugge 3 gem. en 120 r. in Sint-Pieters-op-de-Dijk overmaken tegen een betaling van 30 schel. par. per jaar, zolang ze zou leven (7).

-
1. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4552 (c. 9-4-1328) (Cart. Uikerke IIII) : "seventiene ghemeten lands...ende van eenen halven ghemete lands ligghende in diverschen steden..."
 2. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4746 (c. 11-5-1331) (Cart. Uitkerke V) : "viginti duas mensuras et dimidiam terre in parochia de Uutkerke."
 3. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4155 (c. 30-5-1331) (Cart. Straten IV) : "triginta dua mensuras terre et unam dimidiam mensuram, unatum domibus et arboribus."
 4. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4407 (c. 25-4-1327) (Cart. Zande Vrije IX) : "unam lineam et quinque virgas terre..."
 5. R.A.B., Kart., Blauw nr. 4506 (c. 10-12-1337) (Cart. Leffinge 1) : "vier linen ende dertich roeden lands... vive ende dertich sceleghen ende eleve peneghen renten siaers..."
 6. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4410 (c. 4-10-1331) (Cart. St. Pieters Dijk I) : "sex mensuras unam lineam et viginti tres virgas terre ... passim"

In 1335 had Jan van Koekelare de monniken 11 l. en 7 r. grond :
"in puure alemoesene" overgemaakt (1). Acht jaar voordien had hij
hen 6 gem. 250 r. geschonken (2). Beide gronden lagen in de
cnmiddellijke nabijheid van Genadedal. Willem vander Stove gaf
37 $\frac{1}{2}$ r. in Sint-Kruis (3) en 3 gem. in Oostmanskerke (4). Jan
Rikelike schonk 4 gem. 280 r. boomgaard in de parochie Zuienkerke
(5). Willem Joncheere deed afstand van 12 l. in Dudzele (6). Tot
slot vermelden we nog de schenking van Walter Smouter van 2 l. in
Houtave (7).

Telkens wanneer het hen mogelijk was zouden de
kartuizers stukken grond aankopen. In de periode 1325-1350 zijn
aldus dertien koopakten bekend.

De eerste betrachting was wel het bezit rond het convent
uit te breiden. Vooral ging hun aandacht naar enkele percelen,
die hen van de stadswallen scheidde. Zo spreekt de akte van 22

-
7. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4415 (c. 5-7-1349) (Cart. St. Pieters Dijk II) : "quintem pars decem et septem mensurarum terre..."
 1. R.A.B., Cart. Sint-Kruis XIX (c. 27-3-1335) : "eëve linen ende seven roeden lands..."
 2. R.A.B., Cart. Sint-Kruis XI (c. 1337) : "ses ghemeten twe linen ende vichtich roeden lands."
 3. R.A.B., Cart. Sint-Kruis XVII (c. 3-11-1336) : "... seven ende dar-tich roeden lands ende eene halve roede..."
 4. R.A.B., Cart. Ootmanskerke I (c. 1334) : "drie ghemeten lands, lettelt meer ofte min, met alle den husen ende met allen den bomen staende up."
 5. R.A.B., Cart. Zuienkerke II (c. 21-10-1336) : "quinque virgas terre arabilis, preter viginti virgas..."
 6. R.A.B., Cart. Dudzele IX-X-XI (c. 11-11-1339) : "... achte linen lands... vier linen lands..."
 7. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 6237 (c. 24-8-1349) (Cart. Houtave V) : "... duas lineas terrarum vel circiter..."

mei 1325, waarbij het klooster $1\frac{1}{2}$ gem. en 35 r. kocht, gelegen tussen het land dat Jan van Koekelare hen had overgemaakt en dat van Willem Repere, en strekkend : "usque ad fossatum ville Brugensis" (1). Roland Vierdinc verkocht het convent twee percelen ten Noorden van het klooster, gelegen : "inden ghemene meersch biden waterganghe", met een gezamenlijke oppervlakte van 8 l. en 42 r. (2). Tegen enkele renten, bezet op huizen in Brugge, verkreeg de prior van Jan van Kortrijk 3 gem. land. Het waren twee stukken land, elk $1\frac{1}{2}$ gem. groot, het eerste grenzend aan het kloosterbezit en een tweede in het verlengde ervan, zich strekkende naar de stadswal (3). Een laatste aanwinst in Sint-Kruis was het verwerven van 5 gem. 1 l. weide (4).

Verder groeide hun domein in 7 verschillende dorpen geleidelijk aan : 4 gem. 7 l. in Dudzele (5), $36\frac{1}{2}$ gem. 49 r. in Sint-Michiels (6), 5 gem. in Moere (7), 4 l. 31 r. in Houtave (8),

-
1. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4163 (c. 22-5-1325) (Cart. Sint-Kruis XV) : "unam mensuram et dimidiam ac triginta quinque virgas terre..."
 2. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4289 (c. 22-6-1328) (Cart. Sint-Kruis XXI) : "achte linen ende twee ende viertich roeden ..."
 3. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4553 (c. 30-11-1331) (Cart. Sint-Kruis XII) : "... a parte occidentali de prefato monasterio et iuxta terram ipsius monasterii, a parte orientali una et dimidia mensura... una et dimidia mensura, iuxta prefatam terram, ... usque ad fossatum ville Brugensis."
 4. R.A.B., Cart., Sint-Kruis (c. 16-4-1347) : "... quinque mensuras et unam lineam prati..."
 5. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4062 (c. 16-1-1327);
4118 (c. 6-5-1329) (Cart. Dudzele VIII).
 6. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 2594 (c. 29-5-1329) (Cart. Sint-Michiels X).
 7. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4236 (c. 5-11-1328) (Cart. Moere V).
 8. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4745 (c. 21-9-1329) (Cart. Houtave II).

een burg met 5 l. in Zande (1), 12 gem. in Zande (2), 2 l. en 50 r. in Leffinge (3) en 2 l. en 25 r. in Gistel (4).

Voor zover de bronnen ons inlichten (5), groeide het kloosterdomein in die 25 jaren met 209 gem. 2 l. en $80\frac{1}{2}$ r. (= 92 ha. 86 a. 85 ca.). Daarvan werden 132 gem. 2 l. en $68\frac{1}{2}$ r. geschonken (= 58 ha. 78 a. 84 ca.) en 77 gem. en 12 r. aangekocht (= 34 ha. 8 a. 1 ca.).

Omstreeks het tijdstip waarop Jan van Maldegem de Brugse kartuis verliet, verleende Lodewijk van Nevers het convent een bijzondere gunst. Inderdaad op 11 mei 1324 amortiseerde de graaf van Vlaanderen alle renten, die het klooster reeds bezat en diegene die de monniken nog zouden verwerven, tot ze een waarde van 300 p. par. zouden vertegenwoordigen en dit zonder enige financiële verplichting vanwege de kloosterlingen tegenover de

-
1. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4747 (c. 7 -3-1333) (Cart. Zande Vrije VIII).
 2. R.A.B., Cart. Zande Vrije XII (c. 15-3-1333).
 3. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4411 (c. 25-9-1339) (Cart. Leffinge II).
 4. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4184 (c. 21-4-1347) (Cart. Gistel VIII).
 5. Het gebeurde soms dat verhandelingen verricht werden zonder dat er een document werd opgesteld. Zo vindt men dikwijls in het pachtenboek van 1364 (R.A.B., f. "Découvertes" nR. 256) : "non est carta". Cfr. folio's 22^v, 23^v, 24, 26^v, 27, 27^v, 31, 31^v, 32, 32^v, 40, 51, 52^v, 55, 57^v, 60, 61, en 92. Het hier opgesomde bezit moet dus als een minimumbezit beschouwd worden, aangezien het mogelijk is dat verschillende gronden in het bezit van de kartuizers kwamen, zonder dat een geschreven bewijs opgemaakt werd. Het zal echter mogelijk zijn zeer nauwkeurig het domein van Genadedal te bepalen in 1398, 1474, 1518 en 1579.

graaf (1). Ook had Genadedal van het generaal kapittel de toelating verkregen om renten en cijzen als gift te aanvaarden en aan te kopen, en grond in cijns uit te geven. Zij mochten deze zelfs verkopen of omwisselen, maar dan met de goedkeuring van de visi-tator en 2 priors (2). Renten, zowel erfrenten als lijfrenten, mochten gerust aanvaard worden (3).

Door deze toelating en vooral door de amortisatie van 1324 zal de voorkeur meer en meer gaan naar het verwerven van renten. In de periode 1324-1349 zouden verschillende weldoeners dergelijke schenkingen verrichten. Maria Struvins schonk procurator

-
1. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 7719 (c. 11-5-1324 : " Le prieur et les freres de leglise de Saint Jehan Baptiste de Val de grace de lez Bruges, notre ville, de lordre de chartreuse, estant en notre special grace, que il ou leur successeurs ou temps de nous et de nos successeurs, contes de Flandres se puissent a croistre et acquerir dessous nous par achat, par aumosne et par toute autre bonne maniere ... a la somme de t trois cens livres de rentes par au comme ils les auront acquises nous, des maintenant, les leur admortissons et volons que li dit religieux et leurs successeurs les tiengnent a tous temps, mais admortient et toutes admortus..."
 2. R.A.B., Cart., fol. XI : "Item eene lettre daer wi ter aerve- liker chense gheven mogen of vercopen onse aerve ende dat ghelt bekeren te meere profite ende die naerre ghelegghen zijn, verkeren, iof verlagghen teghen beter land. Ende dat wi renten die qualike bezet zijn daer wi, naermale perlement of heb- ben mochten, vercoepen moghen ende andere copen; maer dit moet men doen bi den rade van broeder invister ende biden rade van tween prioren van der oordine, up ten mysten enns prioers metten vicarius vanden nunnen van sinte Annen bi Brucghe, die in desen zake over eenen prior gherekent es..."
 3. R.A.B., Cart., fol. XI : "Item eene lettre dat wi moghen ont- fanghen arvelike renten ende lijfrenten der of gheven. Ende ooc meer lijfrenten danne de aerve werd es, cist dat de personen maten zijn."

Michiel Celiau 3 p. 11 schel. 3 pen. jaarrente op een huis en aanpalend land in Damme (1). In dezelfde parochie bezat de Bruggeling Willem Ghesereel een rente van 40 schel. 2 den. 1 ob. getekend op verschillende huizen. Op 17 juni 1332 zou hij deze aan het klooster overmaken (2). Diederik, een priester, voldeed aan de laatste wil van zijn moeder, die de kartuis testamentair een jaarrente van 10 p. 4 schel. 8 pen. par., bezet op 8 huizen en enkele gronden in Damme, liet worden (3). Nog in Damme schonk Margareta Albi, zuster van het St.-Janshospitaal 2 renten, waarvan 5 schel. 10 pen. bezet waren op een huis en 8 schel. 12 pen. op grond in deze parochie (4). In 1331 schonk Bartolomeus de Vroede 40 schel. par. rente op $3\frac{1}{2}$ gem. 75 r. land in Keiem (5), en Margareta en Avesoete van Hertsberge gaven het jaar daarop een jaarrente van 40 gr. op bezit in Torhout (6). Willem Joncheere maakte

-
1. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 5937 (c. 12-5-1327) (Cart. Damme VI) : "drien ponden eleve sceleghe ende drien peneghe par. arveliker renten siaers, ligghende op huus ende land..."
 2. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4476 (c. 12-6-1332) (cart. Damme IX) : "quadraginta solidos, duos denarios et unam pictam par. anni et perpetui redditus."
 3. R.A.B., Cart. Damme I-V : "twintich sceleghe par. siaers erveliker rente up eenre huus...vichtich sceleghe up huus... vierlich sceleghe...up huus ende land..viere ende twintich sceleghe up huus...twintich sceleghe...huus ende land...zesse sceleghe ende achte peneghen...huus ende land...twintich sceleghe... huus ende land... drien ende twintich sceleghe...huus ende land..."
 4. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4750 (c. 11-11-1339) (Cart. Damme VIII) : "quinque solidos et decem denarios annui et perpetui supra unam domum ... octo solidos et duo denarios par. prope dictam domum, supra terram..."
 5. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4409 (c. 21-9-1331) (Cart. Keiem I) : "veertich scelegghen par. beset up drie ghemete ende een half ghemet ende vive ende seventich roeden lands..."
 6. R.A.B., Cart. Torhout II-V : (c. 12-8-1332) : "quadraginta grossos ~~turnois~~ argenteas reddituus..."
turnois

Genadedal een jaarrente van 5 p. 14 schel. par. over, getekend op gronden in Heist(1), en 9 jaar later zou Margareta Zoets de kartuizers 15 schel. afstaan, een jaarlijkse rente, bezet op de hofstede Hauwerlinx in Leke (2). Ook verkregen de monniken van Godelieve Hannoots een rente van 20 schel. 1 pen. par. op een stuk land in Moere met een oppervlakte van $1\frac{1}{2}$ gem. en 7 r. (3). Jan Niemare schonk 18 schel. par. jaarrente op bezit in Aardenburg (4) en Jan Roelands liet bij testament 16 goudflorijnen renten na op gronden in Slijpe (5).

Het gebeurde ook wel dat aan deze schenkingen verplichtingen verbonden waren. Hoger zagen we reeds dat Katharina van Westwinkele enkele bezittingen afstond op voorwaarde in de kartuis te mogen begraven worden. Ook moesten de monniken haar : "in memoriam consignare et facere " (6). Voor een anniversarium schonk Olive Bonin, een begijn, een rente van twintig schel. op een

-
1. R.A.B., Cart. Heist I (c. 14-11-1332) : " ... vijf ponden ende viertiene schele par. erveliker renten siaers..."
 2. R.A.B., Cart. Leke I (c. 18-8-1341) : "... quindecem solidos parisis annui et perpetui redditus ..."
 3. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4413 (c. 6-61342) (Cart. Moere VI) : "twinlich sceleghe par. up anderhalve ghemete ende seven roeden lands..."
 4. R.A.B., Cart. Aardenburch (c. 4- -1343) : "twalef scelegghen par. siaers arveliker en eweliker renten..."
 5. R.A.B., Cart. Slijpe II (c. 18-1-1349 Rom. Stijl) : "... redditus annui et perpetui sexdecem florenorum auri bonorum..."
 6. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4410 (c. 4-10-1331) (Cart. st.-Pieters Dijk I).

huis in de Vlaanderenstraat in Brugge (1). Een andere verplichting vindt men bij de erfgenamen van Maria vander Buerse. Volgens de laatste wil van de overledene moesten zij Genadedal 16 p. 10 schel. 5 den. par. jaarlijkse cijns schenken op een fonds, gelegen buiten Gistel en op verschillende huizen te Brugge : "biden Vleeschhuse ter ouder Vrindachmaerct". De kartuizers moesten echter beloven voor haar zielerust, eeuwig iedere vrijdag 5 schel. par. te storten : 1 voor He H. Bloedkapel en de overige vier aan de armen van deze kapel (2). Een laatste voorbeeld vindt men in een akte van 24 februari 1333, waarin de prior zich verplicht tengevolge van een dotatie van Griele en Marsoete van Hertsberge Bruggelingen, jaarlijks 2 pond gr. zilver in de parochie van Sint-Walburga te Brugge aan de armen uit te delen op het feest van de H. Remigius (3).

De priors van Genadedal zouden er nog in gelukken 9 renten aan te kopen. Zo zal Jan de Backere een jaarrente van 18 pen. kopen, bezet op grond in Aksel (4). Denijs zou van Bouden

-
1. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4383 (31-1-1334) (Cart. Brugge VIII) : "... viginti solidos parisis annui et perpetui redditus ..."
 2. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4483 (c. 1-9-1342) (Cart. Brugge V) : "... zestiene pond tien scelghen ende vyf peneghe renten, in diverschen parchelen ende steden, also hiernaer volghen..."
 3. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 5933 (c. 24-2-1333).
 4. R.A.B., Cart. Aksel I (c. 7-4-1328) : "... achtiene peneghe parisis siaers arveliker renten..."

de Clerc, Jan Hannoots, Jan Lammens en Gilles renten verwerven van respectievelijk 6 p. par. op 3 huizen in Damme (1), van 25 schel. par. bezet op 5l. in Zande en $1\frac{3}{4}$ gem. in Leke (2), 10 schel. par. op $1\frac{1}{2}$ gem. in Zande (3) en 10 chel. par. op grond in Snellegem (4). Een zeer interessante aanwinst was een rente van 30 p. par. gekocht van Robrecht van Couchi. In dezelfde akte amortiseerde die heer genoemde jaarrente, bezet op gronden in Zevékote (5). Prior Michiel Celiau kocht 20 schel. jaarrente, bezet op 2 gem. in Sint-Katelijne-Oost (6). Onder het prioraat van Willem Buser kocht het convent tenslotte 2 renten van elk 40 schel. par. Een eerste was bezet op huizen in Brugge (7) en een tweede op grond in de parochie Handzame (8). ~~Het inkomen van renten~~

-
1. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4073 (c. 13-3-1329) (Cart. Damme VII) : "... zes ponden parisis arveliker renten siaers beset up drien husen inden parochie vanden Dam..."
 2. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4382 (c. 14-1-1331) (Cart. Zande Vrije XI) : "... viginti quinque solidos par. annui et perpetui redditus..."
 3. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4475 (c. -7-1331) (: "... Tiene scheleghe par. arveliker renten ... beset up eenre ghemete ende eenre halve ghemete lands..."
 4. R.A.B., Cart. Snellegem I (c. - -1331) : "... tiene scelegghen par arveliker renten siaers..."
 5. R.A.B., Cart. Sint-Mariakerke VI (c. - - 1332) : "... trente livres de terre an par. ... et nous amortissons et metons en main morte yceli terre et fief ... a tous jours, perpetuellement..."
 6. R.A.B., Cart. Sint-Katelijne-Oost II (c. 3-11-1336) : "... twyntich scelegghen beset up twe ghemeten lands..."
 7. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4269 (c. 1-7-1347) (Cart. sint-Kruis XXIII) : "... viertich scelegghen par. erveliker renten..."
 8. R.A.B., cart. Handzame II (c. 14-5-1342) : "... quadraginta solidos annui et perpetui redditus..."

Het inkomen van renten afkomstig vermeerderde aldus met 91 p.
9 schel. 10pen. 1 ob. par. en 16 goudflorijnen.

+

+

+

Een derde vorm van domeinuitbreiding was het nemen van gronden in cijns. De cijns was een soort belasting van de grond en verminderde daardoor de waarde ervan. Cijns werd aan de eigenaar door de gebruiker van een goed betaald. Oorspronkelijk bleef het eigendom geheel bij de uitgever van het goed. Daartegenover stond het zelfstandig recht van de cijnsman, namelijk het goed erfelijk en eeuwig te mogen bezitten. De cijnsman was echter aan de uitgever gebonden; hij mocht niet vrijelijk over het goed beschikken, doch moest daarbij steeds de tussenkomst van de eigenaar inroepen (1). Tegen betaling van jaarlijks 10 p. 1 schel. verkreeg het convent 1 perceel in de parochie Ramskapelle en 2 in Dudzele, in het geheel 12 gem. 1 l. groot (2). Voor 50 schel. en 3 pen. per jaar namen de kartuizers 9 gem. 50 r. land in de parochie Sint-Michiels in cijns : "met alle den husingen ende bomen up" (3). Voor 40 schel. werden 14 l. 27 r. aangenomen in Koekelare (4), en voor 14 schel. 1 gem. 16 r. in Zande (5). Een cijns van 8 schel. werd

-
1. W. BEZEMER, Bijdrage tot het kennen van het oude Cijns- en Grondrentenrecht, 'sHertogenbos, 1889, blz. 54.
 2. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 5939 (c. 29-3-1326).
 3. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4510 (c. 23-6-1345) (Cart. Sint-Michiels VIII).
 4. R.A.B., Cart. Koekelare II (c. 12-1-1344); III (c. 19-9-1349).
 5. R.A.B., Cart. Zande Vrije XV (c. 3-1-1344).

betaald voor 5 gem. land in Gistel (1) en voor 6 hoed graan werden tenslotte 4 gem. in Uitkerke aangenomen (2).

Samen werden dus 36 gem. 1 l. en 13 r. in cijns aangenomen (= 16 ha. 9 a. 19 ca.).

+

+

+

In verhouding met wat in latere jaren zou geschieden vielen van 1325 tot 1333 veel schenkingen te noteren. Prior Michiel Celiau interesseerde zich minder voor aankopen. Willem Buser zou er meer naar streven grond in cijns aan te nemen.

Ter illustratie een tabel met het aantal verhandelingen van verschillende aard in deze jaren:

jaar	prior	schenk.	aankoop	cijns	andere	samen
1325	Jan de Bäckere	1	1			2
1326				1		1
1327		3	1			4
1328		2	4	1		7
1329	DENIJS	1	3			4
1330						
1331		3	3		1	7
1332	Jan de BACKERE	3	2		1	6
1333		2	1		1	4
1334	Michiel CELIAU	1				1
1335		1				1
1336		2	1		1	4
1337	CELIAU-DE BACKERE	1			1	2
1338	DE BACKERE-DENIJS	1				1
1339		2	1			3
1340	DENIJS-WILLEM BUSER					
1341		2				2
1342		2	1			3
1343		1	1			2

1. R.A.B., Cart. Gistel VI (c. - - 1328)

2. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4264 (c. 18-4-1349) (Cart. Uikerke VI).

1344			2		2
1345			1		1
1346					
1347		3			3
1348			1	1	2
1349	3		1	1	3

Omtrent de manier, waarop het klooster haar domeinen wilde laten renderen, bezit men geen nauwkeurige gegevens. De terreinen rondom Genadedal zullen waarschijnlijk door de conventualen zelf bewerkt geworden zijn. In hoeverre dit ook het geval was met hun gronden in andere parochies is niet juist te bepalen (1). Wel bestond de tendens vele bezittingen te verpachten. Door het feit dat de renten immers geamortiseerd waren, met andere woorden niet belastbaar, is het te verklaren dat deze vorm van inkomsten meer en meer voorkeur genoot (2). Zo zullen soms aangekochte gronden dadelijk weer aan de verkopers teruggegeven worden tegen jaarrenten. Voorbeelden hiervan zijn de akten van 1328, 1329 en 1347, waarbij respectievelijk 5 gem. in Moere, 4 gem. in Dudzele en 225 r. in Gistel dadelijk verpacht

-
1. Het zou gewaagd zijn te veronderstellen dat alle gronden, die niet door een akte verpacht of vercijnst werden, noodzakelijk door de conventualen zelf geëxploiteerd werden. Dat zij echter niet alles verhuurden, bewijst de amortisatieakte van Philips de Stoute (1398), waarbij een duidelijk onderscheid gemaakt wordt tussen verhuurde en niet verhuurde bezittingen.
 2. De akte van 15-12-1336 is daarvan een illustratie. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4555 : het convent is bereid de jaarrente van Bernard van Aartrijke, bezet op het huis, waarin hij woont, te laten vallen, in ruil voor renten op grond in Klemskerke en Vlissegem, die samen 16 p. 4 schel. par. per jaar opbrengen.

werden voor 3 p. par. (1), 2 hoet graan (2) en 37 schel. par (3) per jaar. Voor 7 p. 15 schel. par. jaarlijks, werden tenslotte 3 gem. in Moere, gekocht aan Jan Moenax, aan de verkoper verhuurd, samen met 5 gem. in dezelfde parochie, een terrein, dat reeds vroeger eigendom van het convent geworden was (4).

In tegenstelling met in de stichtingstijd van Genadedal, stelt men nu vast dat de schenkingen van grond in oppervlakte de aankopen fel overtreffen. De inkomsten van renten verhogen ook aanzienlijk .

+

+ +

-
1. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4236 (c. 5-11-1328).
 2. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4118 (c. 6-5-1329).
 3. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4184 (c. 21-4-1347).
 4. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4511 (c. 2-1-1350).

2° Onder het prioraat van Clemens en van Paul Aernoud (1350-1370).

Na het bestuur van Willem Buser, werd Paul Aernoud tot prior benoemd. Na deze laatste zou Clemens in 1352 prior worden tot Aernoud hem opvolgde in 1354 en tot 1370 bestuurder van Genadedal bleef.

Deze jaren kan men de periode noemen van de administratie : de akten werden te boek gesteld en de renten in de verschillende dorpen voor het eerst opgetekend. Het is eveneens de periode waarin Jacob van Ruddervoorde meer dan 20 jaar lang het economisch beheer van het convent als ontvanger hielp behartigen.

De schenkingen namen in die tijd wel in aantal toe maar het valt op dat van nu af aan grote giften, zoals die voorheen wel eens werden verleend, meer achterwege blijven.

Nog tweemaal kreeg Genadedal grond in de onmiddellijke nabijheid van het convent. Vooreerst $\frac{3}{4}$ gem. : "bider Speyeporte" geschonken door Walter Smoutere (1). De familie Repere schijnt verschillende gronden in de parochie Sint-Kruis in eigendom gehad te hebben, waarvan sommige, zoals hoger reeds gemeld (2), aan de kartuis werden overgemaakt. Toen Jan Repere in 1351 novice werd in Genadedal, gaf hij een perceel, dat ten N. van het klooster lag, met een oppervlakte van 2 gem. 28 r. (3).

-
1. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4416 (c. 16-3-1350) (Cart. Sint-Kruis XIV) : "... drien viereendeelen van eenre ghemete lands..."
 2. Cfr. blz. 60-62.
 3. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4366 (c. 9-7-1351) (Cart. Sint-Kruis XI) : "... duas mensuras et viginti octo virgas terre..."

Iemand, die kartuizer werd schonk vaak een stuk grond, een rente of een som geld (1). Heel dikwijls kwamen giften van familieleden van monniken. Willem Repere gaf bijvoorbeeld $\frac{1}{2}$ gem. en 12 r. land in Sint-Pieters-op-de-Dijk (2). Voor het eerst treft men in de akten de naam van reddiet Jacob van Ruddervoorde in 1350 aan (3). Ook zijn vader zou een grote weldoener worden van Genadedal. Zo schonk hij 2 terreinen, samen 6 gem. 255 r. groot in de parochie Zande (4) en een volgende maal 2 gem. 44 r. in Uitkerke gelegen, samen met een jaarrente van 15 schel. gr. bezet op de huizen, die op dit terrein stonden (5). In februari 1365 schonk dezelfde nog 3 gem. weide in de parochie Loppem : "bider Zwinevoerde brugge" (6). Tenslotte liet Jan van Ruddervoorde het convent nog 4 renten geworden : 16 p. par. getekend op 8 huizen in Brugge en gronden in Zande en Koeko-

-
1. Hoger zagen wij reeds dat Michiel Celiau en Jan de Backere Genadedal bezittingen overmaakten, alvorens kartuizer te worden.
 2. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4584 (c. 8-6-1362) : "eenen halven ghemete lands ende twalef roeden lettelt min ofte meer..."
 3. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4232 (c. 23-12-1350).
In een reeks oorkonden wordt hij als ontvanger vermeld :
R.A.B., f. Kart., Blauw nrs. 4489 (c. 4-11-1351) : 4761 (c. 1(-4-1355); 4391 (c. 5-1-1359); 4577 (c. 11-8-1360); 4592 (c. 14-5-1365); 4445 (c. 28-7-1367); 4598 (c. 15-5-1367); 4770 (c. 26-6-1367); 4457 (c. 17-1-1371); 4775 (c. 7-3-1372).
 4. - R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4425 (c. 14-6-1362) (Cart. Zande Chisene X) : "... een ghemet land, lettelt min ofte meer,?"
- R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4583 (c. 14-6-136) (Cart. Zande Vrije XXVII) : "... quinque mensuras et duas lineas ac quinquaginta quinque virgas terrarum..."
 5. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4455 (c. 4-12-1370) : "vichtiene sceleghe großer tornoyse, licghende an alle landen enden husingen datter toe behoort, ... vyf sceleghe up husinghen van voerseide land... tween ghemete ende vive ende viertich roeden..."
 6. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4591 (c. 2-2-1365) (Cart. Loppem I) : "... drien ghemeten lands merschen..."

lare (1); 4 p. 6 schel. 5 pen. $1\frac{1}{2}$ ob op 3 huizen in Brugge (2).
Nog in deze stad schonk hij in 1364 een jaarrente van 10 schel.
par. op één huis (3) en in 1367 10 p. 10 schel. 1 pen. 3 ob.
op : "drien husen Noordwaerts den Reye" en het : "huus dat men heet
Hoghe tale" (4). Waarschijnlijk was hogergenoemde schenker
Walter Smoutere familie van Michiel Smoutere, een kartuizer-
monnik (5).

Dat het klooster nog niet welstellend was, bewijzen
de giften van Jan Hoste en Katharina Dirolf. Eerstgenoemde
gaf, om de kosten van de kledij te helpen betalen, enkele
gronden in Zānde en Zevékote, samen 4 gem. 83 r. groot (6).
Evenmin was het hen omstreeks 1370 mogelijk de kosten te dragen
om een monnik meer in het convent toe te laten. Opdat dit
toch zou kunnen geschieden, gaven Katharina, weduwe van Jacob
Dirolf, en haar vier kinderen 7 gem. land in Zandvoorde,
Jabbeke en Oostkerke gelegen, alsmede elk 12 schel. gr. samen

-
1. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 6231 (c. 25-9-1360) (Cart. Zānde Vrije XXV) : "...sexdecim libros par. perpetui et annui redditus..."
 2. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4424 (c. 14-6-1362) (Cart. Brugge XXIV) : "...quattuor libros sex solidos, quinque denarios et pictam cum dimidia picta..."
 3. R.A.B., Cart. Brugge XXV (c. 9-10-1364) : "... tiene sceleghe... up een huus, staende in Jan Maraels straete..."
 4. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4442 (c. 15-3-1367) : "... tiene ponden ende tiene scelghen ende eene peneghe ende drien obolen..."
 5. Men vindt zijn naam, met daarbij de vermelding "Broedre" in de akte van 29-7-1350.
R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4760.
 6. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4513 (c. 1-6-1350) (Cart. Zevékote I-VII) : "... recipientis nomine et ad opus dicte domus conventus commodum et utilitatem et specialiter ad indumenta seu vestes monachorum... quattuor mensuras octoginta virgas terre..."

dus 3 p. gr. (1).

Verder vallen nog aanwinsten van gronden te noteren, door elf verschillende personen geschonken. Katharina van Westwinkele stond de kartuis 8 gem. 2 l. 56 r. af in Sint-Pieters-op-de-Dijk gelegen (2). Samen met een jaarrente van 20 schel. par. op 5 l. grond in Zande, gaf Pieter Joncheere $\frac{1}{2}$ gem. en 4 r. eveneens in Sint-Pieters-op-de-Dijk en 2 gem. in de parochie Uitkerke (3). Vier jaar later zou hij nog twee terreinen, samen 1 gem. en 177 r. groot, beiden in de parochie Zande gelegen, aan Genadedal overmaken (4). In 1351 had diens vader, Willem Joncheere, de kartuis begiftigd met $\frac{1}{2}$ gem. in Moere en 40 r. in Koekelare (5). Voor een anniversarium voor haar man schonk weduwe Matheus Touwers $1\frac{1}{2}$ gem. land in Oostkerke (6). In Sint-Kruis groeide het kloosterbezit nog met 4 l. (7), en het

-
1. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 2570 (c. 22-2-1370) : "... septem mensuras ... unusquisque duodecim solidos grossorum monete ... proprietarii exigant, tenant et recipiant pacifice quoque unum monachum sacerdotum ordinis eorumdem transvolavit, in quo voluerunt donatores prefati religiosorum conscientias onerari..."
 2. R.A.B., Cart., Sint-Pieters-op-de-Dijk IV (c. 24-12-1351) : "... achte ghemete ende twee linen ende sesse ende vichtigh roeden lands..."
 3. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4762 (c. 11-3-1356) (Cart. Sint-Pieters Dijk VIII) : "... viginti solidos par. annui et perpetui redditus, assignatos supra quinque lineas terre... unam dimidiam mensuram cum quattuor virgis terrarum..."
 4. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4426 (c. 8-6-1362) (Cart. Zande Vrije XXVI) : "... unam mensuram, unam lineam et septuaginta septem virgas terrarum..."
 5. R.A.B., Cart. Moere VII (c. 5-2-1351) : "eenre halve ghemete in de prochie van Sente Laurens te Moere ... viertich roeden lands... in ... Coukelaers..."
 6. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4582 (c. 31-7-1361) (Cart. Oostkerke V) : "... unam mensuram cum una dimidia mensura terrarum... pro anniversario conjugis supradicti..."
 7. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4027 (c. 12-8-1361).

jaar daarop met $1\frac{1}{2}$ gem. (1), in Dudzele met $2\frac{1}{2}$ l. (2); in Oostkerke met $\frac{1}{2}$ gem. (3); in Uitkerke met 1 gem. 60 r. (4); in Zandvoorde met 8 l. $39\frac{1}{2}$ r. (5); in Leffinge met 18 gem. 2 l. 12 r. (6) en in de parochie Zande met 116 r. (7).

Alles samen hadden de kartuizers aldus 29 percelen land, die in twaalf werschillende dorpen lagen, gekregen. In oppervlakte uitgedrukt bedroeg deze aanwinst 68 gem. 21. en $8\frac{1}{2}$ r. (= 30 ha. 49 a. 59 ca.).

Verminderde in die periode het geschonken terrein in oppervlakte, in vergelijking met de vorige jaren, dan was dit minder het geval met de aangekochte grond. Na een reeks van 19 koopakten groeide het bezit van Genadedal met 39 gem. 18 r. en 4 voet. (= 17 ha. 27 a. $95\frac{1}{2}$ ca.). Per parochie uitgedrukt was dit 4 gem. 207 r. in Uitkerke (8); 5 gem. 21. 50 r. in Sint-Andries (9); $1\frac{1}{2}$ gem. 2 l. en 87 r. in

-
1. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4434 (c. 21-6-1365).
 2. R.A.B., Cart. Dudzele XIII (c. 25-2-1358).
 3. R.A.B., Cart. fol. CXC v°.
 4. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4598 (c. 15-5-1367).
 5. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4451 (c. 6-10-1368).
 6. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4606 (c. 26-1-1370).
 7. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4456 (c. 16-7-1370).
 8. R.A.B., f. Kart., Blauw nrs. 4571 (c. 6-10-1358);
4429 (c. 24-5-1364);
4770 (c. 26-6-1367).
 9. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4590 (c. 20-11-1363) (Cart. Sint-Andries VI).

Zande (1); 2 gem. en 232 r. in Sint-Kruis en Dudzele samen (2); 5 l. 40 r. in Ichtegem (3) : $1\frac{1}{2}$ gem. in Leke (4); 4 l. in Lichtervelde (5); 1 l. in Sijssele (6); 1 l. in Sint-Pieters-op-de-Dijk (7) en 90 r. in Bredene (8). De parochie Sint-Maartens-ten-Vliden scheen in die tijd een zeer grote aantrekkingskracht gehad te hebben : niet minder dan $17\frac{1}{2}$ gem. 62 r. en 4 voet werden er, samen met een huis aangekocht (9).

De financiële toestand van de kartuis verbeterde ook door talrijke schenkingen van renten en cijzen. De daaruit voortkomende inkomsten van Genadedal kan men als volgt noteren : (10)

	refer.	jaar
20 schel. par. op 4 gem. in Klemskerke	4760	1350
20 schel. par. op 2 huizen in Brugge	4232	1350
15 schel. par. op één huis in Damme	4132	1352

1. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4658 (c. 30-1-1350);
4518 (c. 20-6-1354) (Cart. Zande Vrije XXII).
2. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4453 (c. 20-3-1370).
3. R.A.B., Cart. Ichtegem I (c. 5-2-1358).
4. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4255 (c. 12-6-1366) (Cart. Leke V).
5. R.A.B., Cart. Lichtervelde I (c. 2-11-1356).
6. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4030 (c. 19-11-1363) (Cart. Sijssele II).
Deze grond werd dadelijk aan de verkoper verpacht, samen met 7 l. eveneens in Sijssele gelegen, voor een som van 10 schel. par. per jaar.
7. R.A.B., Cart. , Sint-Pieters-op-de-Dijk XV (c. 23-11-1362).
8. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4433 (c. 24-12-1365) (Cart. Bredene IV).
9. R.A.B., Cart. Sint-Maartens-ten-Vliden III (c. 28-3-1356);
V (c. 28-3-1356);
VI (c. - -1358);
XI (c. 14-3-1361);
XII (c. 5-2-1363);
XIII(c. - -1363).
10. In de tweede kolom wordt verwezen naar de blauwe nummers van f. Kart. in R.A.B., ofwel, indien de akte verloren is gegaan, naar het cartularium. De derde kolom vermeldt de datum van de schenking.

9 p. 17 schel. par. op bezit in Beernem, Damme, Dudzele, Oostkerke en Jabbeke	5928	1352
3p. 18 schel. par. op grond in Koekelare en Zande	4517	1354
20 schel. par. op 2 gem. in Oostkerke	4369	1357
31 schel. 4 pen. par. op grond in Oedelem	Oedel.I	1357
20 schel. par. op 5 l. in Zande	4762	1358
10 schel. par. op een huis in Brugge	BruggeXV	1359
14 schel. par. op 250 r. in Sint-Kruis	4391	1359
10 p. 15 schel. par. op bezit in Brugge en Zandvoorde	4392	1360
41 schel. 3 pen. 1 ob. op een huis in Brugge	4398	1360
48 schel. par. op bezit in Moerkerke	Moerk.I	1360
20 schel. 1 pen. par. op een huis in Brugge	4575	1361
20 schel. par. op een huis in Brugge	4393	1361
6 schel. par. op een huis in Brugge	6238	1362
35 schel. par. op 5 gem. 120 r. in Oudenburg	4421	1362
24 schel. par. op 3 gem. in Koekelare	4230	1362
9 p. par. op een huis in Brugge	4597	1367
38 schel. par. op een huis in Brugge	4603	1368
2p. par. op 2 huizen in Sluis	SluisIII	1369
9 p. 7 schel. 1 pen. 1 ob. op 3 huizen in Brugge	4460	1370

Samen met reeds hogergenoemde schenkingen van renten, verleend door Jan van Ruddervoorde (1) en Pieter Joncheere (2), maakt dit een totale jaarlijkse opbrengst van 96 p. 6 schel. 1 pen.

$\frac{1}{2}$ ob. par.

Acht renten werden in deze periode aangekocht :

25 schel. par. op bezit in Damme	7582	1352
20 schel. par. op 2 gem. 15 r. in Sint-Maartens-ten-Vliden	SMV II	1355
50 schel. par. op 5 gem. in zelfde parochie	SMV IV	1357
24 schel. par. op bezit in " "	SMV VII	1358
4 p. par. op grond in dezelfde parochie	SMV VIII	1360
5 p. par. " " " " " "	SMV IX	1359
40 schel. par. op land in Watervliet	Wat. II	1360
20 schel. par. op land in Sint-Maartens-ten-Vliden	SMV X	1361
40 schel. par. op grond in Torhout	Torh. IV	1360

Deze aankopen vermeerderden het jaarlijks inkomen van het convent met 19 p. en 19 schel. par.

1. Cfr. blz. ~~88~~ 90-94
2. Cfr. blz. 91.

In 1364 werden alle renten en landpachten, die de kartaizers tot hiertoe hadden verworven door Michiel de Corte opgetekend, met het doel de inning te vergemakkelijken (1). Deze bron verstrekt enkele inlichtingen nopens de tijdstippen waarop Genadedal de verschuldigde sommen van de pachters ontving. De grote betalingen werden op het feest van de H. Bavo (1 oktober) de H. Martinus (11 november), St. Jan de Doper (24 juni), met Lichtmis en met Kerstmis verricht. Dikwijls gebeurde het dat in één en hetzelfde dorp verschillende betalingsdagen vermeld stonden. In Zande bijvoorbeeld moest de ene pachter op 1 oktober betalen, een andere op 11 november, nog een andere op Kerstmis of op 24 juni en zelfs op half maart (2). Vaak werd de te innen som verdeeld en moest de huurder op het feest van de H. Bavo de ene helft betalen en de andere helft op het feest van St. Jan de Doper (3).

Niet altijd was in de pachtsom het relevium (4) begrepen. Was dit zo niet, dan had men daarvoor nog een speciale som te betalen: al naargelang de omvang van het stuk grond, vorderde men wassen kaarsen voor een bedrag dat schommelde van $\frac{1}{4}$ p. par. tot 5 p. par. (5). Slechts zelden had men voor het relevium in klinkende

-
1. Cfr. blz. 23, voetnoot nr. 1.
 2. R.A.B., f. "Découvertes" nr. 256, fol. 59-64 v°.
 3. R.A.B., f. "Découvertes" nr. 256, Eernegem (fol. 48); Gistel (fol. 52-53 v°); Moere (fol. 55-57); Zande (fol. 59-64v°); Vlardzele (fol. 68); Vlissegem (fol. 88-89v°).
 4. Relevium is de dienstveen man of een vrouw een bepaalde som hoeft te betalen bij zijn meerderjarigheid (21 jaar voor de man, 14 j. voor de vrouw) wanneer zijn of haar voorganger gestorven is. Cfr. DU CANGE, Glossarium mediae et infimae aetatis, dl v, Parijs 1845, blz. 685.
 5. R.A.B., f. "Découvertes", nr. 256 : Vlardzele, fol. 68 : "pro relevio $\frac{1}{4}$ lib. cere";
Gistel, fol. 53v° : "VII lib. XV s., pro relevio V lib. cere".

munt te betalen (1).

De prijs van het verhuren van land is zeer uiteenlopend. De pachtprijs hangt namelijk niet alleen af van de grootte van het terrein, maar ook van de waarde van het land in de onderscheiden streken.

In theorie inde Genadedal dus ieder jaar de aan hen verschuldigde renten en pachten. In praktijk was het voor de ontvanger echter onmogelijk dit geld in alle dorpen soms 2 à 3 maal per jaar te gaan innen, zodat in latere perioden meer en meer het gebruik in voege zal komen de pachten slechts één maal om de 2 à 3 jaar te gaan ophalen (2). Deze handelwijze zou natuurlijk heel vaak aanleiding geven tot processen (3).

Dat het innen van renten en pachten nu zelfs niet zonder moeilijkheden geschiedde, illustreren ons volgende voorbeelden :

- in 1363 werd tussen het klooster en Gervais Veys een proces gevoerd. Deze laatste had de renten geïnd van 1 gem. 50 r. in Sijsssele, grond die de kartuis toebehoorde (4).
- In 1370 had Jan Brune een schuld van 12 p. gr. aan Genadedal. Om die eindelijk te vereffenen schonk hij 8 l. land in de parochie Koekelare (5).

1. vb. : R.A.B., f. "Découvertes", nr. 256 : Koekelare, fol 50^{v°} : "XXXIII s., X s. pro relevio."
2. Cfr. infra. Dit wordt bewezen aan het rekenboek v/d prior.
3. Vooral einde 15e begin 16e eeuw zijn de processen zeer talrijk.
4. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4427 (c. 3-9-1363).
5. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 5956 (c. 18-10-1370).

Op verschillende manieren zou het convent haar materiële toestand trachten te verbeteren. Zo moesten in de eerste plaats minder renderende gronden en slecht bezette renten omgeruild worden. Dit gebeurde vier maal : Voor een jaarrente van 40 schel. par. gaf de prior 1 gem. 50 r. in Sint-Jans-op-de-Dijk (1). Met het Sint-Janshospitaal te Brugge werden jaarrenten van 30 schel. 11 pen. 1 ob. geruild voor 28 schel. par. (2). Pieter Joncheere verwisselde tegen 250 r in Moere 2 l. in Gistel (3); en voor 8 l. 54 r. in Tielegem, gaf ridder Frans van Haefskerke 8 l. 48 r. in Sint-Michiels (4).

In de tweede plaats werden zoveel mogelijk gronden verpacht. Zo gaf Paul Aernoud 1 gem. 92 r. in Bredene in jaarrente uit (5). De broeders en zusters van de Potterie namen een

-
1. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4233 (c. 8-6-1353) (Cart. Sint-Maartens-ten-Vliden I) : "... eenre ghemete ende vichtich roeden ... omme... viertich sceleghe par. tsiaers eweliker durende renten..."
 2. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4564 (c. 26-3-1357) (Cart. Brugge XIV) : "... hospitael van sente Janne gaf...achte ende twyntich sceleghe par. siaers... omme vichtiene sceleghe ende ses peneghe par. siaers ... vichtiene sceleghe ende vyf peneghe ende eenre obole".
 3. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 5958 (c. 11-3-1357) : "... tween linen lands, gheleghe inden ambachte ende parochie van Ghistele, ... omme tween linen ende vichtich roeden lettelt meer iofte min... in-de prochie van Moere."
 4. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4588 (c. 20-11-1362) (Cart. Sint-Michiels XI) : "Franscoys van Haefskerke gaf wettelike ghifte van achte linen ende achte ende viertich roeden lands ... den convente ... gaf Franscoys voerseit ... achte linen ende viere ende vichtich roeden lands..."
 5. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4567 (c. 4-7-1357) : "... tiene sceleghe parisis tsiaers ... up eene ghemete ende twee ende neghentich roeden lands... prochie van Bredene."

rente aan van 6 schel. par. per jaar op een huis bij de Ezel-
poort (1). Andries Bayhaerts nam : "tween cameran" met 20 r.
land : "gheleghen buten den Sinte Cruusporte" van de kartuis in
eeuwige cijns (2). Wouter Goedsheren nam een cijns van 50 schel.
par. op 1 gem. 16 r. in Zande (3) en Pieter Boydins huurde twee
hofsteden in Damme (4).

Niklaas Pierins werd hoofdman van een rente van 4 p. par. op
5 gem. in Oostkerke (5). Een hooftman of gichtdrager (6)
is een van de verscheidene laten, cijns-of bestehoofdplichti-
gen, wegens een gesplitste eigendom bij hen in gebruik, op wiens
hoofd de gehele cijns rust en die ook als besetman (7) aangesteld
is. Met andere woorden was het de vertegenwoordiger van de
kartuis bij het uitgeven van grond in rente, pacht of
cijns. Daar een geestelijke immers geen juridisch recht bezat,
moest als het ware een voogd aangesteld worden, die in zijn
plaats de nodige rechtshandelingen voor de schepenen van
Brugge of het Brugse Vrije kon voltrekken.

-
1. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4574 (c. 11-7-1360) : "... sesse sce-
Leghen par. tsiaers ... huus staende bider Eselpoorte..."
 2. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 3284 (c. 2-12-1366).
 3. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4601 (c. 28-10-1368) : "... vichtich
schellingen par. ... beset up eenre ghemete lands ende sestiene
roeden lands..."
 4. R.A.B., Cart. Damme XV (c. 30-7-1364) : "tenen erveliker en ewe-
liker chensen ... inden name vanden chartroisen vorseid Pie-
ter Boydens ... twe hofsteden ... voer een ende dertich scele-
ghe ende achte peneghen parisssse..."
 5. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4596 (c. 8-5-1366) : "Niclais Pie-
rins..ende werd wettelike hooftman ... viere ponden ewe-
liker renten siaers up vive ghemeten lands..."
 6. K. STALLAERT, Glossarium van verouderde Rechtstermen, Kunst-
woorden en andere uitdrukkingen, Leiden, 1890, blz. 517.
 7. E. VERWIJS - J. VERDAM, Middelnederlands Woordenboek, dl I,
's Gravenhage, 1885, blz. 1027 : Beset man : Persoon, aangewezen
als vertegenwoordiger bij het verlij, hulde, eed en manschap
van een beleende, die om zijn stand, leeftijd, kunne, zelf
daarbij niet kon optreden, vb. geestelijke, vrouw...

Men vindt nog andere voorbeelden van hoofdmanschap in de periode 1350-1370. Zo werd Jan van Dudzele hoofdman van een cijns van 29 schel. 6 pen. par. op grond in Lisswege (1); Matheus, zoon van Jan, werd tot hoofdman aangewezen tegenover Jacob van Ruddervoorde van een jaarrente van 28 schel. 4 pen. en 1 ob. op 8 gem. 50 r. land in Coudekerke (2) en Pieter Poortre werd in die hoedanigheid aangesteld voor een pacht van 7 p. 15 schel. par. op 7 gem. 2 l. en 40 r. land in de parochies Gistel en Moe-re gelegen (3).

Tenslotte werd er ook nog aan gedacht grond in cijns van andere personen aan te nemen. Zo werd dit in 1351 gedaan van Jan de Smoutere : voor 10p. par. werden $5\frac{1}{2}$ gem. in Sint-Kruis aangenomen (4). Lodewijk van Moerkerke zou deze cijns in 1354 opheffen (5). In Vlissegem nam men : "tween linen canonike lands voer seven inghelschen siaers chense" (6) en voor 2 pen. par. nam Genadedal 200 r. in Gistel in cijns (7). Van Katharina Jans, meesteres van het Sint-Janshospitaal in

-
1. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4526 (c. 26-6-1355).
 2. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4592 (c. 14-5-1365).
 3. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4584 (c. 23-9-1362).
 4. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4489 (c. 4-11-1351) (Cart. Sint-Kruis XXXIX) : "... tenen erveliker chense voer tiene ponden parisise tsiaers ... vive ghemeten ende een halve ghemete lands."
 5. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4562 (c. 6-9-1354).
 6. R.A.B., Cart. Vlissegem IV (c. 14-7-1357).
 7. R.A.B., Cart. Gistel XI (c. 11-3-1356) : "... tween linen lands lettelt min of meer ... tenen arveliker ende eweliker chense van tween peneghe par...."

Gistel werd besloten een cijns te aanvaarden van 18 gem. en 79 r. land in Zande en Moere (1). Vijf maanden nadien echter verscheen een akte, waarin de monniken beweerden deze gronden niet te kunnen aannemen, wegens de grote kosten van omheining die moesten gedaan worden, en de gronden werden terug aan het hospitaal overgemaakt (2), echter niet zonder 6 p. gr. restitutie te betalen (3). Samen werden aldus, voor zover bekend, 6 gem. en 250 r. in cijns aanvaard.

+ +
+ +

Alhoewel een groot aantal schenkingen van gronden te noteren vielen, toch werd minder land geschonken, dan in de vorige periode. Ook de aangekochte grond verminderde in oppervlakte in vergelijking met 1324-1350. Meer en meer werd daarentegen de aandacht toegespitst op het verwerven en uitgeven van bezittingen in renten, pachten en cijnsen. Het pachtenboek van Michiel de Corte onthult dienaangaande enkele gegevens.

-
1. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4445 (c. 28-7-1367) : "... dats te wetene achtene ghemeten ende achte ende zeventich roeden lands, lettel min of meer..."
 2. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4447 (c. 15-12-1367) : "... Ipsum jus dominum que supranominato abdicando et refutando in perpetuum ... propter domorum manerii predicti expensarum reparationem..."
 3. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4232 (c. 22-1-1368) : "... zes pond grote tornoyse dewelcke zi ons ... beloveden te ghevene als over bate ten tiden dat wi meestericge ende zustere voerseit, bi mode ende bi goeden voersiene rade, ... overgaven hemlieden tgoet vanden Zande ... wel ghepait ende scelden quite ten voerseide chaerterouse ..."

Tot slot als illustratie een tabel met het aantal verhandelingen in de periode 1350 - 1370.

jaar	prior	schenk.	aankoop	cijns	andere	samen
1350	Paul Aernoud	4	1			5
1351		3		1		4
1352	Clemens	2	1			3
1353					1	1
1354	Paul Aernoud	1	1	1		3
1355			1		1	2
1356		1	3	1		5
1357		2	1	1	3	7
1358		3	4			7
1359		2	1			3
1360		4	3		1	8
1361		5	1			6
1362		7	1		2	10
1363			4		1	5
1364		2	1		1	4
1365		2	1		1	4
1366			1		2	3
1367		4	1		2	7
1368		2			1	3
1369		1			1	2
1370		5	1		1	7

Uit deze tabel blijkt dat Genadedal mocht rekenen op een merkwaardig aantal weldoeners, al waren hun schenkingen dan niet uitermate groot. De grote koopkracht van het convent schijnt eveneens duidelijk te zijn.

+
+ +

3° Tot aan de amortisatie van Filips de Stoute (1371-1398)

In deze periode vallen zeven prioraten te vermelden :
Jan Masin (1371-1372), Frans Du Bois (1372-1376), Jan Daulin
(1376-138) , Jan ZAs (138.-1390), Tydeman Grauwaert (1390-1391),
Dirk Bruyne (1391-139.) en Herman Clincke (1395-1410).

In de eerste vijf jaren van die periode vallen het
convent 10 schenkingen te beurt; in de loop van de volgende ja-
ren werden er slechts 4 genoteerd.

Verschillende van deze weldoeners verleenden
Genadedal aanzienlijke giften. Een eerste grote schenking was die
van 15 gem. en 2 l. land in de parochie Klemskerke, gegeven
door Willem Repere (1). Georges de Wandelare schonk 9 gem. en
211 r. verdeeld in drie percelen : 10 l. 28 r. in Klemskerke,
1 gem. 3 r. in Zande en 5 gem. 80 r. in Zande (2). Pieter
Landmeter, een priester, begunstigde het klooster met 8 gem.
en 105 r. in de parochie Bredene (3). Jan Rode gaf 10 gem. 11 r.
land in Oostkerke (4) en Jacob Joncheere schonk 10 gem. grond

-
1. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4615 (c. 19-6-1371) : "... ende gaf wettelike ghyfte Willem Den Repere, .f. Jans, portere in Brugghe van vichtiene ghemeten ende twee linen lands..."
 2. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4771 (c. 9-2-1372) : "... tiene linen ende achte ende twintich roeden in .. Clemskerke... tachtich roeden lands in ... Zande ..."
 3. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4627 (c. 15-11-1373) : "achte ghemeten lands ende eene line ende vyf roeden lands ... Bredene..."
 4. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4653 (c. 5-4-1379) : "Item decem mensuras cum undecim virgis terrarum..."

in verschillende percelen verdeeld en gelegen in de parochies Koekelare en Zande (1). Jan Meesters schonk tenslotte 45 gem. land, dat in Leffinge en Snellegeerskerke lag (2).

Ook aan kleinere giften ontbrak het in deze periode niet. Zo vielen in de parochie Sint-Kruis de kartuizers $3\frac{1}{2}$ gem. weide te beurt, een schenking van Jan Vagheviere (3), en in 1372 schonk Jan Rode 11 l. 60 r. land in dezelfde parochie (4). Jan Vassere verleende 50 r. land (5), Gilles van Kerke gaf 1 l. $17\frac{1}{2}$ r. (6); Jan Robrechts stond 1 gem. en 25 r. af (7) en Pieter Riquaerd schonk 2 percelen elk 75 r. groot (8). Al deze terreinen lagen in de parochie Zande. In de parochie Bredene gaf Jan Landmeter 213 r. (9) en in Leke kreeg het convent van Laurent Lamins 4 gem. en 180 r. grond (10). Samen betekenden deze schenkingen voor Genadedal een aanwinst van 115 gem. en $7\frac{1}{2}$ r. (= 50 ha. 97 a. 78 ca.).

-
1. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4792 (c. 12-12-1388) : "Tiene ghemeten lands lettelt min ofte meer ... Zande ... Coukelaer..."
 2. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4699 (c. 20-12-1391) : "vive ende veertich ghemetenlands ... met al datter aertvast ende naghelvast an es"
 3. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4613 (c. 20-12-1371) : "octo mensuras unam lineam et quinque virgas terrarum parvum plus vel minus."
 4. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4619 (c. 6-10-1372) : "tres mensuras terrarum et duo lineas et sexaginta virgas terrarum..."
 5. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4620 (c. 4-5-1372) : "vichtich roeden lands inden parochie van Zanden..."
 6. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4626 (c. 5-3-1373) : "una linea et septemdecem virge cum dimidia virga terrarum iacentes in ... Zande"
 7. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4629 (c. 23-7-1373) : "unam mensuram et viginti et quinque virgas terrarum..."
 8. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4631 (c. 14-9-1375) : "septuagintaquinque virgas terrarum ... septuagintaquinque virgas ... iacentes in parochia de Zanden ..."
 9. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 6239 (c. 26-3-1375) : "duas lineas et vigintitres virgas terrarum in ... Breedine ..."
 10. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4721 (c. 17-3-1396) : "van viere ghemeten eene line ende tachentich roeden lands ..."
-

Achttien maal zou het convent grond aankopen. Daarbij genoten twee parochies de voorkeur : Uitkerke en Moere. In Uitkerke groeide het kloosterbezit na vier aankopen met 9 gem. 2 l. en 54 r., samen met 2 huizen (1). In Moere kocht Genadedal 5 gem. en 40 r. land (2) en 33 gem. en 50 r. bos (3). Vermelden we nog een uitbreiding van 5 gem. en 137 r. in Leke (4); 2 gem. 150 r. in Sijsele (5) en 2 gem. 244 r. in parochie Zande (6).

Door deze aankopen groeide het domein van de Brugse kartuis aldus met 58 gem. 1 l. en 77 r. (= 25 ha. 91 a. 83 ca.).

De oppervlakte van de gekochte en geschonken terreinen samen-
gevoegd bedroeg 173 gem. 2 l. en $48\frac{1}{2}$ r. (= 76 ha. 89 a. 61 ca.).

Alle aemacht verdienen ook de jaarrenten, die in deze periode door verschillende weldoeners aan Genadedal werden

1. R.A.B., f. <u>Kart.</u> , Blauw nrs.	3221 (c. 18 - 3 - 1385);
	4679 (c. 25 - 7 - 1386);
	4687 (c. 7 - 4 - 1388);
	4692 (c. 2 - 4 - 1390);
2. R.A.B., f. <u>Kart.</u> , Blauw nrs.	4665 (c. 17 - 2 - 1384);
	4693 (c. 21 - 1 - 1390);
	4793 (c. 21 - 1 - 1390);
	4697 (c. 21 - 1 - 1390).
3. R.A.B., f. <u>Kart.</u> , Blauw nrs.	4684 (c. 30 - 3 - 1388);
	4685 (c. 4 - 12 - 1388).
4. R.A.B., f. <u>Kart.</u> , Blauw nr.	4717 (c. 25 - 6 - 1395).
5. R.A.B., f. <u>Kart.</u> , Blauw nrs.	4673 (c. 10 - 1 - 1386);
	4688 (c. 16 - 12 - 1388).
6. R.A.B., f. <u>Kart.</u> , Blauw nrs.	4624 (c. 29 - 10 - 1373);
	4666 (c. 17 - 2 - 1384);
	4787 (c. 17 - 2 - 1384);
	4667 (c. 19 - 3 - 1384);
	4708 (c. 31 - 5 - 1392).

overgemaakt. Het inkomen van het klooster vermeerderde daar-
door met 79 p. 19 schel. en 4 pen. par. Geschematiseerd ver-
liepen de schenkingen als volgt (1) :

	ref.	jaar
3 p. 18 schel. par. op huizen in Danne	4614	1371
10 schel. par. op een huis in Brugge	4618	1372
14 p. 8 schel. 1 ob. par. op het huis " <u>ter Pansen</u> " in Brugge	4611	1372
3 p. par. op 15 ¹ gem. buiten de Katelijnepoort	5936	1372
4 p. par. op een molen " <u>Bette</u> " genaamd	4619	1372
11 p. 12 schel. 8 pen. 1 ob. par. op huizen in Brugge	4617	1372
2 p. 12 schel. par. op een huis in Brugge	4780	1376
5 schel. gr. op een huis in Brugge	4656	1379
44 schel. 1 ob. par. Op een huis in Brugge	4702	1390
38 p. 6 schel. 11 pen. 1 ob. par. op gronden en huizen in Brugge, Zande, Danne, Koekelare	4712	1394

Slechts drie maal kocht het convent een rente. In
1385 was dit de eerste maal het geval. Toen werd aan de fami-
lie Debboud een jaarrente gekocht van 4 p. 16 schel. par. op
15 gem. 1 l. in Leke en Vladslo (2). Gilles Baeye verkocht 2
schel. gr. jaarlijkse en eeuwigdurende rente op een huis in de
parochie Sluis, Gelegen : "Noortwaerts den Brucstraete"; en dat
achteraan grensde aan : "den watre vanden Zwene" (3). In januari
1390 kocht de kartuis een rente van 23 groten en 1 ingelschen
penninc op 2 gem. land in Meeze (4)

1. Weerom werd in een tweede kolom de verwijzing gemaakt naar het blauw nummer van f. Kart. in R.A.B. In de derde kolom staat het jaartal van de verhandeling vermeld.
2. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4671 (c. 2 - 12 -1385) : "quattor libros et sexdecim solidos parisienses annui et perpetui redditus ... supra quindecim mensuras et unam lineam terrarum ... in officio de Vlaerdselo ..."
3. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4676 (c. 30-12-1386) : "twee sceleghe groter tornoyse siaers erveliker renten..."

Vier maal werd grond verhuurd in de periode 1371-1398 :

- Samen met 4 l. 50 r. gaf het convent 1 gem. in Sijsele dadelijk aan de verkoper terug tegen een jaarrente van 10 schel. par. (1)
- Tegen een cijns van 24 schel. par. werden $\frac{1}{2}$ gem. en 60 r., 2 terreinen aan Wouter Lotens uitgegeven (2).
- Tegenover Jacob van Ruddervoorde werd Jan Martins tot hoofdman aangesteld van een jaarrente van 24 schel. par. op 3 gem. in Koekelare (3).
- Pieter Landsheere werd hoofdman van een pacht van 12 pen. par. op $\frac{1}{2}$ gem. in Oostkerke (4).

Niet altijd werden bezittingen uitgegeven in eeuwige rente of cijns. Soms gebeurde dit voor een termijn van 9 à 10 jaar. Een eerste maal gebeurde dit in 1377 toen het convent 15 gem. en 2 l. land in Klemskerke in cijns uitgaf voor een term van 10

-
4. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4694 (c. 30-1-1390) : "... om drie ende twintich grote tornoyse ende eenen inghelschen penninc siaers ... tween ghemeten, in ... Sinte Laureins te Moere."
 1. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4688 (c. 16-12-1388) : "Ende ghaf Willem Abboudt vorseit weder dit vorseide ghemet lend ... ende noch vier linnan ende vichtich roeden lands ... ghelt men jaerlix viere ende twintich sceleghe parisise..."
 2. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4626 (c. 29-10-1373) : "viginti solidos et quattuor solidos census ..., assignatos supra terram sepe dictam [= unam dimidiam mensuram et sexaginta virgas] ."
 3. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4457 (c. 17-1-1371) : "daer Jan Martins al wettelike was ghewijst inhoefde ... vanden wettelike wetteliker renten ... up drien ghemeten lands..."
 4. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4775 (c. 7-3-1372) : "... in hoefde teghane jeghen broeder Jacob van Ruddervoorde ... van twalef peneghen parisæ ..diewelcke vorseide rente beset es up een half ghemet lands ... binnen der prochie van Oostkercke ligghende."

jaar. De cijns werd vastgesteld op 40 schel. par. per jaar (1) en per gemet. Een volgende keer nam Jan Spierinc voor een term van 9 jaar 11 gem. 95 r. land in Sint-Pieters-op-de-Dijk aan voor een cijns van 21 p. 3 den. par. per jaar (2).

Dat de prioren er nog altijd naar streefden minder gunstig gelegen land om te wisselen, bewijzen ons volgende voorbeelden : - In ruil voor 75 roeden in Zande kreeg het klooster van Wouter van Zarren 265 r. in dezelfde parochie (3). - Een interessante omwisseling voor de kartuis was wel 2 gem. 33 r. voor Jan Boot, lid van het hospitaal van de Potterie, tegen 2 gem. en 33 r. : "bidē voerseide cloostre inden ghemeere mersch, streckende Noordwaerts totē Proefschen aerd ende Zuudwaerts totē Camere" (4).

Zowel door de schenkingen als de aankopen vindt men in deze periode opvallende hoogten en laagten. Zo waren de eerste drie jaren zeer vruchtbaar op het gebied van giften. Acht jaar lang echter (1380-1387) werd de kartuis geen enkele schenking overgemaakt. Opvallend is ook dat vanaf 1374 tot 1383

-
1. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4783 (c. 27-6-1377) : "... ende es te wetene ale ghemet van desen vorseiden landen omme viertich sceleghen parisise siaers vichtiene ghemete ende twee linē lands
 2. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4012 (c. 29-5-1378) : "Jan Spierincx worde wettelic shensere ... dese naeste neghen iaer eist commende ... van eleven ghemeten ende vive ende neghentich roeden lands ... een ende twyntich pondt ende drie sceleghe parisise..."
 3. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4012 (c. 12-1-1371) : "... Wouter van Zarren ende Liesbette, miin wyf voerseit overgheven in voormen van rechten wassele ... omme vive ende zeventich roeden lands in ... Zande ... twe linē ende vive ende zestich roeden lands, lettē min of meer, vri land ..."
 4. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4672 (c. 14-2-1386).

1383 geen enkele aankoop werd verricht, terwijl er 17 werden voltrokken in de jaren 1384-1390.

Een tabel maakt een overzicht duidelijker : (1)

jaar	prior	schenk.	aankoop	cijns	andere	samen
1371	Jan Masin	3			2	5
1372		8			2	10
1373	Fr. Du Bois	3	1		1	5
1374						
1375		2				2
1376	Jan Daulin	1		1		1
1377				1		1
1378						
1379		2				2
1380						
1381	?					
1382	?					
1383	?					
1384	Jan Zas		4			4
1385			2			2
1386			3		1	4
1387						
1388		1	4			5
1389			1			1
1390	T. Grauwaert	1	3			4
1391	Dirk Bruyne	1				1
1392			1			1
1393						
1394		1				1
1395	Herman Clincke		1			1
1396		1				1
1397						
1398						

Zijn deze hoogten en laagten te verklaren door het feit dat in deze periode verschillende ongelukkige gebeurtenissen zich hebben afgespeeld ?

Op het ogenblik dat Filips de Stoute in Vlaanderen aankwam, zo verhaalt Pirenne (2), gaf dit gebied een desolate in-

-
1. Men vergelijke bijvoorbeeld deze tabel met de tabel voor de periode 1350-1370 op blz. 101.
 2. H. PIRENNE, Histoire de Belgique, dl I, Brussel, 1948, blz. 465.

druk. De hanseaten hadden Brugge verlaten, om zich in Dordrecht te vestigen, Gent had het beste deel van zijn bevolking verloren, Ieper was half verwoest, Oostende verzandde. Wolven en everzijnen bedreigden het platteland en een massa polders waren overstroomd.

De grote overstroming van 1376/7 vernielde inderdaad niet minder dan 17 dorpen in Noord-Vlaanderen (1). Het ergst getroffen was de streek rond Watervliet, dat zelf in de zee werd weggevoerd (2).

Mag men de "onvruchtbare jaren" door deze omstandigheden verklaren? Het is moeilijk aan te nemen dat het feit dat in de jaren 1380-1387 geen schenkingen noch aankopen werden verricht, zou te wijten zijn aan de verslappende handel van de stad Brugge. De overstroming van 1376/7 had zeker een nefaste invloed op de economie van Genadedal. Vele van haar bezittingen in Noord-Vlaanderen waren overstroomd, en brachten bijgevoeg onvoorziene onkosten mee, terwijl de pachten niet meer uitbetaald werden. Ook valt op dat minder terreinen werden aangekocht in het Noorden en dat meer en meer de aandacht zal gaan naar de streek ten Zuiden van Brugge. Indien de overstroming echter

-
1. Inventaire sommaire des archives départementales du Nord, deel II, blz. 135 e.v.
 2. E. DE SEYN, Geschied- en Aardrijkskundig Woordenboek der Belgische Gemeenten, deel II, blz. 1485.
M. -K. -E. GOTTSCHALK, Historische Geografie van Westelijk Zeeuws-Vlaanderen tot de Sint-Elisabethsbloed van 1404, Assen, 1955, blz. 162-168.
Deze meent dat de eigenlijke grote ramp begin 1376 plaats greep.

een invloed had op het aankopen van gronden, dan mag deze evenwel niet al te zeer overdreven worden : van 1374 tot 1376 - dus vóór de overstroming, - werd immers ook geen enkele aankoop aangetroffen.

Nauwelijks was het overstromingsgevaar geweken of een andere plaag teisterde de streek van Brugge : de grote - Gentse opstand (1379-1385). Het hoogtepunt in deze strijd viel in het jaar 1382 toen de Gentenaars de hulp inriepen van Filips van Artevelde. Deze bundelde alle krachten van Gent samen, trok zelf op naar Brugge en versloeg er de grafelijke troepen op het Beverhoutsveld (1). Ongetwijfeld zullen enkele bezittingen van de kartuis aan plundering en verwoesting blootgesteld geworden zijn. In hoeverre dit echter is gebeurd is niet bekend.

Een andere ongelukkige gebeurtenis was het Westers Schisma. Vanaf 1380 deden de gevolgen van het Schisma zich ook gelden in de kartuizerorde. De verdeeldheid van de patres capitulares of het generaal kapittel in 1380 zou de Orde gedurende 30 jaar in 2 kampen verdelen. De Grande Chartreuse bleef het middelpunt van de Clementijns gezinde kartuizen, terwijl de kartuis van Seitz in Stiermarken de Roomsgezinde kloosters groepeerde. Genadedal was Roomsgezind en had daardoor af te rekenen met de Clementijnse gezindheid van de Boergondische hertog (2). Dat deze meningsverschillen niet alleen

1. H. PIRENNE, Histoire de Belgique, dl I, Brussel, 1948, blz. 357-359.
2. Cfr. meer over het Westers Schisma op blz. 233-234.

bij woorden bleven, bewees het feit dat in de zomer van 1394 een schip aan de kade van Antwerpen kwam, waaruit onder gewapende geleide, twaalf kartuizers werden ontscheept. Zij waren op last van de hertog door de baljuw van Vlaanderen uit hun klooster te Brugge gehaald, eerst naar Sluis gebracht, en daarna geleid naar de kartuis op het Kiel bij Antwerpen, waar zij onder het gezag werden gesteld van prior Willem van Wadenoyen. De rekening van de Antwerpse schout, welke de onkosten van het vervoer naar het Kiel vermeldt, voegt eraan toe : "ou ils sejournerent certaine espace, et depuis furent menes à Gosnay" (1). De hier bedoelde Brugse conventualen zijn derhalve na enige tijd overgebracht geworden naar Val-Saint-Esprit te Gosnay.

Waarschijnlijk zullen wel een paar monniken te Brugge gebleven zijn. In de akten vindt men immers geen spoor van materiële verwaarlozing, die toch zou ingetreden zijn, waren alle bewoners weggehaald geworden. De onderlinge twisten in de kartuis en de strafmaatregel van Karel de Stoute zullen ook wel de aankopen en schenkingen kunnen beïnvloed hebben, doch hier dient men de gevolgen van deze feiten niet te zeer op te schroeven. Op 28 december van 1394 viel het convent immers een grote schenking van 38 p. par. jaarrenten te beurt (2).

-
1. H. DELVAUX, Het kartuizerklooster "Sint Katharina" op het Kiel bij Antwerpen (+ 1328-1542), blz. 121.
F. PRIMS, De Geschiedenis van Antwerpen, dl. V, 2° boek, blz. 257 - 258.
 2. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4712 (c. 28-12-1394).

In 1395 werd de Clementijns gezinde Herman Clincke prior van Genadedal aangesteld en meteen stond de kartuis weer in de gunst van de hertog. Meer dan ooit zelfs !

Drie jaar na de benoeming van Clincke zou Filips de Stoute het klooster bezoeken (1) en er al zijn bezittingen amortiseren (2). De opsomming van het domein, vanaf de stichting verworven is als volgt :

De pachten, renten en cijnzen :

	pond.	Schel.	pen.
Brugge	427	19	5
Damme	22	12	5
Sluis	29	10	0
Aardenburg	5	13	11
Gistel	16	15	3
Sijsele	0	10	0
Beernem	0	40	0
Torhout	0	40	0
Lichtervelde	0	20	0
Handzame	6	0	0
Eernegem	+ 5 kapoenen	0	13
Ichtegem		0	23
Koekelare	+ 2 kapoenen	6	6
Moere	+ 2 kapoenen	11	17

1. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 7719 (c. 26-4-1498) : "... nous avons singulier devotion audis monastere et aux personnes singuliers dycelli, lesquelles, nous, duc, avons presentement visites ..."
2. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 7719 (c. 26-4-1398) : "... lumble supplication a nous faite par les religieux prieur et couvent de la maison du Val de Grace, lez notre ville de Bruges, de lordre des chartreux, avons recue... que depuis la construction de ladite maison, eulx et les predecesseurs ont...sens ce quil aient auru fondeur principal ne especial et tant par aumosnes a eulx freres, comme par acquisition, ont et possident a notre pais de flandres en plusieurs et divers lieux en toutes revenues... toutes icelles rentes, revenues, terres et possessions avons admorti et admortissons icelles choses admorties, ordennesment ... sans en paier finance aucune pris pour notre present admortissement, comment que ce soit ou puist estre ..."

Zande	+ 1 kapoen	55	12	11
Zevékote		6	4	0
Leke		11	11	0
Vladslo		0	18	0
Slijpe	+ 1 kapoen	29	10	3
Keiem		0	40	0
Leffinge		5	0	0
Mariakerke		30	16	9
Snellegem		0	10	0
Oudenburg	+ 1 kapoen	3	0	5
Klemskerke		0	27	6
Vlissegem		3	0	2
Houtave		0	40	0
Jabbëke		3	16	4
Sint-Andræes		0	4	0
Sint-Pieters-op-de-Dijk		2	0	0
Zuwenkerke		3	0	0
Koolkerke		0	20	0
Sint-Gilles-ter-Panne		4	2	0
Dudzele	+ 2 hoet tarwe	11	17	6
Ramskapelle		9	0	9
Heist		4	18	6
Waskapelle		4	15	3
Oostkerke		7	8	0
Sint-Laureins		15	5	0
Aksel Sint-Maartens-ten-Vliden		15	0	0
Woermond, bij Bergen,		0	40	0

In het totaal bedraagt dit : 769 p. 8 schel. 5 pen. par.

In gronden :

	gemeten	lijnen	roeden
Sint-Kruis	113	0	7
Sint-Michiels	29	0	84
Koekelare	28	0	68
Gistel en Moere	28	1	71
Loppem	3	0	0
Zande	103	0	33
Zevékote	10	1	80
Leke	14	1	96
Keiem	8	1	24
Leffinge en Stene	102	1	111
Zandvoorde	18	2	62 ¹
Bredene en Oudenburg	16	1	192
Klemskerke	19	0	9
Vlissegem	13	2	97
Houtave en Varsenare	10	1	81
Jabbeke	7	1	55
Sint-Andries	42	0	12

Sint-Pieters-op-de-Dijk	20	1	24
Zuienkerke	54	1	36
Sint-Jans-op-de-Dijk	3	1	13
Uitkerke	65	0	4
Dudzele	15	1	62
Oostkerke	16	2	8 ₁
Nieuwkerke, bij Oostburg,	2	1	80 ₁
Ijzendijke	8	0	75 ₂
Aksel Sint-Maartens-ten-Vliden	21	1	14 ₁
Maldegem en Sint-Laureins	17	0	90 ₂
Koolkerke	1	1	88

Samengerekend is dit 705 gem. 2 l. en $65\frac{1}{2}$ r. (= 312 ha. 26 a. en 8 ca.).

Deze amortisatie was volledig gratis verleend (2). Vandaar ook dat de kartuizers, zich bewust van deze speciale gunst, besloten Philips de Stoute als bijzondere weldoener te vereren. Zij zcuden, ter eeuwige gedachtenis, op een steen een inschrift laten beitelen en deze in metselen nabij het hoofdaltaar (1).

+

+ +

-
1. Deze opsomming vindt men eveneens terug in een afschrift van alle amortisaties vanaf 1318 tot 1620 (R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 7714).
 2. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 7719 (c. 26-4-1398) : "... et quils les tiegnant et possident paisiblement, sans en paier *finance* aucune pris pour notre present admortissement, comment que ce soit ou puist estre ..."
 3. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 7719 (c. 26-4-1398) : "Lesquels religieux reconnoissans la grace que leur avons ainsi liberalement faite, nous ont ence faisans accepte et acceptent leurs fondeurs especiaulx et, en signe de ce perpetuel memoir, le feront enregistrer en leurs matrilleges, graver et mettre en escript en une grant pierre, pres de lautel principal dudis monastere..."

Tachtig jaar na de stichting was de materiële toestand van Genadedal dus meer dan bevredigend. Rijk mag men het convent evenwel niet noemen. Men vergelijkte bijvoorbeeld met de abdij ter Duinen in Koksijde, die omstreeks 1245, alleen in het polderambacht Hulst niet minder dan 7.402 gem. bezat (1).

+

+ +

In het kader van de materiële uitbouw van Genadedal was de veertiende eeuw ongetwijfeld de periode de opgang naar een min of meer stabiele welstand. Deze snelle uitbreiding hadden de conventualen te danken aan verschillende grote giften, doch ook aan kleinere schenkingen, die hen bijna jaarlijks overgemaakt werden : een bewijs dat de kartuis in de gunst van het volk stond. De vele aankopen getuigen ook van een niet geringe koopkracht van Genadedal. De "ongelukperiode" 1371-1398 zal wel lastige jaren meegebracht hebben voor de monniken, doch het domein bleef aangroeien, zodat men hier niet mag overdrijven. De amortisatie van 1398 was daarenboven een stap naar een zekere welstand.

+

+ +

1. H. PIRENNE, Histoire de Belgique, dl I, Brussel, 1948, blz. 190.

§2. Het kloosterbezit in de 15° en 16° eeuw.

Vanaf de 15° eeuw zullen de kartuis minder en minder schenkingen te beurt vallen. In hoofdzaak trachtte men eigendommen en gronden te verhuren. Eindeloze reeksen processen bewijzen dat het innen niet zonder moeilijkheden geschiedde.

De vele financiële verplichtingen en de troebelen van de 16° eeuw zullen Genadedal snel ondermijnen.

Deze paragraaf kan men als volgt indelen :

- 1° . Van 1398 tot 1477;
- 2° . Van 1477 tot 1528;
- 3° . Van 1528 tot 1580.

1° Van 1398 tot 1477.

In deze periode zijn twaalf prioraten te vermelden : Herman Clincke (1395-1410), Hendrik Beckbeek van Oldenzaal (1410-1415), Dirk Bruyne (1415-1423), Pieter Famezoone (1423-142.), Hendrik vander Laen (142.-1433), Otto van Moerdrecht (1433-1438), Gerard van Hamme (1439-1441), Jan Vos (1441-1450), Thomas Mynen (1450-1459), Hendrik Jueck (1459-1462), Willem Apsel (1462-1465) en Hendrik de Vroede (1465-1477).

Tot aan de dood van Hendrik van Oldenzaal (1415), had de kartuis 4 schenkingen verworven, 2 gronden aangekocht en 2 eigendommen in cijns uitgegeven.

In 1399 kregen de monniken van Clem^ens Screyhere

6 gem. 2 l. en 66 r. land in de parochie Lapscheure (1).

Priester Jan Vos, misschien een familielid van de latere prior, stond al zijn bezit in Leffinge aan het convent af : "die hofstede die men heet Ten Torre" en : "tween ghemeten ende ses-tiene roeden dat men heet tEyland" (2).

Van Victor Clauwaerd en Jan vanden Werve werden respectievelijk 5 gem. en 50 r. in Waaskapelle (3) en 30 gem. 2 l. land in Uitkerke en Wenduine gekocht. De prior zou laatstgenoemde grond in dezelfde akte aan de verkoper teruggeven tegen een jaarlijkse pacht van 12 p. par. (4)..

Nog andere bezittingen werden in die jaren verpacht. Zo verhuurde de prior aan Michiel Moenax een huis in Gistel voor 3 p. en 12 schel. par. 's jaars (5). In 1414 werden aan August Thourins 2 eigendommen in Brugge vercijsd (6).

Tenslotte wezen nog de giften van Margareta, weduwe van Niklaas Baefs; en Hendrik Haghenic vermeld. Eerst-

-
1. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4726 (c. 21-3-1399) : "... sex mensuras duas lineas et sexaginta sex virgas terre ... cum omnibus arboribus ... in puram elemosynam ..."
 2. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4854 (c. 5-9-1410) : Dit gebeurde testamentair. Op dat ogenblik was hij reeds ziek : "... licet aliqua corporea infirmitate gravatus..."
 3. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4813 (c. 23-7-1402) : "... quinque mensuras et viginti virgas terrarum ... triginta virgas ..."
 4. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4859 (c. 11-6-1412) : "... dertich ghemete ende twee linen lands... met eene woonhuse ende bomen daerup staende..."
 5. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4272 (c. 27-4-1408) : "...een husinghe metten hofstede diere toebehoort ... tenen erveliker chense ... drien pondt twaelf scelegghen parisise..."
 6. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 6225 (c. 31-12-1415) : "... tenen erveliker en eweliker chense twee ofsteden, met al datter up ende toebehoort, ... ende om eene somme van achte ende twintich scelegghen parisise ..."

genoemde verleende het convent een jaarrente van 37 schel. 7 pen. par. op 3 huizen in Damme (1). Hendrik Hagheninc stond 30 schel. par. rente af op $\frac{1}{2}$ gem. in de parochie Waaskapelle (2). Een nadeel voor het klooster was de beslissing van de Brugse magistraten om rond de stad een nieuwe verdedingsgracht te trekken, buiten de uiterste wal (3). Om die reden werden dan ook 10 gem. 43 r. kloosterbezit nabij de stadswallen aangeslagen. Deze gronden vertegenwoordigden een waarde van 50 p. 14 schel. gr. Na talloze stappen vanwege de conventualen en gezien de grote lasten, die op de stad drukten (4), stond de magistraat $\frac{6}{7}$ ^{en} van een jaarrente van 8 p. par. af op een terrein van 750 r. buiten de Sint-Kruispoort gelegen. Deze rente bedroeg dus 6 p. 17 schel. 1 pen. per jaar, gerekend aan penning 20, en vertegenwoordigde een kapitaal van 137 p. 2 schel. en 6 pen. par. of 11 p. 8 schel. 6 pen. gr., waarvan de prior van Genadedal deze kwitantie van ontvangst gaf.

Nauwelijks was de herinnering aan de grote overstrooming van 1376/7 vervaagd of een nieuwe ramp zou Noordelijk

-
1. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 6229 (c. 26-7-1407) : "... zeven ende dertich sce-leghen ende zeven peneghen parisis erveliker renten elkes iaers ..."
 2. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4724 (c. 26-10-1398) : "... triginta solidos parisiensis monete flandrensis annui et perpetui redditus, assignatos ad et supra dimidiam mensuram...necnon super omnes arbores et domus ..."
 3. L. GILLIOTS-VAN SEVEREN, Inventaire des Chartes, dl. IV, Blz. 55, nr. 912 : "... omme de versterkenesse vander voorseide steden hadde ommegeans Brugghe, buten der uterste veste, ghedaen afmeten zekere quantiteit van lande ende merschen, omme daer duere te doen delvene noch eene nieuwe veste ..."
 4. IDEM, ITEM, : "... mids den zwaren lasten ende tachterheden daer de stede van Brugghe in ghesteken heift ende al noch steict..."

Vlaanderen treffen : de Sint-Elisabethsvloed van 19 november 1404 (1). Bij inzage van de talrijke gegevens met betrekking tot deze ramp, stelt men vast dat deze inderdaad dramatischer zijn dan de sobere en schaarse inlichtingen betreffende de stormvloed van 1376/7. Toch waren de landverliezen in 1404 geringer dan op het einde van de 14° eeuw. Met de vloedgolf van 1404 werd echter het dipetepunt bereikt in landvernietiging. Nooit weer heeft een natuurramp de landoppervlakte zo sterk gereduceerd. Er was een eeuw voorbijgegaan, die van de eertijds zo bloeiende Vlaamse kuststreek niet meer dan een ruïne overliet, die de vroegere welvarende bevoling tot bittere armoede had gebracht. Het grootste verlies werd geleden aan de Noordzijde van de Zuidzee, waar het ambacht Ijzendijke, met inbegrip van de steden Ijzendijke en Hagevliet werden opgeruimd. Ijzendijke was als stad totaal verwoest. Slechts met zeer veel moeite kon men uit de kerk nog het beeld van Sint Christoffel, dat altijd een grote verering had genoten, redden. Het ambacht Oostburg werd evenals een kwarteeuw geleden in het Oosten aangetast. Ook in het cartularium van Genadedal zijn sporen merkbaar van de natuurrampen van 1376/7 en 1404. De bezittingen in Watervliet en Ijzendijke (2) werden doorstreept en onder hoofding Oostmanskerke en Sint-Katelijne Oost (3) leest men : "verloren int water".

-
1. M. -K. -E. GOTTSCHALK, Historische Geografie van Westelijk Zeeuws Vlaanderen tot de Sint-Elisabethsvloed van 1404, Assen, 1955, blz. 201-211.
 2. R.A.B., Cart., fol. CCXI bis v^o en CCXIII.
 3. R.A.B., Cart., fol. CCXV en CCXII.

Reeds verscheidene malen was de aangroei van Kerkelijke bezittingen een doorn in het oog van de Bourgondische hertogen Filips de Goede en Karel de Stoute. Het erge was dat de kerk het immunitetsrecht bezat en bijgevolg de eigendommen van kerkelijke instellingen niet meer onder de burgerlijke macht ressorteerden, maar onder de kerkelijke jurisdictie. Alleen de kerk kan oordelen over de eventuele conflicten, die uit deze goederen konden spruiten en alleen zij kan er financiëel voordeel bij hebben. Hoe meer de kerkelijke goederen uitbreiding namen, hoe nadeliger dit was voor de hertogelijke schatkist (1).

Het bezit dat in de dode hand was geheven betekende dus een verlies voor de hertog. Hij liet de kerkelijke instellingen bijgevolg dit recht betalen, met andere woorden, hij vorderde een taks voor de amortisatie. In 1475 eiste Karel de Stoute een taks voor alle goederen, die de geestelijke en de laatste 60 jaar hadden verworven. Deze taks werd geëist van : "Tous les prélatz, abbés, prieurs, couvens, monastères, prévostz, doyens, chappitres, collèges, ministres et tables d'églises parochiales, chapelles, hospitaux, béguinages, et autres gens d'église quelqu'ils soyent". De geestelijke instellingen moesten een opsomming maken van al hun bezittingen : "fiefz, arrière-fiefz, terres et heritages cottières, pretz, bois, eaues, maisons, rentes, soubrentes, à rachapt ou sans rachapt"

1. R. KOERPERICH, Les lois sur la mainmorte dans les Pays-Bas catholiquess, Leuven, 1922, blz. 39 - 41.

et autres biens temporels de quelque nature ou condition qu'ils soient ou puissent être", die zij zonder amortisatie bezaten. Op straf van boete en verbeurd verklaring van de niet opgegeven goederen, moesten deze lijsten binnen de 40 dagen aan de commissarissen overgemaakt worden, die door de hertog waren aangesteld. Men liet nu de instellingen de keuze : ofwel het goed verkopen, ofwel het amortisatiegeld betalen (1).

Genadedal verkoos te betalen : "la somme de quatre cens quatre vins livre par. dudis pris de vint gros la livre" (2), voor volgende bezittingen sinds 1415 verworven :

	gem.	lijn	roede
Sint-Katelijne, bij Damme	59	1	60
Oedelem	18	2	18
Zande	5	1	93
Lapscheure	13	2	66
Zuilenkerke	2	0	0
Leffinge	0	2	11
Een molen op de wallen van Brugge, die bij verhuring 84 p. par. per jaar opbrengt.			

Dit bezit vertegenwoordigde een jaarlijkse cijns van 130 p.

4-schel., aan penning 20 gerekend.

Samen gerekend betekenden deze gronden een aanwinst van 100 gem.

-
1. R. KOERPERICH, Les lois sur la mainmorte dans les Pays-Bas catholiques, Leuven, 1922, blz. 42 - 43.
 2. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 7534 (c. -10-1474).

1 l. en 48 r. (= 44 ha. 45 a. 51 ca.) (1).

De inkomsten van renten bedroegen 36 p. 8 schel. par. Zij waren voor volgende bedragen in de verschillende parochies bezet :

	pond	schel.	pen.
Zevékote	7	4	0
Vladslo	3	0	0
Zande	2	8	0
Sint-Laureins	2	14	0
Male	2	7	0
Zandvoorde	1	6	6
Brugge	2	2	6(2)

In een speciale akte werden nog een andere serie renten, erfrenten, geamortiseerd voor het aanzienlijk bedrag van 300 p. gr. (3).

deze renten waren de volgende :

-
1. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 7534 (c. -10-1474) : "Assavoir en la parroiche de Sainte Katrine, hors de notre ville du Dam, cinquante neuf mesures, une line et soixante verges de terre. Item en la parroiche de Zande cinq mesures, une line, quatre vins treze verges. Item en la parroiche de Wondeleem dix huit mesures, deux lines, et dix huit verges. Item en la parroiche de Lapscuere treze mesures, deux lines et soixante six verges. Item en la parroiche de Zuenkerke deux mesures et en la parroiche de Leffinghe deux lines, onze verges. Toutes lesquelles parties reviennent ensemble a cent mesures, une et quarente huit verges de terre et sont tennus en cocterie de diverses seigneurs, valissans annuellement a louaige cent trente une livre, quatre sòls de vint gros la livre. Item ung moulin a vent, shitue en notre ville de Bruges, sur les fosses didelle, au bout de la rue nommee le Kermerestrate, qui vaule par an louaige quatre vins quatre livres parisis..."
 2. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 7534 (c. -10-1474) : "Item en menues rentes sur plusieurs terres et heritaiges en la parroiche de Zevencote sept livres, quatre sòls parisis. Item en la parroiche de Vladelo trois livres par. Item en la parroiche de Zanden deux livres, huit sòls parisis. Item en la parroiche de Saint Laurens deux livres, quatre sòls parisis. Item en la parroiche de Malen deux livres, sept sòls parisis. Item en la parroiche de Zandvorde vint six sòls, six deiners parisis. Et en notre ville de Bruges, pres le pont, nomme de Nortzandbrugghe, au lieu, nomme de Lancwinclé, deux livres, deux sòls six deniers parisis..."
 3. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 7536 (c. -10-1474) : "... sont tenus a paier ... la somme de trois cens livres de gros monnoye de notre pays de flandres..."

plaats	som	bezet op :
Brugge	5 p. gr. 1 p. gr. 10 schel. gr. 10 schel. gr. 2 p. gr. 1 p. gr. 20 schel. gr. 2 p. 16 schel. 4 pen. gr. 3 p. 9 schel. 4 pen. gr. 7 schel. 5 pen. 20 m. gr. 30 schel. gr.	een huis "de Gallye". een huis in de Noordzandstraat. een huis in de Zuidzandstraat " " " een huis "Dure". een huis aan de Eechoutbrug. 12 gem. 2 l. 28 r. 16 gem. 19 gem. 2 l. 50½ r. 5 huizen een huis 6 gem. 1 l. 50 r. 7 gem. en 50 r. 7 l. en 40 r. 7 gem. 1 l. 12 gem. + eenhuis. 10 gem. + huizen en bomen erop. 5 gem. 2 l. 69 r. 3 huizen + 66 r. 19 gem. 48 r. 20 gem. 4 gem. 3 gem. 2 l. 20 r. 6 gem. + huizen en bomen erop 17 gem. 22 r. 3 gem. en 1 l. 2 gem. 5 gem. 42 gem. 111 gem. 2 l. 68 r. + huizen en bomen erop. 7 gem. 8 r. 160 gem. 1½ gem. 125 gem. 1 l. 30 r. + 4 huizen. 4. gem. 25 r. 17 gem. 61 r. 4 gem. 1 l. 155 gem. 53 r. 89 gem. 2 l.
Oostburg	2 p. gr.	
Sluis	5 p. gr. 1 p. gr. 12 schel. gr. 5 schel. gr. 2 p. gr.	
Aardenburg	1 p. gr.	
Oostkerke	24 schel. gr. 5 schel. 7 pen. 8 m. 1 kap. gr. 2 p. gr.	
Moerkerke	1 p. gr. 1 p. gr.	
Dudzele	12 schel. gr.	
Bredene	5 schel. gr.	
Wingene	2 p. gr.	
Vladslo	16 schel. gr. 10 schel. gr.	
Zedelgem	8 schel. gr.	
Hoek en Lapscheure	7 schel. gr.	
Heist	1 p. 6 schel. gr.	
Houtave	6 schel. gr.	
Uitkerke	7 schel. gr.	
Klemskerke	20 schel. gr.	
Zandvoorde	5 p. 10 schel. 6 pen. gr.	
Gistel	13 p. 12 schel. 8 pen. gr.	
Stalhille	1 p. 2 schel. 6 pen. gr.	
Loppem	21 p. 20 schel. 8 pen. gr. 4 schel. 4 gr.	
Sint-Andries	17 p. 1 schel. gr.	
Oedelem	20 schel. gr.	
Assebroek	2 p. 1 schel. 8 pen. gr.	
Sint-Kruis	1 p. 4 schel. gr.	
Saeflinge	20 p. gr. 20 p. gr. 2 schel. gr.	

Alle onkosten afgerekend, brachten de erfrenten in 1475 110 p. 13 schel. 3 pen. gr. per jaar op. Ze waren getekend op meer dan 20 huizen en 898 gem. 1 l. en $38\frac{1}{2}$ r. (= 397 ha. 45 a. 6 ca.). Op 1 februari 1475 wèrden beide verschuldigde bedragen aan de commissaris overgemaakt (1). Het convent genoot dus wel een welstand, daar reeds na drie maanden een som van 340 p. gr. kon uitbetaald worden. Men mag wel aannemen dat deze amortisatie een zware klap was voor Genadedal, doch mettertijd was dit ook een winst, daar al hun goederen in de dode hand geheven en dus belastingsvrij waren.

De periode dat de hertogen hun bijzondere bescherming verleenden en aangetekend stonden als benefactor behoorde van nu af echter tot het verleden. Het laatste in de rij wel-doeners is misschien Filips de Goede geweest. Genadedal had hij nog tweemaal begustigd : In april 1444 gaf hij het convent vrijheid van tollèn in Holland, Zeeland en Friesland (2) en elf jaar later verscheen een vidamus, afgeleverd door de burgemeester en de

1. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 7535 en 7537.

2. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4934 (c. 17-4-1444) : "... allen onsen tollenaeren overzal binnen onsen landen van Holland, van Zeelant ende Vrieslant, die nu sien of naermaels wesen sullen ... doen we [= Philips] cont ... dat wi den prior ende convente van den chaerterouse, die men heet Dale van Gracien, bider stede van Brugghe ... verleent hebben ... te varen ende te rijden ... vrijelic ... sonder paymente..."

schepenen van Brugge over een akte, dezelfde dag gegeven door Roeland, deken van Sint-Donaas, waarbij, in opdracht van Filips de Goede, de kattuis werd vrijgesteld van een taks van 6 p. gr. (1). Reeds vroeger was de belangstelling, die Filips de Goede de kartuizerorde toedroeg tot uiting gekomen : in 1437 ontlastte hij alle kartuizen, die in zijn gebied lagen, van belastingen en diensten en verklaarde ze volledig exempt (2).

Tot slot weze nog de aandacht gevestigd op het groeiend aantal processen in de 15° eeuw . In deze periode zijn ons volgende voorbeelden bekend : (3)

	referent.	datum
- Proces over een achtergehouden rente van 40 schel; par. op 2 gem. in Oostkerke	4831	1406
- Proces met de erfgenamen van Jan Vos over 10 gem. land, door deze laatste eertijds geschonken	4861	1412
- Proces met Margareta Burchgrave over het niet betalen van 40 schel. jaarrente	4836	1408
- Proces over een niet uitbetaalde rente van 1 p. par. per jaar	4873	1417
- Onderzoek door ontvanger Jacob van Quarembotere over verduisterde renten	4888	1424
- Onderzoek ingesteld door de schepenen van het Vrije over verduisterde renten in Moere, Gistel en Zevokote	4891	1424
- Proces met Christiaan, zoon van Clays, over het bezit van 3 gem. 254 r. in Oostkerke	3405	1442

1. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4958 (c. 15-10-1455) : "... suplication de nos bien aymer freres...contenant que, pour avoir paye men de la somme de six livres de gros,...nous octroieons que lesdis supplians ...soient tenues et demeurent quittes et paisibles ..."
2. RIJKSARCHIEF GENT, f. Kart., charter 1437 : ... les prieurs freres, religieux et couvents des maisons des chartreux et chartreuses, fondez en noz pays de Flandres, Artois et Bouleinois, ou il y ena iusques au nombre de huit ... doivent estre exemps leurs terres, maisons et censes detoutes tailles aides ..."
3. In een tweede kolom staat het blauw nummer vermeld van de akte in R.A.B., f. Kart., in een derde kolom vindt men de datum van het proces.

- Proces met Adam Huteneens over een jaarrente van 54 schel. par., die de kartuis be- weert te hebben op een huis in Brugge	4988	1463
- Onderzoek nopens een verduisterde rente van 41 schel. par. in de parochie Zande	5007	1467

Dikwijls luidde de uitspraak dat de ~~de~~ kartuis een stuk grond van de schuldenaars in pand mocht nemen voor een bepaalde periode en er het vruchtgebruik van genoot. Volgende voorbeelden kunnen geciteerd worden :

- Wegens een achterstallige pacht van 3 p. 12 schel. par. krijgt het convent 4 gem. in Oudenburg toegewezen	4835	1408
- Voor een term van 12 jaar neemt het klooster 8 gem. 117 r. in Keiem wegens achterstallige renten. Dit ten nadele van Frans Loot	4989	1465
- 2 gem. in Zande werden in beslag genomen wegens een schuld. Dit ten nadele van Pieter Wouters	5001	1466
- Aanslag voor een term van 27 jaar op 4 gem. in Dudzele wegens het niet betalen van een pacht van 2 hoed tarwe	5003	1466
- Aanslag van 2 gem. 7 r. in Zande voor 16 jaar, ten nadele van Victor Willaert wegens achterstallige renten	4147	1467
- Aanslag van 585 r. in Zande voor een pe- riode van 24 jaar	6049	1467

+

+ +

In deze periode stond de kartuis financiëel op haar hoogtepunt. Vroegere grondaanwinsten zouden echter minder veelvuldig voorkomen. Zowel het begin als het einde van deze periode waren echter financiëel nefast : de Sint-Elisabethsvloed en de amortisatie van Karel de Stoute. Dat bij het innen meer en meer moeilijkheden oprezen, bewijzen de vele processen.

+

+ +

2°. Van 1477 tot 1528.

In deze periode vallen vier prioraten te vermelden : Jacob Knut (1477-1484), Dirk van Zierikzee (1484-1491), Maarten Adornes (1491-1507) en Cornelis Clerx (1507-1528).

Bijna alle door Genadedal verworven goederen waren nu in de dode hand verheven en dus van financiële verplichtingen tegenover de wereldlijke machthebbers gevrijwaard. Slechts in uitzonderingsgevallen kon haar bezit ernstige materiële schade lijden.

De legertroepen waren wel één van deze uitzonderingen. Terwijl immers de zelfbewerkte gronden af deze van hun huurders de nodige levensmiddelen dienden te verstrekken, werden van geestelijke instellingen soms nog logement voor de soldaten geëist. Alhoewel het niet uitgesloten is dat de Brugse kartuis in de loop van haar bestaan te Sint-Kruis, daarvan enig nadeel ondervonden heeft, toch is deze meestal van dergelijke rekwisities gevrijwaard gebleven. Reeds in 1406 had Jan zonder Vrees het convent in speciale bescherming genomen (1). In 1478 zouden Maximiliaan van Oostenrijk en Maria van Boergondië hun

1. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4832 (c. 18-5-1406) : "Iceulx = le couvent nomme en flament Dal van Gracien avec leur eglise granges, manoirs, maisons, lieux et habitations dicelle eglise, tant en chief comme en membres, leurs familiers, fucteurs fermiers et officiers en faisiant leur offices, avons pris et mis ... en notre protection et sauvegarde ... Nos Baillis et chacun deulx nous mandons et commettons, ques lesdis supplians, leurs familliers, fucteurs, fermiers et officiers gardent et defendent et facent garder et defendre de toutes injures, violences, griefs, oppressions, molestacions, inquietacions de forces darmes, de puissances, de luis et de toutes autre nouvelletes..."

officieren verbieden eender welke vordering te verrichten in de kartuizen van de landen van herwaarts over, het weze in de aard van logement of levensmiddelen (1).

Het klooster kon verder ongestoord haar bezit uitbreiden en volgens de amortisatieakte van 1515 bedroeg de aanwinst van renten sedert de opgelegde taks door Karel de Stoute (1475) 42 p. en 6 schel. par. Deze werden in volgende dorpen geïnd:

	pond	schel.	pen.
Brugge : - een huis in de Eechoutstraat	12	0	0
- een huis in de Grauwætsstraat	7	16	0
Gistel	3	12	0
Leffinge	18	0	0
Moere	0	18	0 (2)

De grondaanwinst bedroeg 387 gem. en 85 r. (= 166 ha. 89 a. en 81 ca.) :

		gem.	lijn	roede
Sint-Kruis	een cijns	42	0	0
Koolkerke	een cijns	36	1	0
Sint-Katelijne bij Damme	een cijns	45	0	0
Westkerke	een cijns	54	2	28
Westkerke		48	2	85
Zande		1	0	50
Snaaskerke	een cijns	36	0	0
Snaaskerke		13	1	0
Gistel		1	2	78

-
1. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 5055 (c. 8-2-1478) : "... ghij[= ridders, schiltknappen en andere heren van oorloghe] ne logheert noch ghedooght enich sîns en volc of paerden te logieren in eene van den husen of cloostere vanden selfden chaerteruesen ... wij nemen die selve oordine met haere plecken, kercken ende husen, pachtgoederen en pachtwoningen daertoe behoerende, religieusen, heure mannen, pachters en ondersaten in protectie en salvegarde..."
 2. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 7561 (c. -4-1418).

Sint-Pieters-op-de-Dijk	1	1	28
Zevékote	1	0	0
Watervliet en Waterland een cijns	100	0	0
Koekelare een cijns	5	1	16 (1)

Ook deze taks was niet aan Genadedal alleen opgelegd, maar maakte deel uit van een algemene amortisatie, zoals die van 1475, geldend voor alle geestelijke instellingen (2). Het convent moest 1800 p. par. of 150 p. gr. betalen (3).

Deze taks heeft geenszins de financiële toestand van de kartuis in het gedrang gebracht. Men stelt integendeel vast dat de conventualen vele aankopen verrichtten na 1515, waaruit men kan besluiten dat Genadedal nog altijd een zekere welstand genoot. Zo kocht men 14 gem. 1 l. en 9 r. land en 15 gem. 2 l. en 25 r. bos : 1 gem. en 10 r. land in Zevékote (4), 2 l. en 80 r. in Sint-Katelijne, bij Damme (5), 9 gem. 1 l. en 49 r. grond in Sint-Michiels (6) 870 r. land in Sint-Kruis (7), 9 gem. en 63 r. bos in

1. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 7561 (c. -4-1518).

2. R. KOERPERICH, o.c., blz. 42.

3. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 7561 (c. -4-1518) : "... behoudelic dat sy ter cause van desen onsen octroye ende admortissementen ghehouden, zullen weten te betalen de somme van achtien hondert ponden parisis van twintich groten vlaems pont cens ..."

4. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 5273 (c. 15 - 1 - 1519);
5290 (c. 10 - 4 - 1522).

5. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 5779 (c. 5 - 8 - 1519);

6. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 5278 (c. 16 - 2 - 1520).

7. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 5294 (c. 4 - 3 - 1525).

Sint-Michiels (1) en 6 gem. 1 l. en 62 r. bos in Waardamme (2).

Slechts enkele schenkingen vielen te noteren.

Een eerste maal schonken Jan vander Strate en Niceuse Pruumbout, voogden van de kinderen van Jan van Woestbrouc een rente van 3 p. gr. per jaar op 360 gem. land met daarin 26 visvijvers in Loppem gelegen (3). Testamentair maakten Olivier Westhuse en zijn vrouw, onder welbepaalde voorwaarden, al hun bezit over aan de kartuis (4). Tenslotte weze nog de gift van Joost Pitman vermeld, die, in compensatie voor de mogelijke schulden, die hij of zijn voorgangers nog zouden kunnen hebben, 1 gem. bos schonk in de parochie Rudderveorde (5).

In deze jaren werden weerom een groot aantal processen gevoerd, die, behalve één uitzondering, telkens ten gunste van Genadedal uitgesproken werden. Het ging zelfs zover dat de abt van de Eechoute en de deken van Sint-Donaas een

-
1. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 5279 (c. 14 - 3 - 1520).
 2. R.A.B., f. Kart., Blauw nrs. 5287 (c. 13 - 4 - 1521);
5287 (c. 12 - 7 - 1521);
5286 (c. 12 - 7 - 1521);
3609 (c. 5 - 6 - 1528).
 3. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 5284 (c. 18 - 1 - 1521) : "... de somme van drie ponden groten lofrenten tsiaers te Loppeme ... geassigneert ... up ... drie hondert ende sestich ghemeten velts, met zesse ende twintich vivers daerup ligghende ..."
 4. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 5784 (c. 9 - 11 - 1521).
Zie over deze voorwaarden blz. 158.
 5. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 5307 (c. 14 - 9 - 1526) : "... unam mensuram silve, parvum plus vel minus, ... in parochia de Rudderveorde..."

schrijven richtten, waarin al diegenen zouden vervolgd worden, die erop belust waren de kartuis in haar bezittingen te schaden (1). Het enige proces, dat ten nadele van het convent uitviel, werd samen met Joost de Baenst tegen diens schoonbroer gevoerd en het duurde niet minder dan 3 jaar, vooraleer een definitieve oplossing werd gevonden. De kartuis had ten onrechte 100 gem. van Jan Grach in haar bezit en werd veroordeeld tot een boete van 100 p. gr. (2).

+
+ +

In deze periode genoot Genadedal nog steeds een zekere welstand en die zou trouwens nog enkele jaren aanhouden. Door verschillende omstandigheden zal die voorspoed snel verminderen. De vele beden en taksacties van Karel V waren niet vreemd aan de financiële ondermijning. De bijdrage van de kartuis verhoogde meer en meer. Een eerste maal hielp het klooster de kosten van de oorlog dekken in 1523 toen het 400 p. par. gaf in de stellige overtuiging dat deze bijdrage de eerste en ook de laatste zou zijn (3) ...

+
+ +

-
1. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 7553 (c. - -1508).
 2. R.A.B., f. Kart., Blauw nrs. 5216; 5219; 5223; 5226; 5220; 5225; 5224; 5228; en 5251. Het proces werd een eerste maal begonnen op 8 januari 1511 en eindigde definitief op 31 mei 1514.
 3. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 5298 (c. 2-5-1523) : "... en don gratuit pour une fois, pour ayder a furnir les fraiz et depens de la presente guerre et ... la garde des frontieres..."

3°. Van 1528 tot 1580.

In deze periode vallen 12 prioraten te vermelden :
Jan Mesdach (1528-1540); Jab Moyaert (1540-1541); Jan van Aalst (1541-1543); Pieter Rughe van Hoorn (1543-1554); Alexander Palinck (1554-1558); Jan van Mechelen (1558-1560); Jan van Ieper (1560-1561); Maurits Chauncey (1561-1568); Cornelis Christianns (1568-1572); Jan van Ieper (1572-1575); Alexander Palinck (1575-1576) en Jan van Ieper (1576-1580).

Vanaf 1528 zijn de rekeningen van de prior bewaard en deze verschaffen ons een massa interessante gegevens. Vanzelfsprekend zijn vele punten toepasbaar op vroegere jaren, zodat men hier theoretisch over de materiële toestand van de kartuis in die laatste 50 jaar zal handelen, maar praktisch een kijk krijgt op de economie van Genadedal en hoe die werd gevoerd in de 14°, 15° en 16° eeuw (1). Eerst worden de inkomsten besproken, vervolgens de uitgaven en tenslotte het overschot of het tekort.

1. De rekeningen sluiten wel aan bij vroegere rekenboeken, die echter niet meer bewaard zijn. Moest men hier voor de eerste maal een rekening van de prior in 1528 begonnen zijn, dan ware het boek zeker begonnen met een aanhef en een of andere reden waarom de rekening opgemaakt werd. Daarvan is echter geen spoor te vinden en alles wijst erop dat de rekening gewoon aansluit bij die van vroegere jaren.

a. Het financiëel systeem van de kartuis.

DE procurator van de kartuis was niet met alle financies belast. Hij zorgde alleen voor de domaniale zaken. Deze waren vooreerst de gewone ontvangsten en uitgaven : pachten en renten, die door hem alleen werden te boek gesteld en dus in het liber procuratoris opgeschreven stonden. Op de tweede plaats regelde hij ook de inkomsten van buitengewone domaniale aard : de verkoop van fruit, groenten, hout, paarden, bier, hooi, oud ijzer, enz...

Het was de prior zelf, die alle inkomsten, afkomstig van andere zaken, dan die in het liber procuratoris opgeschreven en alle uitgaven, door Genadedal verricht, beredderde. Onder ratio templi stonden alle inkomsten opgeschreven met een geestelijk doel verleend : aalmoezen, testamenten, betalen van missen en begrafenissen. De uitgaven waren bijvoorbeeld : het plaatsen van een nieuw beeld, aankoop van een kelk, missaal en dergelijke meer. Waarschijnlijk werd de prior voor deze rekening bijgestaan door zijn sacrista. Onder ratio depositi tenslotte ressorteerden in het begin alle inkomsten, die niet van het domein afkomstig waren, noch van de kerk. Vanaf 1539 zouden de rekeningen van de kerk bij die van het depositum gevoegd worden, dus in één samengesmolten worden.

Er waren dus twee gescheiden rekeningen : deze van de domaniale inkomsten, opgemaakt door de procurator en de eigenlijke schatkist, die we : "deposst" noemen. Met eerstgenoemde inkomsten hoopte men alle normale uitgaven te ver^effenen : levensonderhoud, herstellingen, reizen en normale taksen. Alle uit-

zonderlijke betalingen stonden onder ratio depositi opgetekend : buitengewone herstellingen, aankoop van nieuwe bezittingen en onvoorziene taksaties.

Kon de procurator de normale onkosten niet vereffenen, dan moest geleend worden aan het depoost (1) en omgekeerd kon de schatkist ook gelden lenen aan de procureur (2).

b. De domaniale inkomsten.

De gewone inkomsten brachten voor Genadedal het meest geld op. Daarvan waren de ontvangsten van pachten veel hoger dan van renten. Gemiddeld genomen bedroegen deze inkomsten :

- pachten	350 à 450 p. gr.
- renten in een rond Brugge	10 à 20 p. gr.
- renten in Damme	1 à 3 p. gr.
- renten in het Vrije	20 à 30 p. gr.
- lofrenten	12 à 17 p. gr.
- lijfrenten	5 à 10 p. gr.

De buitengewone ontvangsten zouden in omvang toenemen, naarmate het convent in welstand afnam. Meer en meer goederen werden dus verkocht om zich financieel te kunnen redden.

Ter illustratie van een tabel met de domaniale inkomsten in deze periode : (3)

-
1. Vb. R.A.B., f. "Découvertes", nr. 257, fol. 111 r° en v^o : "overschot 58 lb. 8 s. 9m. dewelcke den prioor heeft moeten hebben om huus mede te houdenen mits den grooten dieren tyt".
 2. Vb. R.A.B., f. "Découvertes", nr. 257, fol. 87 r° : "depositum debere libro procuratoris 32 lb. 5 s. gr."
 3. In deze tabellen werden volgende afkortingen gebruikt : schelling = s.; grote = gr.; mite = m.

Jaar	Gewone	Buitengewone	referentie (fol.)
1-2-1528 tot 15-4-1529	488 p. 9 s. 2 gr. 8 m.	99 p. 9 s. 10 gr. 6 m.	2-3r°
16-4-1530 tot 9-4-1531	391 p. 10 s. 13 gr. 42 m.	35 p. 7 s. 4 gr. 18 m.	7-8r°
9-4-1531 tot 31-3-1532	278 p. 20 s. 7 gr. 26 m.	30 p. 2 s. 1 gr.	11-12r°
31-3-1532 tot 1-12-1532	188 p. 14 s. 12 gr. 26 m.	31 p. 8 s. 8½ gr.	16-17r°
1-12-1532 tot 1-12-1533	242 p. 8 gr. 6 m.	14 p. 2 s. 5 gr.	20
1-12-1533 tot 1-12-1534	351 p. 17 s. 11 gr. 15 m.	19 p. 7 s. 8 gr. 4 m.	23
1-12-1534 tot 1-12-1535	364 p. 2 s. 6 gr. 11 m.	25 p. 3 s. 4 gr. 20 m.	28v°-29r°
1-12-1535 tot 1-12-1536	349 p. 24 s. 10 gr. 28 m.	22 p. 5 s. 2 gr. 12 m.	34
1-12-1536 tot 1-12-1537	391 p. 8 s. 18 gr. 2 m.	14 p. 15 s. 6 gr.	40
1-12-1537 tot 1-12-1538	372 p. 11 s. 7 gr. 20 m.	28 p. 12 s. 5 gr.	47
1-12-1538 tot 1-12-1539	422 p. 17 s. 12 gr. 22 m.	19 p. 18 s. 11 gr. 20 m.	54
1539	382 p. 15 s. 6 gr. 1 m.	8 p. 6 s. 10 gr.	59
1-12-1539 tot 1-12-1540	369 p. 13 s. 1 gr.	20 p. 19 s. 2 gr. 12 m.	62
1-12-1541 tot 1-12-1542	354 p. 13 s. 18 m.	32 p. 2 s. gr.	64 r°
1-12-1542 tot 1-12-1543	386 p. 18 s. 16 gr. 6 m.	18 p. 10 s. 8 gr. 8 m.	66 r°
1-12-1543 tot 1-12-1544	324 p. 18 s. 10 gr. 1 m.	22 p. 7 s. 4 gr. 6 m.	69 r°
1-12-1544 tot 1-12-1545	324 p. 8 s. 6 m.	12 p.	71 r°
1-12-1545 tot 1-12-1546	414 p. 2 s. 5 gr. 16 m.	17 p. 14 s. 10 gr.	74
1-12-1546 tot 1-12-1547	459 p. 4 gr. 2 m.	41 p. 15 s. 3 gr. 2 m.	76v°
1-12-1547 tot 1-12-1548	395 p. 6 s. 6 gr.	5 p. 10 s. gr.	79 v°
1-12-1548 tot 1-12-1549	364 p. 7 s. gr. 14 m.	niets	82
1-12-1549 tot 1-12-1550	395 p. 6 gr. 6 m.	niets	83 v°
1-12-1550 tot 18-11-1551	351 p. 7 s. 8 gr. 11 m.	36 p. 7 s. 7 gr.	88 r°
17-11-1551 tot 1-12-1552	362 p. 5 s. 2 gr. 2 m.	29 p. 16 s. gr.	92 r°
1-12-1552 tot 29-11-1553	327 p. 7 gr. 2 m.	43 p. 11 s. 6 gr. 3 m.	95 r°
29-11-1553 tot 1-12-1554	417 p. 8 s. gr. 8 m.	64 p. 7 s. 4 gr.	98 r°
1-12-1554 tot 1-12-1555	380 p. 6 s. 4 gr. 12 m.	20 p. gr.	101 r°
1-12-1555 tot 1-12-1556	411 p. 2 s. gr. 9 m.	17 p. 19 s. 1 gr.	104 r°
1-12-1556 tot 1-12-1557	364 p. 18 s. 4 gr. 14 m.	40 p. 11 s. 5 gr. 6 m.	112
1-12-1557 tot 1-12-1558	367 p. 16 s. 2 gr. 11 m.	13 p. 1 s. 2 gr.	117v°-118r°
1-12-1558 tot 1-12-1559	384 p. 17 s. 4 gr. 20 m.	93 p. 4 s. 5 gr. 16 m.	121v°
1-12-1559 tot 1-10-1560	363 p. 14 s. 21 gr. 22 m.	144 p. 11 s. 7 gr.	125v°-126r°
1-10-1560 tot 20-7-1561	294 p. 5 s. gr.	102 p. 10 s. 6 gr. 4 m.	130 v°
20-7-1561 tot 1-10-1562	463 p. 6 s. 4 gr. 12 m.	172 p. 3 s. 5 gr. 4 m.	132 v°

1-10-1562 tot 1-9-1563 Ratio totius anni 1563	418 p. 4 s. 1 gr. 14 m. 425 p. 16 s. gr. 18 m.	165 p. 12 s. 6 gr. 150 p. gr.	133 v° 137 r°
1-10-1569 tot 31-9-1570 1-10-1570 tot 31-9-1571 1-10-1571 tot 31-9-1572 1-10-1572 tot 31-9-1573 1-10-1573 tot 31-9-1574 1-10-1574 tot 31-9-1575 1-10-1575 tot 31-1-1576 1-10-1576 tot 31-9-1577 1-10-1577 tot 31-9-1578 1-10-1578 tot 31-9-1579 1-10-1579 tot 31-9-1580	418 p. 10 s. gr. 415 p. 17 s. 6 gr. 5 m. 511 p. 1 s. gr. 1 m. 431 p. 13 s. 3 gr. 21 m. 449 p. 19 s. 6 gr. 476 p. 18 s. 6 gr. 513 p. 5 s. 2 gr. 9 m. 487 p. 2 s. 4 gr. 23 m. 526 p. 4 s. 8 gr. 1 m. 430 p. 3 s. 8 gr. 22 m. 569 p. 12 s. 5 gr. 10 m.	80 p. 8 s. 10 gr. 52 p. 13 s. 4 gr. 3 p. 16 s. 9 gr. 85 p. 19 s. 6 gr. 57 p. 7 s. 3 gr. 12 m. 54 p. 3 s. 4 gr. 92 p. 10 s. 8 gr. 306 p. 11 s. 6 gr. 772 p. 19 s. 4 gr. 464 p. 8 s. gr. 241 p. 19 s. 4 gr.	140 r° 142 r° 144 r° 146 r° 149 r° 152 r° 155 r° 159 r° 161 r° 163 r° 164 r°

c. Andere dan domaniale inkomsten.

Zoals hoger vermeld bestonden de ontvangsten van de kerk uit giften, waaraan al dan niet enkele voorwaarden verbonden waren. De inkomsten van het depoost bestonden uit schenkingen voor het onderhoud van het convent (1); uit leningen (2), - deze laatste kwamen in de slechte jaren veelvoudig voor, - ; het bekostigen van het onderhoud van een monnik (3); een gift in geld wanneer hij werd geprofest (4), of ook nog het bezit dat na zijn dood aan het convent toekwam (5). Hier volgt een tabel met de ontvangsten van kerk en depoost :

jaar	kerk	depoost	fol.
1-2-1528 tot 15-4-1529	22p. 6s. 5gr.	79p. 16s. 10gr.	4v°-5r°
16-4-1530 tot 9-4-1531	25p. 15s. 6gr. 8m.	24p. 10s. gr.	9
9-4-1531 tot 31-3-1532	22p. 12s. 3gr. 20m.	26p. 6s. gr.	13v°-14
31-3-1532 tot 1-12-1532	9p. 1s. 2gr. 16m.	3p. 16s. gr.	18-19r°
1-12-1532 tot 1-12-1533	13p. 1s. 2gr. 19m.	16p. 3s. 8gr.	21v°-22
1-12-1533 tot 1-12-1534	8p. 4s. 11gr.	52p. 10s. gr.	24-27
1-12-1534 tot 1-12-1535	39p. 9s. 8gr. 15m.	6p. 16gr.	32v°-33
1-12-1535 tot 1-12-1536	29p. 18s. 4gr. 3m.	30s. 6gr.	37-39
1-12-1536 tot 1-12-1537	17p. 6s. 4gr. 3m.	12p. 12s. gr.	43r°-45v°
1-12-1537 tot 1-12-1538	24p. 3s. 11gr. 6m.	75p. 6s. 8gr.	49r°-50v°
1-12-1538 tot 1-12-1539	25p. 5s. 11gr. 12m.	30p. 1s. 8gr.	56en57v°

1. Vb. R.A.B., f. "Découvertes", nr. 257, fol. 62r° : "... ad reparatio-nem refectorie et porticue templi ontfanghen ghiffe X lb. gr."
2. Vb. R.A.B., f. "Découvertes", nr. 257, fol. 154r° : "Item ontfæen van gheleende ghelde XXVII lb. gr."
3. Vb. R.A.B., f. "Découvertes", nr. 257, fol. 86r° : "Alder est ontfæen van broeder Jans Vos, oblatis nostri, pro sua habitatione unius anni XX s. gr."
4. Vb. R.A.B., f. "Découvertes", nr. 257, fol. 108r° : "Item ontfæen van D. Pieter de Geer int professen van onsen beminden medebroeder here de Gere zynen zuene de somme van XXXIII lb. Vis. VIII gr."
5. Vb. R.A.B., f. "Découvertes", nr. 257, fol. 115v° : "Item bevonden by broeder Pieter de Wale, onsen donaet, te zynen overlidene ter zalegher memorie XVI lb. IX s. X gr."

1539		
1-12-1539 tot 1-12-1540	2 p. 19 s. 4gr.	60v°
1-12-1541 tot 1-12-1542	21 p. 6s. 8 gr.	63v°
1-12-1542 tot 1-12-1543	53 p. 19 s. 9gr.	65r°
1-12-1543 tot 1-12-1544	.	
1-12-1544 tot 1-12-1545	.	
1-12-1545 tot 1-12-1546	.	
1-12-1546 tot 1-12-1547	316 p. 13 s. 4 gr.	78r°
1-12-1547 tot 1-12-1548	34 p. 3 s. 7 gr.	81r°
1-12-1548 tot 1-12-1549	8 p. 13 s. 7 gr.	83r°
1-12-1549 tot 1-12-1550	3 p. 5 gr.	86r°
1-12-1550 tot 1-12-1551	70 p. 6 s. 9 gr.	89v°-90r°
1-12-1551 tot 1-12-1552	45 p. 14s. 11 gr.	93v°
1-12-1552 tot 1-12-1553	224 p. gr.	96v°
1-12-1553 tot 1-12-1554	9 p. 16 s. 8 gr.	99v°
1-12-1554 tot 1-12-1555	83 p. 19 s. 1 gr.	103
1-12-1555 tot 1-12-1556	203 p. 19 s. gr. 16 m.	108-109
1-12-1556 tot 1-12-1557	154 p. 2 gr.	114-115
1-12-1557 tot 1-12-1558	17p. 13 s. 8 gr.	120r°
1-12-1558 tot 1-12-1559	152 p. 9 s. 5 gr.	124
1-12-1559 tot 1-12-1560	239 p. 3 s. 4 gr. 21 m.	128
1-12-1560 tot 20-7-1561	.	
20-7-1561 tot 1-10-1562	.	
1-10-1562 tot 1-9-1563	.	
Ratio totius anni 1563	.	
.	.	
.	.	
.	.	
.	.	
.	.	
.	.	
1-10-1569 tot 31-9-1570	.	
1-10-1570 tot 31-9-1571	.	
1-10-1571 tot 31-9-1572	.	
1-10-1572 tot 31-9-1573	132 p. 6s. 6 gr.	147r°
1-10-1573 tot 31-9-1574	25 p. 16 s. 6 gr.	150r°
1-10-1574 tot 31-9-1575	67 p. 3 s. 6 gr.	153v°-154
1-10-1575 tot 31-9-1576	91 p. 8s. 6 gr.	156-157
1-10-1576 tot 31-9-1577	.	
1-10-1577 tot 31-9-1578	.	
1-10-1578 tot 31-9-1579	.	
1-10-1579 tot 31-9-1580	.	

Opvallend is het feit dat de rekeningen van kerk en depoot voor de eerste maal werden samengevoegd in één kas op het ogenblik dat het convent in schuld zat : in 1539. Van dan af is er maar één rekening meer en de schulden zullen blijven vermeerderen. Men heeft dus de overschotten, van de kerk afkomstig, benut om de schulden te helpen betalen.

Door deze kerkrekening was het mogelijk enkele prijzen te bepalen : voor een tricennarium of 30 missen werden 10 schel. gr. gevraagd (1); voor één mis per week, gedurende een gans jaar 18 schel. gr. (2). De kostprijs voor één goddelijke dienst in Genadedal bedroeg dus 4 gr. Voor een begrafenis in de kartuis vroeg men 4 p. gr. (3).

Testamentaire giften werden jaarlijks verleend en konden zelfs zeer hoog oplopen. Ter illustratie weze de gift vermeld van de oom van vicarius Adriaan Cools, van 72 p. gr. (4). Aalmoezen werden in natura en in klinkende munt verleend : Zo werden bijvoorbeeld in 1 jaar tijd 1900 eieren geschonken (5). Slechts zelden brachten aalmoezen meer dan 2 p. gr. per jaar op (6). De offeranden schommelden tussen 1 en 3 p. gr. per jaar (7).

-
1. R.A.B., f. "Découvertes", nr. 257, fol. 4v° : "unum tricennarium X s. gr.",
42v° : "uno tricennario X s. gr."
 2. R.A.B., f. "Découvertes", nr. 257, fol. 4v° : "uno anno ebdom-
datim XVII s. gr."
 3. R.A.B., f. "Découvertes", nr. 257, fol. 153v° : "Begravynghe
van onsen geer Joseph de Baenst 4 lb. gr."
 4. R.A.B., f. "Découvertes", nr. 257, fol. 156v° : "Ex testamento
Adriaan Cools ome ter saligher memorie LXXII lb. gr."
 5. R.A.B., f. "Découvertes", nr. 257, fol. 32v° : "ghegheven ne-
ghentiene hondert eyeren".
 6. Slechts één maal was dit meer dan 2 pond gr.
R.A.B., f. "Découvertes", nr. 257, fol. 37r° : "Eleemosinis
II lb. 12 s. III gr."
 7. R.A.B., f. "Découvertes", nr. 257,
fol. 3r° : "Ex oblationibus capelle Sancti Eutropii III lb. XV s.
IX gr. XII m."
fol. 7v° : "Ex oblationibus capelle II lb. X gr. XII m.";
fol. 12r° : "Ex oblationibus XXXII s. X gr. XXII m."

d. De uitgaven.

Weerom zullen wij de uitgaven onderverdelen in gewone en buitengewone onkosten.

Onder gewone uitgaven verstaat men de onkosten om in het levensonderhoud te voorzien, allerlei benodigheden voor de kloostergemeenschap en verscheidene normale onkosten. Het grootste deel van de uitgaven kwam vanzelfsprekend ten goede aan levensmiddelen : graan, dieren, boter, kaas, vruchten, melk, olijfolie, olijven, eieren, brood, vis, specerijen, zout, kruiden en wijn. Onder de benodigheden werden vermeld : kaarsen, schoeisels (zowel nieuwe als het verstellen ervan), brandstoffen, wollen en linnen doeken, herstellingen in en buiten het convent en diverse andere zaken. Er waren verder nog verschillende normale onkosten : Vooreerst de aquagia, met andere woorden de bijdrage tot het onderhoud van de dijken; onkosten aan de kerk, het uitdelen van aalmoezen; betalen van renten; onkosten van reizen; betalen van dokter en medecijnen; het voeren van processen, - een sprekend bewijs dat deze regelmatig gevoerd werden is wel het feit dat ze onder de normale onkosten gerekend werden en dat er steeds een paar ponden gr. aan opgeofferd werden (1),-; en tenslotte het uitbetalen vandagloners.

Ter illustratie volgt de tabel met deze uitgaven van het rekenjaar 1-12-1541 tot 1-12-1542. Dit jaar werd bij

1. In het rekenjaar 1-12-1557 tot 1-12-1558 was dit zelfs een bedrag van 7 p. 1 s. 3 gr.
R.A.B., f. "Découvertes", nr. 257, fol. 118v°.

voorkeur gekozen omdat men de zekerheid bezit dat toen 21 personen de kartuis bevolkten (1). In een tweede kolom wordt de som door 21 gedeeld, zodat men een idee heeft hoeveel het onderhoud van 1 bewoner van Genadedal in 1541 koste (2).

Aard	prijs	gedeeld door 21
Graan	<u>57p. 18s. 7gr. 6m.</u>	2p. 15s. $1\frac{1}{2}$ gr.
Aquagia	13p. 14s. 12m.	13s. $\frac{1}{2}$ gr.
Dieren	2p. 6s. 5gr. 12m.	2s. 2gr. 13m;
Boter	<u>20p. 15s. 11gr. 6m.</u>	19s. 9gr. 14m.
Kaas	<u>7p. 6s. 7gr. 18m.</u>	7s.
Kaarsen	33s. 1gr. 12m.	1s. 7gr.
Nieuwe schoenen	2p. 12 gr.	2s. 5gr. 20m.
oude verstellen	22s. 11gr.	8gr.
Kookgerei	3p. 6s. 8gr.	3s. 2gr.
Brandstoffen	8p. 2s. 8gr.	7s. 9gr.
Allerlei	7p. 8s. 1gr. 12m.	5s. $5\frac{1}{2}$ gr.
Kerk	16s. 12m.	1s. 2gr.
Aalmoezen	3p. 5s. 9gr. 12m.	3s. $1\frac{1}{2}$ gr.
Processen	14s. gr.	8gr. $\frac{1}{2}$
Vruchten + olijven	<u>4p. 3s. 2gr. 12m.</u>	3s. $9\frac{1}{2}$ gr.
Melk		
Dagloners	2p. 7s. gr.	2s. 3gr.
Bokter	3p. 14s. 10gr.	3s. 6gr. 15m.
Olijfolie	3p. 18s. gr.	3s. 8gr. 9m.
Olijven		
Eieren	<u>6p. 8s. 4gr. 6m.</u>	6s. 1gr. 9m.
Wollen doeken	34p. 7s. 2gr.	1p. 12s. 9gr.
Linnen doeken		
Brood	<u>37p. 17s. 12m.</u>	1p. 16s. $1\frac{1}{2}$ gr.
Vis	<u>15p. 11gr.</u>	14s. 4gr.
Herstellingen in het convent	43p. 1s. 7gr. 20m.	2p. 1s. gr. 9m.
Herstellingen er buiten	33p. 6s. 10gr. 6m.	1p. 11s. 9gr.
Specerijen	<u>5p. 4s. 2gr.</u>	4s. 9gr.
Zout	<u>32s. gr.</u>	1s. 6gr.
Wijn	29p. 8s. 8gr.	1p. 3s. 8gr.
Reizen	3p. 7s. 7gr. 12m.	3s. 3gr.
Renten	10p. 6s. 3gr. 19m.	9s. 10gr.
Boeken	10s. 4gr.	6gr.

1. Cfr. blz. 209

2. R.A.B., f. "Découvertes", nr. 257, fol. 64v° en 65r°.
De onderlijnde cijfers zijn die, nodig om in het levensonderhoud te voorzien.

Meer dan de helft van de uitgaven gingen naar voedingsmiddelen en het kostte Genadedal ongeveer 7 à 9 p. gr. om gedurende één jaar één monnik te voeden.

Bijzondere kosten werden altijd besteed aan herstellingswerken. Normaal schommelden de sommen elk jaar tussen 30 en 60 p. gr. (1). In de jaren 1535 -1538 liet prior Jan Mesdach buitengewone verbouwingswerken uitvoeren in het klooster. In 1535/6 werden voor 159 p. 10s. 6 gr. 12m. herstellingen gedaan. Hierover vindt men in het rekenboek volgende notities (2) :

<u>"Reparationibus et novis edifficiis</u>	
<u>Van waer</u>	37p. 4s. 10gr. 2m.
<u>Van calcke en terrarum</u>	24p. 19s. 1gr.
<u>Van ordune ende brycken</u>	35p. 2s. 8gr.
<u>Van naghelen ende andere yzerwercke</u>	10p. 13s. 9gr.
<u>De temmerman</u>	17p. 6gr.
<u>Van schalyedaecken ende lodt</u>	8p. 12s. 10gr.
<u>Van zaeghene</u>	13p. 2s. 10gr. 6m.
<u>Noch diverse reparatien</u>	12p. 3s. 6m."

Voor het aanleggen van een nieuwe visvijver en het bouwen van een nieuwe brouwerij, betaalde de kartuis in 1536/7 123 p. 13s. 6 gr. en 8 m. (3). In 1538 vermelden de rekeningen reparatiekosten

-
1. Vb. R.A.B., f. "Découvertes", nr. 257,
fol. 83r° : "reparationes infra : 52 p. 9 s. 2 gr.
extra : 16 p. 8s. 11 gr. 3m.
93r° : " infra : 13 p. 6 s. 1gr.
extra : 39 p. 10gr. 12 m.
96r° : " infra : 6 p. 13 s. 5 gr.
extra : 55 p. 18 s. 4 gr.
99r° : " infra : 26 p. 7 s. 5 gr. 6m.
extra : 10 p. 1 gr. 14 m."
 2. R.A.B., f. "Découvertes", nr. 257, fol. 36v°.
 3. R.A.B., f. "Découvertes", nr. 257, fol. 41v° : "Reparatiōe infra et praesentim ad edificationem novi piscini et braxatoris CXXIII lb. XIII s. VI gr. VIII m."

van 177 p. 15 s. 3 gr. en 20 m. (1). Het was dan ook een ware ramp toen 15 jaar later een brand in het klooster uitbrak. Deze was in november 1552 ontstaan in de brouwerij door de fout van Jan de Vos, brouwer en donaat. Hij beloofde meteen als schadeloosstelling, na de dood van zijn moeder, al zijn rechten op haar bezittingen aan de kartuis over te maken (2). Dadelijk werden herstellingswerken uitgevoerd voor een som van 145 p. 5 s.

$5\frac{1}{2}$ gr. (3).

Verschillende malen had Genadedal nog andere buitengewone uitgaven te storten : belastingen en taksaties. In 1536 zou Genadedal andermaal de oorlog van Karel V helpen subsidiëren : "item extraordinarie in subsidium bellorum hujus anni adversus regem Gallorum X lb. XIII s. IIII gr." (4).

Een eerste maal hief de keizer een belasting op het grondbezit van de kartuis in 1546 voor een som van 32 p. gr. (5). In 1552

-
1. R.A.B., f. "Découvertes", nr. 257, fol. 55r° : "reparationes infra XXI lb. IIII s. II gr. X m. XXXII lb. XVI s. IX gr. CXXIII lb. XIII s. IIII gr. X m."
 2. R.A.B. f. Kart., Blauw nr. 5443 (c. 12-11-1552).
 3. R.A.B.; f. "Découvertes", nr. 257, fol. 97 r° : "Item betaelt overt weren up temeren van onsen verbrande huzinghen, volgens een cauwier van rekeninghe by den procurator Bussche daer of specifiert staen ter somme van CLXV lb. V s. V gr. .S."
 4. R.A.B., f. "Découvertes", nr. 257, fol. 42r°
 5. R.A.B., f. "Découvertes", nr. 257, fol. 78r° : "Item betaelt de keyserlyke maiesteit voor tierste payment quo taxati fuimus pro dimidio bonorum hoc anno, ratione depositi expositum de somme van XVI lb. gr. Item noch cesaree maiestati betaght voor dimidio bonorum XVI lb. gr."

werden al hun bezittingen voor 140 p. 5 schel. gr. getakseerd. Deze som mocht echter in twee maal betaald worden. Een eerste storting van 72 p. gr. gebeurde op Pasen 1553 (1). Normaal moesten het jaar daarop nog 72 p. 5 schel. gr. betaald worden : "maer mits ver-
toog vanden fortune van onsen brant was ons van gratie quytgescholden
XXXIII lb. XVI s. VIII gr., zodat de som slechts 38 p. 8 s.
4 gr. bedroeg (2).

In 1555 had Genadedal een 20° penning te betalen op haar renten en pachten en een 10° penning op bossen en haar : "backerie
brouwerie, pertstallen, muelenhuus, scguere ende thof". Samen
was dit 24 p. 9 s. 4 gr. 8 m. (3).

-
1. R.A.B., f. "Découvertes", nr. 257, fol. 97 r° : "Eest betaelt de k. maiesteit voorde vierde tauxacie van den helft van al onsen incommen dit voor de helft van 867 keiser guldenen overt paiement van paesschen 1553 LXXII lb V s. gr."
 2. R.A.B., f. "Découvertes", nr. 257, fol. 100r° : "Eest betaelt in handen van Daneel Roobaert, gecommiteert ten ontfanghe vanden gheestelicke subsidien over de helft van ons incommen in II paiementen, waer of deeste betaelt was te paesschen 1553, ut patet in computatione anni precedentis hujus libri folio 97 [= voetnoot 1], ende nu betaelt over tweede paiement, verschenen paesschen 1554, bedraghende ooc ter somme van LXXII lb. V s. gr. Maer mits vertoog vanden fortune van onsen brant was ons van gratie quytgescholden XXXIII lb. XVI s. VIII gr. Ons hier betaelt over subsidien XXXVIII lb. VII s. IIII gr."
 3. R.A.B., f. "Découvertes", nr. 257, fol. 110 :"
XXsten penninc XV lb. X s. VI gr. pacg lant
II lb. III s. gr. VI m. renten
VIII s. I gr. V m. lofrenten
X sten penninc III lb. IX s. gr. bomen
VI s. gr. onsen backerie, brauwerie, pertstal-
len, muelenhuus, scguere ende thof
III s. VIII gr. busch
VIII s. gr. busch
VIII s. 9 gr. busch
V s. XI gr. busch
VI s. V gr. busch
XX s. gr. busch"

Nu Genadedal sinds 1559 deel uitmaakte van het nieuwe bisdom Brugge, moesten zij ook de nodige gebouwen helpen financieren. In 1572 was hun bijdrage 5 p. gr. (1) en in 1574 2 p. 10 s. gr. (2).

Tenslotte weze nog de aandacht gevestigd op de soms zeer hoge buitengewone uitgaven, waarvan de aard niet nader omschreven is. In de laatste drie jaar van haar bestaan te Sint-Kruis had het convent vooral zeer hoge sommen uit te keren. De hoogste bedragen waren in :

1545	229 p. 11 s. i gr. 12 m.	
1546	183 p. 12 s. 5 gr. 8 m.	
1549	97 p. 16 s. 9 gr. 20 m.	
1577	273 p. 2 s. 6 gr. 16 m.	
1578	210 p. 12 s. 6 gr.	
1579	337 p. 2 gr. 8 m.	(3)

Ter illustratie van een tabel met de gewone onkosten en deze, die uit het depoost kwamen in de periode 1528-1580.

-
1. R.A.B., f. "Découvertes", nr. 257, fol. 148v° : "Item betaelt heer Jacob Curuyn, cameryc vanden cathedrale kercke van Sint Donaes, ter cause dat wi contribueren moeten tot et seminarium van myn heere den biscop van Brugge V lb. gr."
 2. R.A.B., f. "Découvertes", nr. 257, fol. 154r° : "Item den biscop betaelt II lb. X s. gr."
 3. R.A.B., f. "Découvertes", nr. 257, fol. 75r° : "andere sculden extraordinario sunt II^cXXIX lb. XI s. I gr. XII m."
77v° : "extraordinario CLXXXIII lb. XII s. V gr. VIII M."
141r° : " " XCVII lb. XVI s. IX gr. XX m."
162r° : " " II^cLXXIII lb. II s. VI gr. XVI m."
164r° : " " II^cX lb. XII s. VI gr."
166r° : " " III^cXXXVII lb. II gr. VIII m."

jaar	gewone onkosten	uitgaven deпоost	ref. fol.
1-2-1528 tot 15-4-1529	517 p. 18 s. 5 gr. 16 m.	111 p. 11 s. 6 gr. 12 m.	4r° en 5v°
16-4-1530 tot 9-4-1531	377 p. 9 s. 3 gr. 8 m.	95 p. 14 s. 8 gr. 12 m.	8v° en 9r°
9-4-1531 tot 31-3-1532	373 p. 3 s. 11 gr. 1 m.	91 p. 18 s. gr.	13r° en 14v°
31-3-1532 tot 1-12-1532	182 p. 11 s. 6 gr. 2 m.	121 p. 9 s. 1 gr. 10 m.	17v° en 19v°
1-12-1532 tot 1-12-1533	386 p. 15 s. 1 gr. 14 m.	nihil	21r° en 22v°
1-12-1533 tot 1-12-1534	344 p. 15 s. 10 gr. 3 m.	105 p. 4 s. 1 gr.	24v° en 27r°
1-12-1534 tot 1-12-1535	302 p. 16 s. 3 gr. 20 m.	202 p. 6 s. 6 gr. 10 m.	31r° en 33v°
1-12-1535 tot 1-12-1536	454 p. 5 s. 10 gr. 5 m.	163 p. 18 s. 6 gr. 10 m.	36v° en 39f° r°
1-12-1536 tot 1-12-1537	416 p. 21 gr. 8 m.	174 p. 5 s. 2 gr. 10 m.	42r° en 46r°
1-12-1537 tot 1-12-1538	336 p. 2 s. 7 gr. 19 m.	236 p. 3 s. 10 gr. 10 m.	48v° en 51r°
1-12-1538 tot 1-12-1539	445 p. 7 s. 2 gr. 10 m.	220 p. 17 s. 2 gr.	55v° en 57v°
1539	439 p. 8 s. 8 gr. 6 m.	3 p. 6 s. 11 gr.	60r° -v°
1-12-1539 tot 1-12-1540	407 p. 9 s. 2 gr. 7 m.	nihil	63r° -v°
1-12-1540 tot 1-12-1542	383 p. 14 s. 2 gr. 20 m.	18 p. gr.	65r° -v°
1-12-1542 tot 1-12-1543	389 p. 7 s. 8 gr. 6 m.	.	67v°
1-12-1543 tot 1-12-1544	412 p. 17 s. 1 gr. 2 m.	.	70r°
1-12-1544 tot 1-12-1545	260 p. 15 s. 11 gr. 19 m.	.	72r°
1-12-1545 tot 1-12-1546	747 p. 8 s. 6 gr. 10 m.	.	75r°
1-12-1546 tot 1-12-1547	633 p. 4 s. 2 gr.	306 p. 3 s. gr. 20 m.	77v° en 78r°
1-12-1547 tot 1-12-1548	390 p. gr. 5 m.	76 p. 8 s. 8 gr.	80v° en 81r°
1-12-1548 tot 1-12-1549	341 p. 3 s. 7 gr. 21 m.	5 p. 8 s. 7 gr.	83r° en 84v°
1-12-1549 tot 1-12-1950	407 p. 10 s. 7 gr. 11 m.	10 p. gr.	84v° en 87r°
1-12-1550 tot 18-11-1551	388 p. 4 s. 7 gr. 5 m.	64 p. 8 s. 8 gr.	89r° en 90r°
17-11-1551 tot 1-12-1552	401 p. 4 s. 4 gr. 9 m.	48 p. gr.	93r° en 94r°
1-12-1552 tot 29-11-1553	319 p. 6 s. 7 gr. 6 m.	217 p. 10 s. 5 gr. 1/2	96v° en 97r°
29-11-1553 tot 1-12-1554	487 p. 3 s. 8 gr. 22 m.	38 p. 8 s. 4 gr.	99v° en 100r°
1-12-1554 tot 1-12-1555	489 p. 8 s. 5 gr. 16 m.	44 p. 18 s. 8 gr.	102v° en 104r°
1-12-1555 tot 1-12-1556	473 p. 11 s. 7 gr. 4 m.	145 p. 10 s. 4 gr. 7 m.	105v° en 111r°
1-12-1556 tot 1-12-1557	504 p. 10 s. 5 gr. 15 m.	62 p. 7 gr. 21 m.	113v° en 117r°
1-12-1557 tot 1-12-1558	437 p. 12 s. 2 gr. 8 m.	24 p. 16 s. gr. 1 m.	119r° en 121v°
1-12-1558 tot 1-12-1559	529 p. 17 s. 2 gr. 4 m.	17 p. 11 s. 8 gr. 2 m.	123r° en 125r°
1-12-1559 tot 1-10-1560	568 p. 13 s. gr. 7 m.	83 p. 8 s. 10 gr.	125v° en 129v°
1-10-1560 tot 20-7-1561	416 p. 8 s. 6 gr. 1 m.	.	131r°
20-7-1561 tot 1-10-1562	575 p. 9 s. 3 gr. 4 m.	.	133r°

1-10-1562 tot 1-9-1563	539 p. 3 s. 5 gr. 9 m.	.	.	134v°
Ratio totius anni 1563	553 p. 1 s. 10gr. 16 m.	.	.	138r°
.	.	.	.	
.	.	.	.	
.	.	.	.	
1-10-1569 tot 31-9-1570	513 p. 18 s. 6 gr. 22 m.	.	.	140v°
1-10-1570 tot 31-9-1571	498 p. 7 s. 5 gr. 14 m.	.	.	143v°
1-10-1571 tot 31-9-1572	671 p. 8 s. 8 gr.	.	.	146v°
1-10-1572 tot 31-9-1573	584 p. 4 s. 8 gr. 7 m.	.	.	146v° en 148r°
1-10-1573 tot 31-9-1574	579 p. 16 s. 9 gr.	.	.	149v° en 151r°
1-10-1574 tpt 31-9-1575	766 p. 4 s. 8 gr. 18 m.	.	.	152v° en 154v°
1-10-1575 tot 31-9-1576	855 p. 9 s. 10 gr. 4 m.	.	.	155v° en 157v°
1-10-1576 tot 31-9-1577	1196 p. 7 gr. 10 m.	.	.	160r°
1-10-1577 tot 31-9-1578	952 p. 5 gr. 261 m.	.	.	162r°
1-10-1578 tot 31-9-1579	774 p. 7 s. 9 gr. ½	.	.	164r°
1-10-1579 tot 31-9-1580		.	.	166r°

74 p. gr.
3 p. 6 s. 8 gr.
14 p. 10 s. gr.
15 p. 17 s. 9 gr.

Er dient opgemerkt dat zowel bij de gewone uitgaven als deze van het depoost de verliezen van vorig jaar bij de uitgaven van het volgend jaar werden gerekend :

vb. <u>gewone rekening</u> :	-1-12-1539 tot 1-12-1540 :	tekort 18 p. 1 s. 23 m.
	-1-12-1541 tot 1-12-1542 :	+ 18 p. 1 s. 23 m. van jaar ervoor = 383 p. 14 s. 2 gr. 20 m.
<u>depoost</u> :	-1-12-1538 tot 1-12-1539 :	
	uitgaven :	schuld vorig jaar 160 p. 17s. 2gr. Maakt : 220 p. 17 s. 2 gr.

Zoals men ziet waren de jaren 1545/6, 1572 en de laatste 5 jaren hoge uitgaven vermeld. Zoals hoger geciteerd (1), waren de oorzaken daarvan de grote extraordinaria-onkosten.

Vooraf weze ook de aandacht gevestigd op het feit dat in de moeilijke jaren van Genadedal opvallend weinig uitgaven van het depoost vermeld staan. Men voerde dus een voorzichtige politiek en trachtte zo vlug mogelijk de tekorten te dekken.

e. Het overschot of het tekort.

Eerste volgt een tabel om nadien enkele gevolgtrekkingen te maken. In een eerste kolom wordt het eventueel overschot of tekort genoteerd bij het betalen van de gewone onkosten met het geld van renten en pachten (dus van de procurator). In een tweede kolom volgt de algemene financiële toestand van de kartuis, dus het verschil van alle inkomsten en uitgaven samen.

1. Cfr. blz. 146.

jaar	gewoon verschil	algemeen verschil	folio
1-2-1528 tot 15-4-1529	+ 20 p. 7 gr. 8 m.		4r°
16-4-1530 tot 9-4-1531	+ 49 p. 9 s. 3 gr. 8 m.		8v°
9-4-1531 tot 31-5-1532	+ 38 p. 5 s. 10 gr. 11 m.		13r°
31-3-1532 tot 1-12-1532	+ 139 p. 12 s. 2 gr. 6 m.	de algemene rekening werd in die jaren niet opgemaakt	17v°
1-12-1532 tot 1-12-1533	+ 9 p. 1 gr. 22 m.		21r°
1-12-1533 tot 1-12-1534	+ 36 p. 9 s. 10 gr. 14 m.		24v°
1-12-1534 tot 1-12-1535	+ 122 p. 19 s. 5 gr. 1 m.		31r°
1-12-1535 tot 1-12-1536	+ 41 p. 4 s. 8 gr. 12 m.		36v°
1-12-1535 tot 1-12-1537	+ 16 p. 12 s. 6 gr. 20 m.		42r°
1-12-1537 tot 1-12-1538	+ 81 p. 13 s. 8 gr. 21 m.		48v°
1-12-1538 tot 1-12-1539	+ 79 p. 3 s. 7 gr. 22 m.		55v°
1539	- 56 p. 13 s. 2 gr. 2 m.		60v°
1-12-1539 tot 1-10-1540	- 18 p. 1 s. 23 m.		63r°
1-12-1541 tot 1-12-1542	+ 3 p. 1 gr. 7 m.		65r°
1-12-1542 tot 1-12-1543	+ 19 p. 7 gr.		67v°
1-12-1543 tot 1-12-1544	- 27 p. 9 s. 9 gr. 7 m.		70r°
1-12-1544 tot 1-12-1545	+ 70 p. 12 s. gr. 11 m.		72r°
1-12-1545 tot 1-12-1546	- 90 p. 3 s. 2 gr. 18 m.		75r°
1-12-1546 tot 1-12-1547	- 95 p. 18 s. 6 gr. 20 m.		77v°
1-12-1547 tot 1-12-1548	+ 10 p. 16 s. 5 gr. 19 m.		80v°
1-12-1548 tot 1-12-1549	+ 23 p. 3 s. 4 gr. 15 m.		83r°
1-12-1549 tot 1-12-1550	- 13 p. 10 s. 1 gr. 5 m.		84v°
1-12-1550 tot 18-11-1551	- 9 s. 4 gr. 18 m.		89r°
17-11-1551 tot 1-12-1552	- 9 p. 3 s. 2 gr. 7 m.		93r°
1-12-1552 tot 29-11-1553	+ 54 p. 5 s. 4 gr. 19 m.	-88 p. 7 gr. 19 m.	96r° en 102v°
29-11-1553 tot 1-12-1554	- 5 p. 8 s. 5 gr. 14 m.	- 11 p. 14 s. 4 gr.	99r°
1-12-1554 tot 1-12-1555	- 80 p. 2 s. 1 gr. 4 m.	- 148 p. 14 s. 4 gr.	102v°
1-12-1555 tot 1-12-1556	- 44 p. 10 s. 6 gr. 5 m.	- 198 p. 7 s. gr. 5 m.	113v°
1-12-1556 tot 1-12-1557	- 99 p. 7 gr. 18 m.	- 277 p. 7 s. gr. 5 m.	119r°
1-12-1557 tot 1-12-1558	- 56 p. 14 s. 9 gr. 21 m.	- 236 p. 13s. 9 gr. 3 m.	123r°
1-12-1558 tot 1-12-1559	- 51 p. 15 s. 3 gr. 17 m.	- 263 p. 10 s. 6 gr. 1 m.	125r°
1-12-1559 tot 1-10-1560	- 64 p. 7 s. 10 gr. 9 m.	- 192 p. 7 s. 4 gr.	129r°
1-10-1560 tot 20-7-1561	- 19 p. 12 s. 7 gr. 21 m.	- 318 p. 7 s. 6 gr. 16 m.	130v°
20-7-1561 tot 1-10-1562	+ 70 p. 5 gr. 12 m.	- 78 p. 16 s. 3 gr. 1 m.	133r°

1-10-1562 tot 1-9-1563 Ratio totius anni 1563	+ 44 p. 13 s. 2 gr. 5 m. + 22 p. 14 s. 2 gr. 2 m.	- 88 p. 11 s. 6 gr. 13 m. - 106 p. 15 s. 1 gr. 21 m.	134v° 138v°
.	.	.	.
.	.	.	.
.	.	.	.
1-10-1569 tot 31-9-1570	- 14 p. 19 s. 8 gr. 22 m.	- 47 p. 18 s. 1 gr. 21 m.	141r°
1-10-1570 tot 31-9-1571	- 29 p. 16 s. 7 gr. 9 m.	- 77 p. 15 s. 5 gr. 21 m.	143r°
1-10-1571 tot 31-9-1572	+ 40 p. 17 s. 7 gr. 9 m.	- 257 p. 7 s. 6 gr.	144r°
1-10-1572 tot 31-9-1573	- 113 p. 14 s. 7 gr. 3 m.	- 180 p. 4 s. 7 gr. 6 l.	147r°
1-10-1573 tot 31-9-1574	- 76 p. 17 s. 10 gr. 9 m.	- 110 p. 14 s. 5 gr. 18 m.	150r°
1-10-1574 tot 31-9-1575	- 48 p. 14 s. 11½ gr.	- 106 p. 15 s. 10 gr. 18 m.	153r°
1-10-1575 tot 31-9-1576	- 160 p. 8 s. 10 gr. 9 m.	- 191 p. 13 s. 11 m.	156r°
1-10-1576 tot 31-9-1577	- 61 p. 15 s. 11 gr. 5 m.	- 222 p. 4 s. 9 gr. 13 m.	160r°
1-10-1577 tot 31-9-1578	+ 13 p. 4 gr. 11 m.	- 209 p. 1 s. 5 gr. 2 m.	162r°
1-10-1578 tot 31-9-1579	- 57 p. 8 s. 8 gr. 20 m.	- 279 p. 13 s. 6 gr. 9 m.	164r°
1-10-1579 tot 31-9-1580	+ 37 p. 3 s. 11 gr. 22 m.	- 292 p. 9 s. 6 gr. 11 m.	166r°

Een eerste maal konden de gewone inkomsten de onkosten niet dekken in 1539/40. Waarschijnlijk was dit het gevolg van de grote onkosten besteed aan herstellingen in het klooster. Zoals hoger reeds aangetoond (1), waren de hoge buitengewone uitgaven er de oorzaak van dat in 1545 en 1546 een deficit geboekt werd. Na 1550 werd de financiële toestand echter meer en meer rampzalig. Een eerste oorzaak zal wel de brand van 1552 geweest zijn, doch men mag hier niet overdrijven. Een schade voor een bedrag van 145 p. gr. is wel een aanzienlijke som, maar als men in acht neemt dat de verbouwingen, die in 1535-1538 werden uitgevoerd een som van 450 p. gr. opeisten, dan zal die brand wel geen zo'n ontzaglijke schade hebben aangericht. Zonder de invloed van deze ramp te minimaliseren, menen wij dat de oorzaken van het aanhoudend deficit eerder lagen in de grote belastingen en de woelige periode, die te tweede helft van de 16^e eeuw was. In het boek van de prior stonden tenandere verschillende malen aantekeningen in die zin vermeld :

- ^o ...dewelcke som den prior heeft moeten hebben om huus mede te houdene mits den groten dieren tyt" (2)
- ^o ...dewelcke somme heeft prior moeten hebben alsoot blijc in zyn betalinghe om huus mede te houdene mits de groote scgulden ende den dieren tyt ende Keyserlücke exactien". (3)

-
1. Cfr. blz. 146 en 149.
 2. R.A.B., f. "Découvertes", nr. 257, fol. 11v^o.
 3. R.A.B., f. "Découvertes", nr. 257, fol. 117r^o.

- "Item noch ontfaen van gheleende ghelde mits dat wy niet en cunnen guusgouden met den jaerlickxe incommen van den guuse daer den grooten dieren tyt guut cause vanden trouble enden oorloghen vanden landen XXVII lb. gr. (1).

Hoe hopeloos misschien de tæstand ook werd, toch werden grote inspanningen gedaen om deze te saneren.

Vanaf 1539 werd de rekening van de kerk, die altijd onafhankelijk stond, bij deze van het depoost gevoegd om de onkosten te helpen lenigen. Ook werden in de deficitaire jaren zeer kleine sommen uit het depoost weggegeven en verscheidene malen moesten deze laatste helpen betalen in het levensonderhoud (2). Meer en meer namen ook de buitengewone inkomsten in die jaren een grote plaats in. Een laatste toevlucht werd gezocht in het aangaan van leningen. Volgende sommen werden in de respectievelijke jaren geleend :

jaar	som	fol.
1-12-1552 tot 29-11-1553	Gheleende ghelde XXXII lb. gr.	96v ^b
1-12-1555 tot 1-12-1556	Gheleent XVIII lb. VI s. VII ⁽³⁾ gr. XII lb. gr. X lb. gr.	108r ^o
1-12-1558 tot 1-12-1559	Gheleende ghelde ... X lb. XVI s. VI gr. V lb. gr. XXII lb. gr. XXVIII lb. gr.	124

1. R.A.B., f. "Découvertes", nr. 257, fol. 154r^o.
2. Cfr. blz. 151, voetnoten 2 en 3; cfr. voetnoot 1; ook nog R.A.B., f. "Découvertes", nr. 257, fol. 151r^o : "rest LXXIX lb. XIX s. V gr. IIII m. Quam sommam prior debuit habere ad alendam familiam."
3. Deze som werd in 1559 kwijtgescholdem : R.A.B., f. "Découvertes", nr. 257, fol. 129v^o : "Onse goede deugdelicke benefactrix D. Anna de Labie, in Oostkercke, heeft ons quite gescolden de somme van XXXII lb. gr., diese ons leende, anno 1552 in onsen brant, daer desen bouc mede belast staef f° 96 ende daer, mits dese kennesse, ontlast."

1-10-1574 tot 31-9-1575	XXVII s. VI gr. V lb. gr. XXII s. gr. XIII lb. gr. XII s. V gr. VI lb. gr. Ontfaen van gheleende ghelde... XXVII lb. gr.	154r°
-------------------------	--	-------

Ook werden leningen aangegaan aan de kartuizers, die, uit Engeland gevlucht, in Genadedal als hospites waren opgenomen. Zij waren onder leiding van Maurits Chauncey naar het vasteland gekomen (1) ... met hun rijkdommen bij zich.

Laatstgenoemde betaalde samen met een andere monnik, bij zijn intrede in Genadedal het onderhoud voor twee jaar : voor beide samen 60 p. gr. (2). In 1562 schonken deze Engelse monniken een bepaalde som aan de kartuis, (3) dit op aandringen van het generaal kapittel (4). In hetzelfde jaar leenden dezelfden aan Genadedal het aanzienlijk bedrag van 175 p. 5 s. 8 gr. 8 m. (5).

De komst van de Engelse kartuizers, betekende voor de kartuis een verdubbeling van haar bevolking^k(6). Ongewijfeld had dit een ongunstige weerslag op de schatkist. Het

-
1. Cfr. blz. 212-216.
 2. R.A.B., f. "Découvertes", nr. 257, fol. 78r° : "Item noch ontfaen a Domino Mauricio et fratre Hugone, anglicis, als zy ad ordinem quamen, de somme van LX lb. gr."
 3. R.A.B., f. "Découvertes", nr. 257, fol. 133v° : "Prior et fratres engli donarunt conventui in Eleemosinam. Igitur oremus pro illis et gratias agentes".
 4. Cfr. blz. 181-182.
 5. R.A.B., f. "Découvertes", nr. 257, fol. 133r°.
 6. Cfr. blz. 208-209.

feit echter dat zij na enkele jaren de onkosten hielpen lenigen en grote bedragen aan Genadedal leenden, getuigt dat deze hospites de moeilijkheden, waarin zij het convent brachten, hebben willen oplossen.

Hoe groot de verschillende pogingen om zich te redden ook mochten zijn, de toestand zou er niet op verbeteren en in 1580 was de kartuis financiëel totaal ondermijnd.

+

+ +

In de periode 1400 - 1535 had de kartuis kunnen rekenen op een zekere welstand, niettegenstaande zij ook met enkele moeilijkheden af te rekenen had : de Sint-Elisabethsvloed (1404) en de kostelijke amortisaties van Karel de Stoute (1475) en Karel V (1515). In de laatste 40 jaar van haar bestaan te Sint-Kruis had Genadedal met ernstige financiële problemen te kampen : het groot aantal vreemde monniken, de brand, de devaluatie, de taksen en de troebelen. Al deze noodlottige oorzaken moesten haar uiteindelijk ondermijnen.

+

+ +

§3. De omvang van het domein in 1579 en de factoren, die haar ontwikkeling hebben bewerkt.

1°. De natuur en hoeveelheid der goederen in 1579.

Het land, door de kartuizers verworven, lag voor het grootste gedeelte in de omgeving van Sint-Kruis, Damme, Zande, Uitkerke, Stene en Moere. Oorspronkelijk ging dikwijls de aandacht naar bezittingen ten Noorden van Brugge. Wegens de grote natuurrampen verminderden echter de pogingen tot grondaanwinst in deze gebieden. Over het algemeen bedroeg de oppervlakte van de terreinen enkele gemeten en een paar percelen werden genoteerd van meer dan 15 gem. groot.

De totale hoeveelheid land in 1579 bedroeg, volgens onze berekeningen, 932 gem. 1 l. en 15 r. (= 412 ha. 48 a. en 14 ca.).

Uit het rekenboek van de prior kan men besluiten dat het klooster zelf slechts één hofstede uitbaatte (1). Daarbij bezat de kartuis een woonst, een opslagplaats en een halve molen in Zande en een vijfde deel van een graanschuur in Sint-Pieters-op-de-Dijk, alsook een molen, nabij te stadswallen, te Brugge.

Het voornaamste bron van inkomsten was wel het

1. Cfr. blz. 144, voetnoot nr. 3.
Zij werden slechts belast op één hofstede, zodat zij dus zelf slechts één uitbaatten.

verhuren van bezittingen en het uitgeven van goederen in renten. Kort voor de vernieling van Genadedal bedroeg het inkomen aan pachten 457 p. 11 schel. 10 gr. en 16 m. De renten brachten het klooster 112 p. 2 schel. 7 gr. en 18 m. op.

2° Factoren die de ontwikkeling van het domein bewerkten.

Voor de uitbouw van het domein zullen eerst de schenkingen behandeld worden en nagegaan in welke periode die aan de meeste verplichtingen gebonden waren. Een tabel zal die evolutie illustreren. Ook zal gehandeld worden over de weldoeners van Genadedal. Naast een zo volledig mogelijke lijst met alle namen van de schenkers, zal men onderzoeken uit welk milieu zij kwamen en of zich hier geen wijzigingen voordeden in de verschillende perioden.

In een tweede plaats wordt aangetoond hoeveel aankopen, verkopen en ruilingen er inde verschillende perioden verricht werden. Dit zal eveneens met een tabel geïllustreerd worden.

a. Het domein ontwikkelde zich eerst en vooral door schenkingen.

Het overgrote deel van de schenkingen werden in puure alemoesene verleend en dus niet gebonden aan bepaalde verplichtingen. In de 14° eeuw kon Genadedal vooral rekenen op een groot aantal weldoeners. Het hoogtepunt lag wel in de

periode 1350-1370 toen niet minder dan 41 schenkingen als aalmoes werden overgemaakt. Vanaf het begin van de 15^e eeuw verminderden de giften snel, terwijl in verhouding de schenkingen, aan voorwaarden verbonden, zouden toenemen.

Van de 145 ons bekende giften werden er 21 tegen bepaalde verplichtingengeschonken. Vanaf de stichting van Genadedal tot 1349 waren er 37 onbelaste schenkingen, tegen 4 onder bepaalde voorwaarden; in de periode 1350-1398 werden er 65 onbelaste giften genoteerd en 8 belaste. Vanaf 1398 tot 1477 verminderden de onbelaste schenkingen tot 13 en de andere tot 2. Van 1477 tot 1580 waren er 23 onbelaste giften en 7 waren onderworpen aan verplichtingen.

Dergelijke verplichtingen waren van uiteenlopende aard. De meest voorkomende voorwaarde voor Genadedal was het instellen van een jaargetijde voor de schenker of één van diens familieleden. Volgende gevallen werden genoteerd :

- 20 schel. par. renten voor het jaargetijde van Olive Bonin.
- Anderhalf gem. voor het jaargetijde van Matheus Touwers.
- 20 schel. par. rente voor het jaargetijde van Jacob Alverdoe.
- 41 schel. 3 pen. 1 ob. voor het jaargetijde van Adam Alverdoe.
- 20 schel. par. rente voor het jaargetijde van Wouter Stufa.
- 20 schel. par. rente voor het jaargetijde van Robert vander Buerse.
- 35 schel. par. rente voor het jaargetijde van Jan Niemare.
- 3 p. par. rente voor het jaargetijde van Jan van Ruddervoorde.
- 4 gem. en 131 r. land voor de begrafenis en het jaargetijde van Arnold Vindegoet.
- 36 gouden Rijnflorijnen voor een tricennarium, de begrafenis en het jaargetijde van Bartholomeus Offenburg.
- 8 karolusgulden rente voor 2 jaargetijden voor familieleden van Sewerijn de Prince.

- Om in het convent begraven te worden en voor een jaargetijde maakt David Rouse al zijn goederen, roerende en onroerende over aan Genadedal.
- 2 schel. en 8 gr. rente voor de begrafenis en het jaargetijde van Willem de Baenst.

Soms wensten de schenkers in de kartuis begraven te worden. Naast de giften van Arnold Vindegoet, Bartholomeus Offenburg, David Rouse en Willem de Baenst vermelden we nog de schenking van Katharina van Westwinkele, die voor dat doel 6 gem: 123 r. grond verleende. Ook moest het klooster haar in het obituarium opschrijven. Olivier Westhuse en zijn vrouw maakten al hun bezittingen over om in het convent te mogen begraven worden : "ende up onslieder beder lichamen sal doen legghen eenen zarck metten lysten ende boorden verlatoent".

Ook moest de kartuis ervoor zorgen dat er iedere donderdag een mis in de parochiekerk van Oostkerke zou gecelebreerd worden.

De voorwaarde aan een schenking verbonden kan ook een lijfrente zijn. De kartuis had dan een soort vruchtgebruik aan de schenkers te geven, in afwachting dat hen het volle bezit van het goed toekwam. Een voorbeeld is de schenking van Katharina van Westwinkele; waarvoor Genadedal 30 schel. par. per jaar had te betalen, zolang ze zou leven.

Een volgende voorwaarde was het verrichten van goede werken, bijvoorbeeld kleren en voedsel aan de armen uitdelen. Zo schonken de erfgenamen van Maria vander Buerse 16 p. 10 schel. en 5 pen. par. renten, doch het convent moest iedere vrijdag 1 schel. storten voor de h. Bloedkapel en 4 schel. voor

de armen van deze kapel.

Aan andere giften werden voorwaarden van uiteenlopende aard verbonden. Vermelden we onder andere de schenking van Dirk de Vroede, die 1 p. gr. jaarrente gaf en daarbij bepaalde dat men zal : "maken een glas int groet pant ende daer sellen in staen Dircs vader ende moeder mit alzulken beelden als daer toe dienen sellen".

Ter illustratie volgt een grafiek met het aantal schenkingen in de verschillende perioden aan de kartuis overgemaakt :

	1318- 1324	1324- 1349	1349- 1370	1370- 1398	1398- 1433	1433- 1459	1459- 1477	1477- 1507	1507- 1540	1540- 1580
48										
35										
34										
33										
32										
31										
30										
29										
28										
27										
26										
25										
24										
23										
22										
21										
20										
19										
18										
17										
16										
15										
14										
13										
12										
11										
10										
9										
8										
7										
6										
5										
4										
3										
2										
1										
0										

— gewone giften

--- aan verplichtingen gebonden

Het milieu van de weldoeners.

De personen, die Genadedal begunstigten, stamden uit verschillende milieu 's.

Niet zelden hebben edelen en leden van voorname families zich aan de Brugse kartuis geïnteresseerd. (1). In de eerste 30 jaren van haar bestaan waren 7 van de 33 weldoeners uit dit milieu afkomstig. Zij stamden uit de families vander Buerse, Waaskapelle, Westwinkele, Koekelare en Alverdoe. In de periode 1350-1398 werden de families vander Buerse en Alverdoe weer onder de weldoeners gerekend. Verder vielen nog de geslachten van Rode, van Ruddervoorde, van Gruuthuse, Buser en de Wandelaere te noteren. In de 15° eeuw vindt men de familie Adornes en de Baenst terug en in de 16° eeuw het geslacht de Labie en de Baenst.

Regelmatig schonken geestelijken bepaalde bezittingen aan Genadedal. Tot 1350 waren dit Jan van Koekelare, Michiel Celiau, Olive Bonin, een begijn, Margareta Albi, een non van het Sint-Janshospitaal, en de priester Diederik. In de periode 1350-1398 vermeldden we Jan Repere, novice in de kartuis, en priester Pieter Landmeter. In de 15° eeuw schonken priester Jan de Vos en reddiet Pieter Adornes enkele goederen. In de 16° eeuw waren volgende geestelijken weldoeners van het convent : Katharina van Balckemuelne, meesteres van het begijnhof te Brugge, de priesters Ingelrand Valcke, Pieter de Parva en David Rousse en Jan de Vos, donaat in de kartuis. Tenslotte weze nog de gift vermeld van de Engelse hospites.

Vele burgers, meestal uit Brugge, begunstigten Genadedal. Er waren er ook van Zande, Gistel, Moere, Leke, Lef-finge, Oostkerke en Sluis. De personen, die niet geïdentificeerd konden worden behoorden hoogstwaarschijnlijk ook tot dit milieu.

Ter illustratie een tabel met de schenkers van de verschillende milieus.

	1318- 1324	1324- 1349	1349- 1370	1370- 1398	1398- 1477	1477- 1528	1528- 1580	samen
Edelen en voornamen geslachten	2	5	4	2	1	2	2	18
geestelijken	2	6	1	1	2	3	3	18
Burgers	2	10	15	12	9	6	5	59
Onbekend		5	6	4	1	3	4	23

Hierbij werd geen rekening gehouden met de weldoer-ners, in de overlijdensberichten van de Grande Chartreuse ver-meld, van wie noch de aard van de schenking, noch het tijdstip van hun gift bekend is. Het zijn 7 delen, 6 geestelijken, 18 burgers en 3 personen, die niet konden geïdentificeerd worden.

Tot slot volgt hier een alfabetische lijst van de weldoeners. In een tweede kolom staat het aantal schenkingen, die zij Genadedal lieten worden. In een derde kolom staat een kruisje bij de persoon, die een gift onder bepaalde voorwaarden verleende. In een vierde kolom staat een teken bij de personen, die familie waren van een monnik van de kartuis. Om de lijst te vervolledigen werd ook gesteund op het pachtenboek van 1364 (1) en

het rekenboek van de prior (1). Wanneer een naam van een schenker uit deze bronnen komt, wordt derhalve verwezen naar het folio van vermelde werken. Het pachtenboek werd verkort tot : Pa. en het rekenboek tot : Rek.

naam	aantal giften	voorw.	fami- lie	speciale referentie
Aartrijke Gilles van -	1			
Aartrijke Jan van -	2			
Adornes Pieter	1	x	x	
Adornes Maarten	1		x	
Albi Margareta	1			
Alverdoe Pieter	2	x x		
Aÿrecht Beatrijs van -	1			
Baenst Josef de -	1	s		Rek.154r°
Baenst Willem de -	1			
Baefs Margareta, wed. Niklaas -	1			
Balckemuelne Katharina van	1			
Bave Niklaas, Pieter, Arnold, Lamsin	1			
Bakers Jan	1			pa.56r°
Belle Sofie de -	1			Pa.24r°
Berghe Cornelis vanden -	1			
Blankenberge Jan van -	1			
Bonin Olive	1	x		
Borre Georges	1			
Boudinssone Reynaerd	1	x		
Buerse Maria en Robrecht vander -	3	x x		
Burchaen Jan	1			
Busers Maria	1			
Busscher Egidius	4			
Carpere Jacob	1			
Celeye Jehanna	1			
Celiau Michiel	1	x	x	
Christiaens Etienne	1			
Cools, oom van Adriaan Cools	1			Rek.157r°
Coppiers Avesoete	1			
Danneels Jacob	1			
Danwilt Georges	1			
Dycke Willem van -	1	x	x	
Dirolf Katharina, wed. Jacob -	1			
Donckere Adriaan	1			
Dop Egidius	1			
Dudzele Margarete van -	1			
Engelse monniken	1			
Filips de Stoute	1		x	Rek.133v°

Famezoone Jacob	1			
Gilles de " <u>vischkopere</u> "	1			
Chesereel Willem	1			
Geer Pieter de -	2			
Gruuthuse Jan van -	2	x		Rek.109r ^o
Halle Martin	1		x	
Hannoets Godelieve	1			
Hagheninc Hendrik	1			
Heldebolles Celie	1			
Hertsberghe Margareta van -	1			
Heyssens Jacob	1			
Horewiolds Wouter	1			
Hoste Jan	1		x	
Joncheere Jacob	1			
Joncheere Jan	2			
Joncheere Willem	1			
Joncheere Pieter	3			
Kartuizerinnen St-Anna-ter- Woestijne	1			
Kercke Egidius van -	1			
Koekelare Jan van -	3			
Keysers Margareta	1			
Labie Anna de -, wed. Willem De Baenst	2	x		
Lammertijn Pieter	1			
Lanqin Laurent	1			
Landmeteres Jan	1			
Leffinge, Margareta, wed. Jacob van -	1			
Lokeren Pieter van -	1			
Mecharis Simon	1			
Matte Georges van -	1			Pa. 40r ^o
Meesters Jan	1			
Moyaerd Jacquemine, wed. Jan -	1			
Naes Pieter	1			
Nevers Lodewijk van -	1			
Niemare Jan van -	1			
Ondans Jan	1		x	
Offenburg Daniël	1	x	x	
Ondanc Jacob	1			
Pale Jan de -	1			
Parca Pieter de -	1			
Pitman Joost	1			
Prince Severijn de -	1			
Repere Jan	1		x	
Repere Willem	3		x	
Riquardi Pieter	1			
Robrechts Jan	1			

Robrecht van Bethune	1			
Rousse David	1	x		
Ruddervoorde Jan van -	8		x	
Ruecele Margareta, wed. Jan de -	1			
Rode Jan van -	6			
Screyhere Clemens van -	1			
Smoutere Wouter	2		x	
Stove Willem vander -	1			
Stovaerd Jan	1			
Strate Jan vander -	1			
Struvins Maria	1			
Tattere Jossine, wed. Etienne de -	1			
Torre Pieter vanden -	1			
Touwers Beatrijs, wed. Matheus -	1	x		
Vagheviere Jan	1			
Vagheviere Jacob	2			
Valcke Inghelrand	1			
Vassere Jan	1			
Vat Jan de -	1			Pa. 27v°
Verymmenzuens Maria	1			
Vindegoet Wouter	1	x	x	
Vos Jan de -	1			
Vos Jan de -	1	x	x	
Vroede Bartholomeus de -	1		x	
Vroede Dirk de -	1			
Waescapelle Adam van -	3			
Wandelaere Georges de -	2			
Westhuse Olivier	1	x		
Westwinkele Katharina van -	3	x		
Wijnendale Boudewijn van -	1			
Zackere Jan de -	1			
Zeghers Jan	1			
Zobbe Thomas	1			
Zoets Margareta	1			

De lijst van weldoeners kan tenslotte nog vervolledigd worden met behulp van de overlijdensberichten van de Grande Chartreuse. Van deze personen zijn echter noch de aard, noch de grootte van hun schenking bekend :

naam	referentie
Moeder van Jan van Koekelare	c. 1320 : "Matri Johannis, fundatoris Vallis gratiae, defunctae, tricennarium per totum ordinem."
Magister Theotonicus [=Theodoricus]	c. 1378 : "Obiit Magister Theotonicus, apothecarius de Brugis, qui habet tricennarium per totum ordinem."
Jacob Metten Eye	c. 1404 : "Obiit d. Jacobus Mitten Ay, civis Brugensis, in Flandria, habens tricennarium."
Magister Radulf	c. 1438 : "Obiit Magister Radulphus, major is praepositus Sancti Donatiani Brugensis et archidiaconus Morinensis."
Maria Hutters	c. 1439 : "Obiit Maria, relicta Hutters, oppidana Brugensis."
Magdalena	c. 1439 : "Obiit Magdalena, uxor Michaelis Theemsekin, oppidana Brugensis."
Barbara	c. 1440 : "Obiit Barbara, uxor Marci, Brugensis."
Jan vander Muten	c. 1441 : "Obiit Joannes vander Muten, civis Brugensis."
Clara	c. 1442 : "Obiit domicella Clara, uxor Gherardi Ruebs, civis Brugensis."
Agnes	c. 1442 : "Obiit Domicella Agnes, uxor Georgii Ruebs."
Konraad de Feriari	c. 1443 : "Obiit Conradus de Feriari, civis Brugensis."
Elisabeth Ruebs	c. 1443 : "Obiit domicella Elisabetha Ruebs, uxor quondam Georgii van Hertsbereghe, civis Brugensis."
Jacob van Themsekin [= van Temzeke]	c. 1451 : "Obiit Jacobus de Teemsekin, civis Brugensis."
Michiël van Temzeke	c. 1452 : "Obiit Dominus Michael de Themzeke, oppidanus villae Brugensis."
Georges Ruebs	c. 1452 : "Obiit Dominus Georgius Ruebs magister civium Brugensium."
Jacquemine	c. 1452 : "Obiit Domina Jacomina, uxor Domni Balduini Vos, militis."
Hendrik van Meetkerke	c. 1454 : "Obiit Henricus van Meetkerken, civis Brugensis."
Stefaan Lang	c. 1456 : "Obiit Stephanus Lang, civis ibidem [= Brugis]."
Thomas de Boem [= de Baenst]	c. 1459 : "Obiit Thomas de Beem, consiliarius et advocatus ducis Burgundiae in camera sua Ypris."
Katharina Roex	c. 1464 : "Obiit Catharina Roex, civis Brugensis."

Margareta vander Bank	c. 1473 : "Obiit Margareta vander Banc, uxor D. Anselmi Adournas de Corthray."
Anserine Adornes	c. 1483 : "Obiit Dominus Anserinus Adorne miles de Baro."
Jacobus	c. 1505 : "Obiit Dominus Jacobus, canonicus ecclesiae Sancti Donatiani, benefactor de Brugis, habens anniv. assoc. in provincia Teutoniae."
Jan Nidelbruch	c. 1485 : "Obiit Joannes Nidelhruch, civis Brugelensis."
Elisabeth Adornes	c. 1506 : "Obiit generosa Domina Elisabeth Adornez."
Colaard Mertach	c. 1511 : "Obiit Colardus Mertach et uxor ejus."
Jan Adornes	c. 1512 : "Obiit Joannes Audornez, canonicus ecclesiae Insulensis."
Roland van Moerkerke	c. 1513 : "Obiit magister Rolandus Moerkerken, benefactor de Brugis, habens missam in provincia Teutoniae."
Clara Moelempass	c. 1514 : "Obiit Domicella Clara Moelempass, benefactrix de Brugis."
Filips Sequieris [= Zeghers]	c. 1527 : "Obiit Philippus de Sequeriis, benefactor et praebendarius de Brugis."
Pieter Tayspil	c. 1549 : "Obiit spectabilis Petrus Tayspil, majestatis in Mechenia consiliarius." [sic]
Jan Tayspil	c. 1549 : "Obiit honorabilis D. Joannes Tayspil canonicus Brugensis."
Georges Tayspil	c. 1549 : "Obiit reverendus Georges Tayspil canonicus ecclesiae Insulensis et Brugensis."
David Reuser	c. 1576 : "Obiit venerabilis David Reuser sacerdos, benefactor."

b. De aangroei van het domein door aankopen, verkopen en ruilingen.

Onder het prioraat van Jan van Maldegem (1318-1324) kende het convent een verbazingswekkende koopkracht. Niet minder dan 16 akten zijn bewaard gebleven. Een tweede hoogtepunt was de periode 1350-1370 waarin 28 aankopen werden verricht. In de 15° eeuw bleef die koopkracht aanhouden, wat nogmaals het bewijs is van een zekere welstand, terwijl in de 16° eeuw dergelijke akten

meer en meer sporadisch aangetroffen werden.

Voor zover bekend werd in gans de kloostergeschiedenis slechts één verkoop genoteerd : waarschijnlijk ingevolge de aanhoudende schulden ging de prior ertoe over enkele huizen langs de nieuwe Gentweg te Brugge gelegen, in 1575 te verkopen (1).

Te oordelen naar het klein aantal akten werden zelden bezittingen omgeruild. In de stichtingstijd (1318-1324) en de periode 1477 - 1528 is trouwens geen enkele dergelijke verhandeling bekend. De eerste verwisseling gebeurde eerst op 30 november 1331 (2).

	1318- 1324	1324- 1349	1349- 1370	1370- 1398	1398- 1477	1477- 1528	1528- 1580	samen
aankopen	16	22	28	20	18	12	5	121
verkopen							1	1
ruilingen		2	4	3	6		3	18

+
+ +

§4. De kloosterbouw

De snelle aangroei van conventuulen in de eerste jaren van haar bestaan, veronderstelt dat men vlug moet begonnen zijn met de bouw van de kartuis.

Jan van Maldegem, Jan Adam en Lambert Clericus zullen in het begin van 1319 nog in houten gebouwen hebben gewoond. Uit de amortisatieakte van Robrecht an Bethune blijkt immers dat men toen nog niet aan het bouwen was (1). De plannen waren echter reeds gemaakt. Zo verneemt men dat de oppervlakte van kapel en kerkhof samen 1 gemet zal bedragen (2).

Alle historiografen van Genadedal melden dat de Vlaamse graaf, kort nadat hij hun eerste bezit in de dode hand had verheven, de eerste steen van de Brugse kartuis more rituaque solemni zou gelegd hebben (3).

De bouw was aangevat. In 1321 was er rond het klooster reeds een muur gebouwd. (4). De kerk, het centrum van het

-
1. Alle werkwoorden over bouwen zijn in de toekomstige tijd opgesteld.
R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 7461 (c. 12-4-1319) : "ad construendum in eis [= petiis terre] unum Prioratum seu unam domum Ordinis carthusiensis ... in ea qua capellam et cimiterium sua statuerunt et construxerint..."
 2. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 7461 (c. 12-4-1319) : "in sola mensura terre ... videlicet in ea in qua capellam et cimiterium sua statuerint et construerint ..."
 3. A. SANDERUS, o.c., Deel II, blz. 100.
A. RAISSIUS, o.c., blz. 26.
C. LE COUTEULX, o.c., deel V, blz. 116.
H. -J. -J. SCHOLTENS, o.c., in A.S.E.B., blz. 150.
 4. R.A.B., f. Kart., Blauw nr. 4089 (c. 31-7-1321) : "... streckende totder chaerterouse mueren ..."

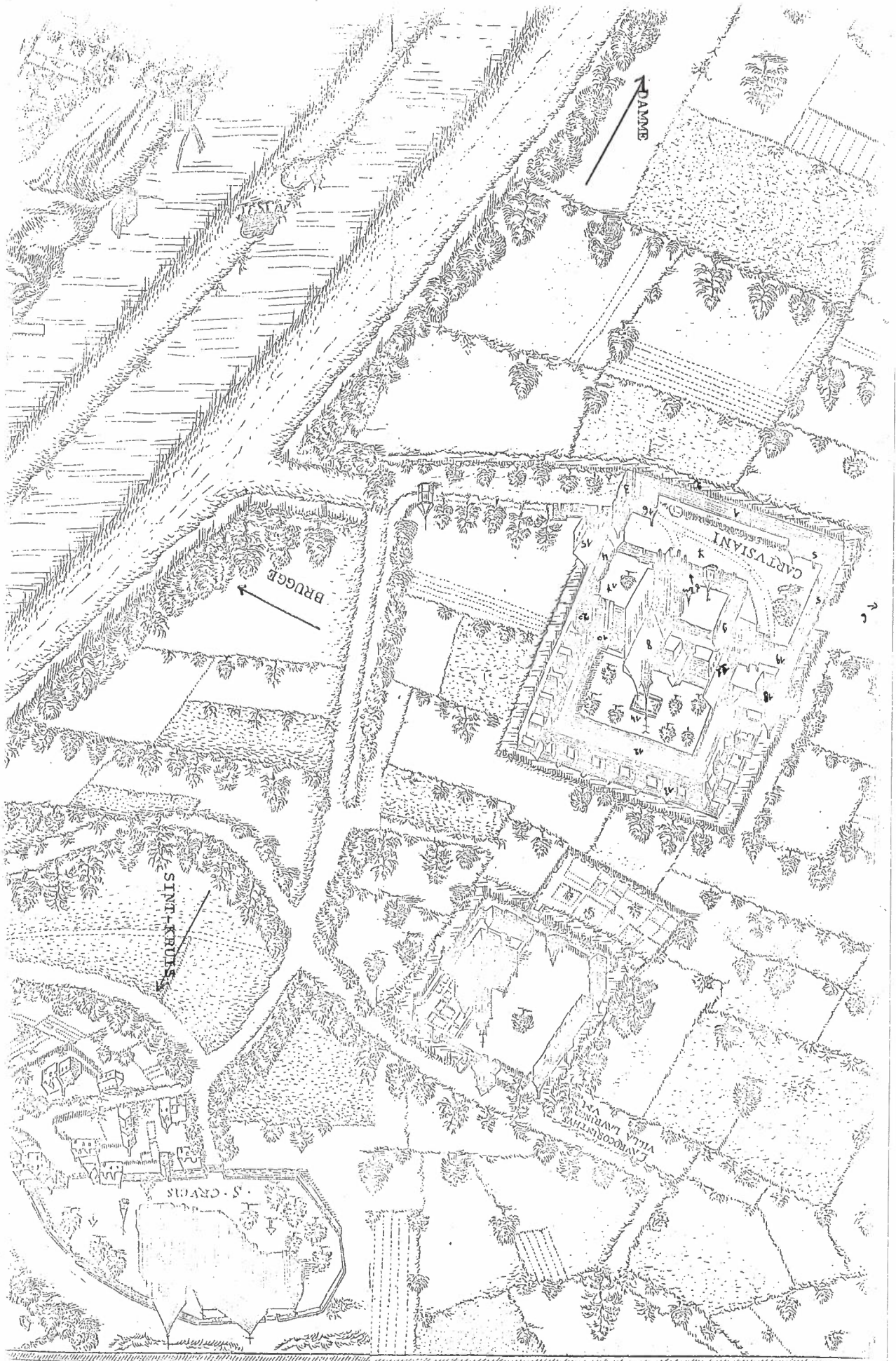
convent was voor 1354 klaargekomen en ingewijd (1) en de kapel mocht gewijd worden door de bisschop, die de monniken zelf verkozen (2). Wie de bouw van de verschillende cellen bekostigde is niet bekend, behalve voor Michiel Celiau, die de kosten van zijn cel dekte. Zoals hoger vermeld, nam Jan de Backere verschillende bezittingen met zich in het convent mee (3). Dienden deze goederen eveneens om zijn eigen cel te betalen? Ook werd gewezen op de gift van de weduwe van Jacob Dirolf en haar kinderen met het doel een monnik meer in het convent toe te laten (4). Waarschijnlijk werd met deze schenking niet alleen in het levensonderhoud voorzien van de monnik in kwestie, doch ook in de bouw van zijn cel. Hoe lang de kloosterbouw nog heeft geduurd is onbekend.

Het grote gebrek aan gedetailleerde gegevens over de evolutie van de kloosterbouw wordt echter ruimschoots vergoed door de in 1562 getekende plattegrond van Brugge, opgemaakt door Marcus Gheeraert. Op deze kaart staat eveneens de kartuis afbeeld. Aan de hand van de studie van H.-J.-J. Scholtens (5) en de kaart van de Leuvense kartuis (6) kon de functie van de

-
1. Dit is bekend dank zij een nota in het cartularium, die in 1354 door Michiel de Corte werd neergeschreven :
R.A.B., Cart., fol. XIr° : "de dedicatione ecclesie nostre."
 2. R.A.B., Cart., fol. XIr° : "Item eene lettre van de biscoppe van Doorneke dat wi moghen doen wien de capelle ter poorte van wat biscoppe dat wi willen ."
 3. Cfr. blz. 66.
 4. Cfr. blz. 90-91.
 5. H. -J. -J. SCHOLTENS, De voormalige Kartuizerkloosters hier te Lande, hun Bouw en Inrichting, in Gildeboek, deel XXIII, 1940, blz. 33-44.
 6. -E. VAN EVEN, Louvain Monumental, blz. 256.
-Orig. Leuven; Stadsmuseum.

verschillende gebouwen worden onderzocht.

Gans het convent was ommuurd (1) en buiten deze muur was een gracht (2) gegraven. Langs het poortgebouw kreeg men toegang tot de kartuis (3). Daarin placht de lekebroeder, die met de functie van portier was belast, te zijn gehuisvest. In of bij de poort was er een gelegenheid waar arme voorbijgangers werden gevoed (wschl. 15). Naast de poort bevond zich het vrouwenverblijf (4). Verder trof men in de kloostermuur nog andere gebouwen aan : brouwerij, schuren, bakkerij enz... (5). Normaal waren de verblijfplaatsen der broeders boven deze werkplaatsen gevestigd. De boerderij met bijhorende gebouwen lag, tegenover de ingang, buiten de kloostermuur (6). Gaande door het poortgebouw kwam men in een ruime binnenplaats (7). Aan de kloosterzijde van deze binnenplaats trof men de centrale gebouwen van Genadedal aan. In de eerste plaats vernoemen wij de kerk (8), die duidelijk het centrum was van het ganse gebouwencomplex. Boven de ingang, gevormd door een groot portaal, bevonden zich drie hoge spitsboogvensters en in de zijmuren bevonden zich telkens vier vensters. Rechts van de kloosterkerk lag een ommuurde binnenruimte, die misschien dienst deed als wandeltuin voor het vrouwenverblijf (17). Links van de kerk was het zogenoemde Parva Galilea of kleine pand (9). Waarschijnlijk bevond de kapel van de prior zich naast de kerk (8bis). De sacristij bevond zich bij het kooreinde der kerk en daarnaast het kapittelhuis met

de boekerij in het verdiep (10). Door een tweede poortgebouw (19) kwam men in het eigenlijke slotklooster. Naast dit poortgebouw strekte zich aan de ene zijde de werkkamer van de procurator uit (18) en aan de andere zijde de refter, met de keuken en in het verlengde daarvan het gastenverblijf (11). In een wijd vierkant rondom het binnenhof strekte zich het grote pand uit of Magna Galilea (12). Aan de buitenzijde hieromheen lagen 15 cellen (13). Mogelijks bevond de cel van de prior zich in het verlengde van het kapittelhuis (20). In het midden van het binnenhof, door het grote pand omsloten, bevond zich een waterput (14). Te oordelen naar een nota in het cartularium (1), bevond zich bij de poort een kapel (16).

Slechts één maal vermelden de bronnen een grondige herstelling van de gebouwen : in de jaren 1535 - 1538.

Welke gebouwen door de brand van 1552 vernield werden, is onbekend. Waarschijnlijk waren dit de werkplaatsen rondom de brouwerij gelegen.

+
+ +

1. Vgl. blz. 170, voetnoot nr. 2.